

IV
tovar

cena 3 din
22. 5. 1972

19

MILDE SORTE

Prva in edina filter cigareta na svetu
s
klima zono

HLADEN DIM
POPOLNA AROMA
PRAVI UŽNEK

MILDE SORTE NAGRAJUJE SVOJE KADILCE Z LEPIMI NAGRADAMI:

s 3 avtomobili znamke AUSTIN 1300 special, AUSTIN 1300 in AUSTIN MINI MORRIS, 500 originalnimi švicarskimi urami, 100 magnetofoni znamke GRUNDIG in številnimi drugimi nagradami.

Izrežite 20 strani zavitkov cigaret, na katerih piše „KLIMA ZONE“, in pošljite na naslov: TVORNIC A DUHANA, ROVINJ – za MILDE SORTE.

Na hrbtni strani ovojnice napišite čitljivo vaš naslov. Lahko pošljete večkrat po 20 strani, kar pomeni še večjo priložnost za dobiček.

SPREJEMAMO DO 14. JUNIJA
ŽREBANJE BO 16. JUNIJA LETOS.

6 - din

tovariš

19

Izdanje XXVIII - ilustrirana revija - izhaja ob ponedeljkih - 22. V. 1972 - cena 3 din

Vaščani s trate pri Travi (glej str. 8)
so najbolj jedrnat izrazili
vse tisto, kar lahko zaželim
predsedniku Titu ob njegovem
80. rojstnem dnevu.

Fotografija na naslovni strani:
JOCO ZNIDARŠIČ

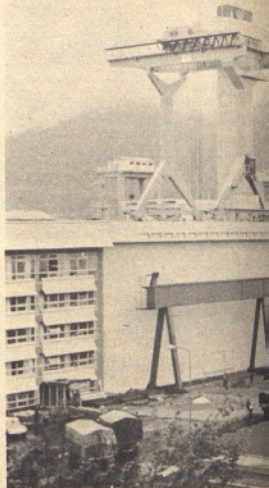
izdaja
in tiska črp delo
direktor publikacij
mitja gorjup
glavni in odgovorni urednik
miro poč
namestnik glavnega urednika
vilkov novak
redakcija
alenka bibič, peter božič, tanja
dolinar, egon kaše, željko kozinc,
alenka puhar,
joco znidaršič
stalni sodelavci
drago kralj, niko lapajno, jaro
leskovšek, jože olaj
jože šircelj
oblikovalec
alenka grgič, ing. arh.
tehnični urednik
polde lamberger
tajnica
vanja venturini
uredništvo: 61000 ljubljana,
tomšičeva 1/III, tel. h. c. 23 522,
20 507, 22 020
poštni predal 468.
kolportaža za ljubljano
šubičeva 1, tel. 22 575
za druge kraje
61000 ljubljana, tomšičeva 1/III
tel. 23 522
naročniški oddelček: 61000 ljubljana
tomšičeva 1/III, tel. 23 522
oglasna agencija: šubičeva 1,
tel. 21 896, 21 832
tovariš izhaja ob ponedeljkih.
rokopisov in nenaročenih fotografij
ne vračamo.
posamezna številka stane 3 din,
mesečna naročnina je 12 din
poštnina plačana v gotovini
žiro račun pri sdi 501-1-167-2.
naročnina za inozemstvo (tromesečno)
avstrija asch 102.-
francija ff 22.-
italija lit 2.500.-
nemčija dm 14.-
švica sfr 16,80
švedska skr 20,50
usa us dol. 4,20
plačljivo na devizni račun
pri ljubljanski banki
501-620-1-32009-160
črp delo ljubljana
(z opombo: za tovariša)

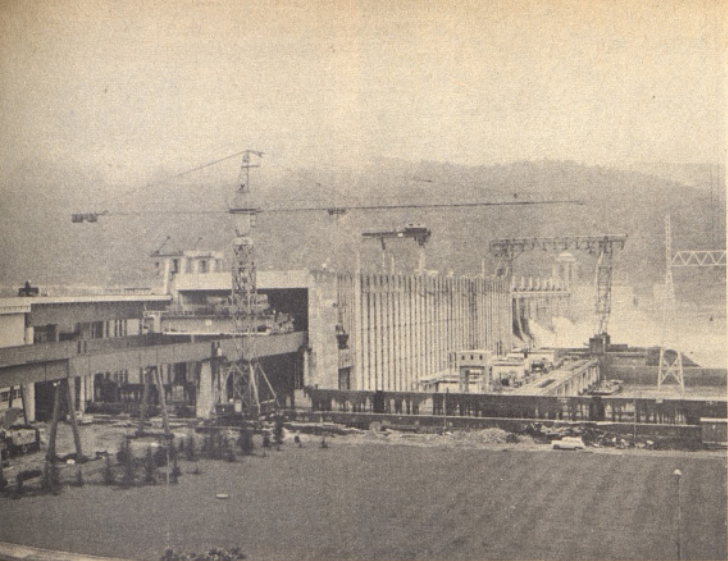
/ središču pozornosti	orjak na donavi uradno zaživel	4
praznovanja	trava: titu srečno	8
doma in po svetu		13
vprašanja med nami	komu denar sreče?	16
televizija	deseta zgodba vaščanov luga	18
kmetovalci	mlajtinska jata dela za tržišče	20
tisoč obrazov jugoslavije	ново življenje baščaršije	23
na drugi strani ceste	smrt pri sv. joštu	27
popotne zgodbe	zvezde nad samarkandom	31
popotovanja	letalo vremenoplov	32
magazin	novost za diskofile	
	nagrade za kadičla	
	operacija, ki vrača vid	
	sedemletna junakinja	
	princu iščejo nevesto	34
svet v mozaiku		36
feljton	srečanja na golem otoku	38
populami		40
kaj več - kaj znaš		41
filatelija		46
roman	diagnoza	47
trije hišni vogali	„bolezen“ sodobnega časa	
	venera je sužnja lepote	
	razkošje v travi	
	zakaj otroku v šoli ne gre?	
	zaupno	51
novela	n. salvalaggio: smrt v maju	60
humor		62

V SREDIŠČU POZORNOSTI

ORJAK NA DONAVI URADNO ZAŽIVEL

Po veliki mednarodni svečanosti, ki je bila 16. in 17. maja na ogromni hidrocentrali Đerdap ter na desni in levi obali Donave, je ostalo tod impozantno delo človekovih rok: hidrocentrala, sestojeca se iz dveh delov (romunskega in jugoslovanskega, ki imata vsak po 6 turbin, iz katerih bo na leto steklo za 11 milijard kilovatnih ur električnega toka), 2 ladijski prepustnici in mednarodna cesta čez 1278 metrov dolgi jez.

**IZKOPANO
NA NAŠI STRANI:
7.156.644 m³
NAPLAVIN IN
4.229.673 m³ SKAL
TER KAMENJA**

Predsednik SFRJ Josip Broz Tito in predsednik državnega sveta L.R. Romunije Nicolae Ceausescu sta 16. maja uradno otvorila hidroenergetski in plovni sistem Đerdap (posnetek z mitinga v romunskem kraju Turn-Severin). Elektrarna Đerdap (levo) je po moči peta na svetu, pred Asuanom in vsemi ameriškimi. Prepustnici za ladje ob jezu (spodaj) sta dolgi po 310 in široki po 34 metrov.

Ob hidrocentrali Đerdap – Romuni mu pravijo Portile de Fier – sta ostali tudi spominski plošči z imeni treh državnikov.

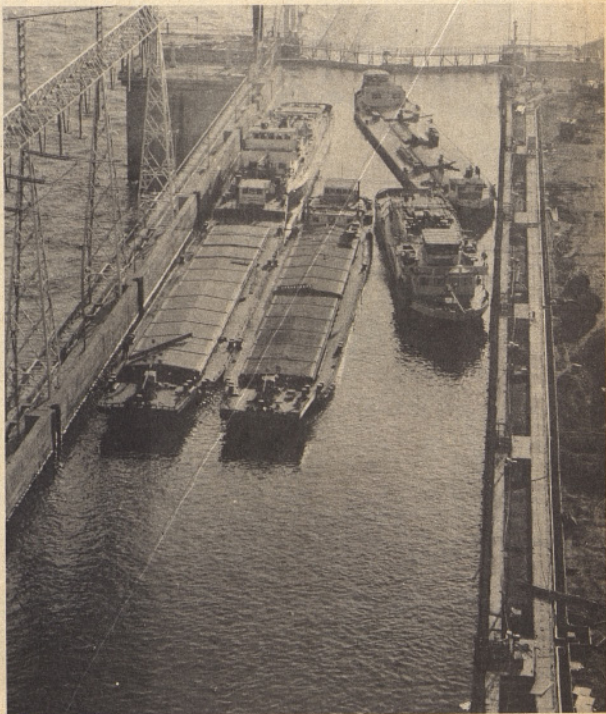
Prvo so vzdali septembra 1964, ko so pri Đerdapu zasadili prve lopate; na njej piše, da sta dela svečano otvorila naš predsednik Tito in tedanji romunski predsednik Dej.

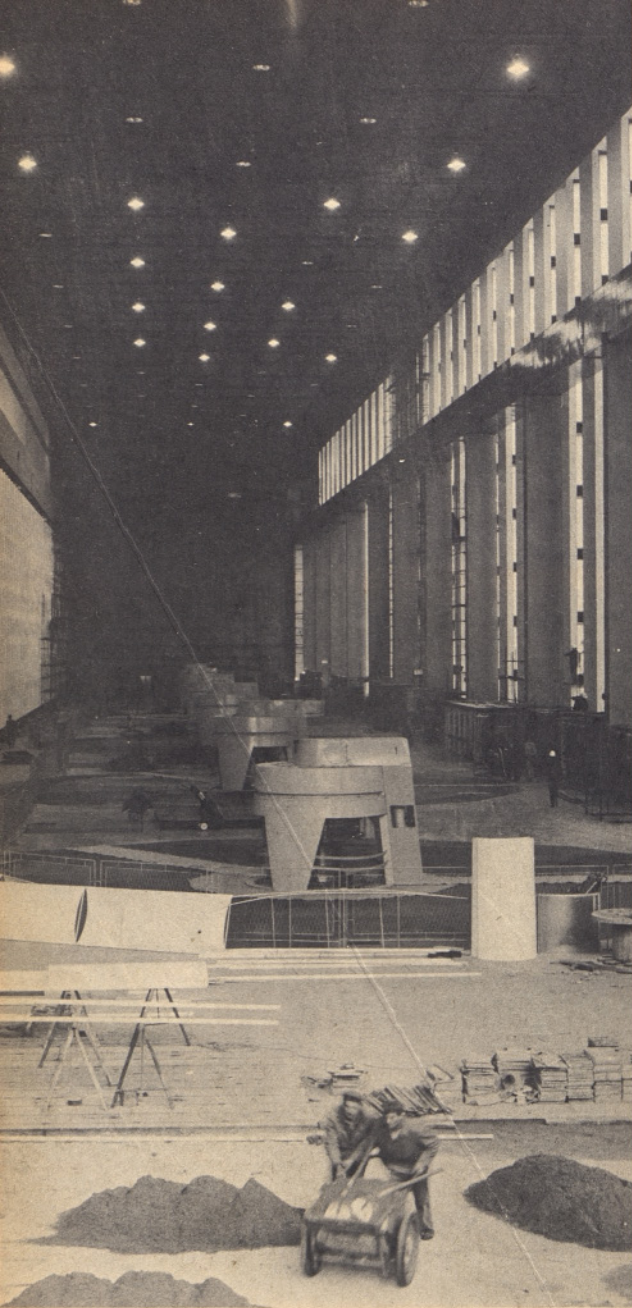
Druga spominska plošča ima datum 16. maja 1972, a potomcem bo pripovedovala, da sta dograjeni hidrosistem Đerdap otvorila predsednik SFRJ Josip Broz Tito in predsednik državnega sveta Romunije Nicolae Ceausescu. Tega dne je sonce v Đerdapu nenavadno pripekalo, a ko sta se državna poglavarja Tito in Ceausescu srečala na velikanskem jezu, imenovanem Most prijateljstva, so grmele topovske salve.

Đerdap je torej pregrajen, a to pomeni podvig desetletja. Kajti Đerdap je velikan na največji evropski reki in največja hidrocentrala v Evropi – ter peta na svetu. Dela so stala približno pol milijarde dolarjev; to je bilo največje poglavje skupnega dela in sodelovanja dveh držav na ukročenem veletoku. Mali državi, katerih projektanti, delavci in strokovnjaki so uresničili ta podvig, sta lahko po pravici ponosni, kajti na tak objekt bi bile ponosne tudi največje države tega planeta.

Majski svečanosti ob Donavi je poleg odlikovanih graditeljev in prebivalstva z obeh strani reke prisostvovalo še več kot 300 domačih in tujih novinarjev (natanko 305), ki so prišli na Đerdap večidel iz Beograda in Bukarešte.

Na cestišču, ki teče po 54 metrov visokem jezu, tokrat niso poznali carinskih formalnosti. Šuma ogromnih turbin – vili so jih v Leningradu ob sodelovanju z ljubljanskim Litostrojem – ni bilo tlišati, kajti grmeli so beli valovi Donave, ki se je penila skozi pretočna polja. Voda, ki se zdaj peni z jeza, napravi pokrajino še lepšo, kajti Donava je zaradi nje videti mogočna in močna – kekršna pravzaprav je...

Če bi zavrteli film o gradnji, bi lahko našli na tisoče podrobnosti – velikih trenutkov. Nemožne jih je vse naštet. Đerdapski podvig – zgraditev dveh ladijskih prepustnic, na naši in romunski obali, s komorama, dolgima po 310, a širokima po 34 metrov – omogoča, da ladje nekajkrat hitreje in varneje preplujejo Đerdapsko sotesko. Zdaj bodo po Donavi lahko pluli tudi manjši čezoceanski parniki, a ne le do Beograda, temveč veliko dlje.

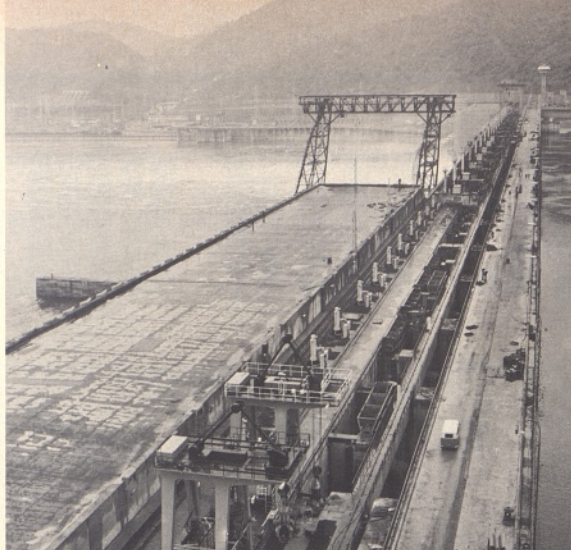
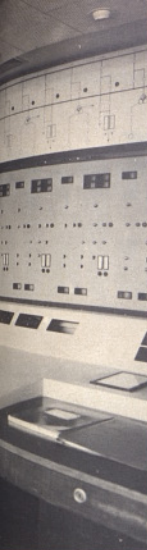
Omenimo še dva podviga iz đerdapske epopeje: veliko jezero je zalilo mesteci Tekijo in Doru Milanovac na naši strani ter nekaj naselij na romunski. Ljudi iz teh krajev je bilo treba preseliti; zanje so zgradili naselja, v katerih je našlo nove domove dvajset tisoč ljudi.

Pri gradnji Đerdapa je bilo treba reševati tudi številne arheološke in zgodovinske spomenike. Najbolj znameniti sodijo v dobo antike, Rimljanov. Slavna „Tabula Trajana“, Trajanova plošča, ki so jo postavili v tej donavski ožini kot spomin na cesto, dograjen leta 103 pr. n. št., se je preselila za 20 metrov višje. Ta delikatna operacija je spominjala na reševanje kulturnih spomenikov med gradnjo asuanskega jezusa na Nilu.

Ker je vrvež ob Đerdapu spodbudil arheologe k hitrejšemu izkopavanju, so našli Lepenski vir, prazgodovinsko naselje, ki je presenetilo domače in svetovne izvedence za arheologijo, kajti do nedavna znanstveniki niso vedeli, da je v neolitski dobi pri nas živel človek.

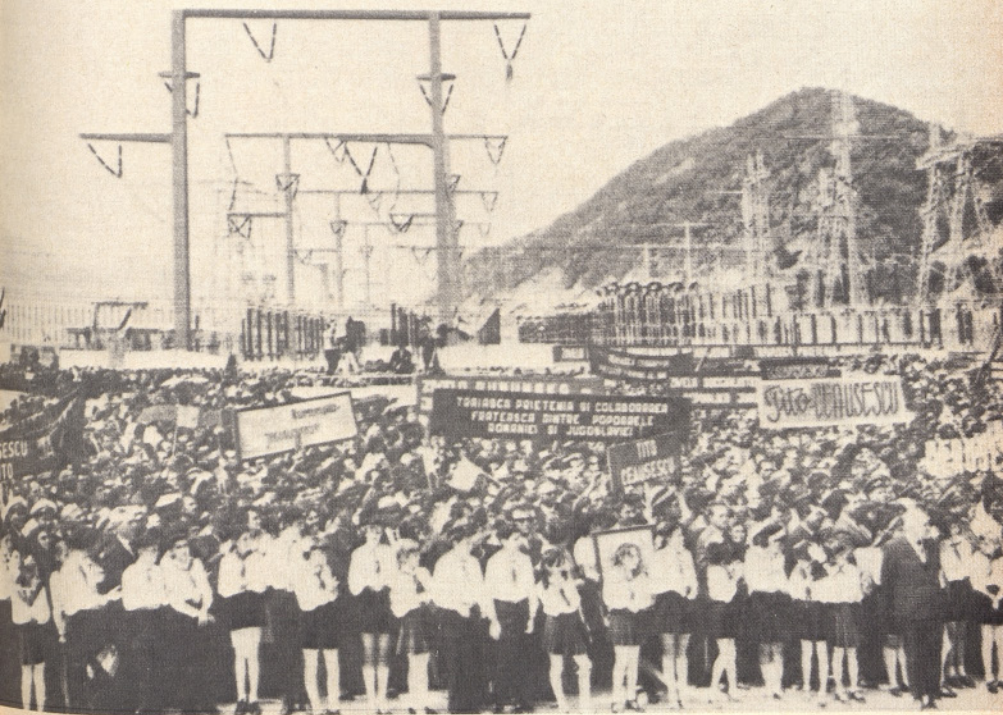
Vse to so kamenčki iz mozaika, ki smo ga imenovali podvig desetletja. Zdaj je nad Kladovom vse več ali manj mirno; spokojna je Donava v Đerdapski klisuri, saj je podobna majhnemu morju ali velikemu jezeru. Zčenja pa se nov podvig: turizem. Ljudje se namreč tod še ne ustavljajo: avtobusi na posebni liniji Beograd–Bukarešta že vozijo turiste čez Most prijateljev na Đerdapu, v smeri severovzhod–severozahod in nazaj, toda treba bo izkoristiti vse možnosti, ki jih turizmu ponuja novi velikan na Donavi.

Besedilo: ZDRAVKO ILIĆ
Slike: MILOSLAV ČEKIĆ, TELEFOTO TANJUG

**VGRAJENO
NA NAŠI STRANI:
1.602.162 KUBIČNIH
METROV BETONA,
74.000 TON
BETONSKEGA ŽELEZA**

V vsej hidrocentrali (posnetka skrajno levo in levo ob podpisu) bodo na leto pridobili do 11,5 milijard kilovatih ur električne energije, ki si jo bosta državi delili. Sam jez (posnetek v sredini) je dolg 1278 metrov, visok je 72,5 metra, spodaj je širok okrog 70, a zgoraj okrog 14 metrov.

TRAVA: TITU SREČNO

Kar težko je bilo zbrati na enem samem posnetku vse, ki so prišli „napisat“ besedo srečno na trato za vasjo Trava. Zato so obrabi majhni in se marsikdo ne bo mogel prepoznati. Seveda niso na sliki le prebivalci Trave, ampak tudi mnogi drugi iz sosednjih vasi in predvsem mnogi, ki so nekoč prebivali v Travi ali v njeni sosesčini, pa so prišli od blizu in daleč na izlet in na pomenek, mnogi pa tudi prav zaradi besede srečno. Toliko o zgornji sliki. Spodaj pa je skupina deklic iz Trave, ki so po napornem „pisanju“ sedle na trato vrh griča za vasjo. Če ne bo pomote, jim je (od leve proti desni) takole ime: Damjana in Marija, Irena in Bojana, Kristina, Zalka in Jožica.

SKORAJ TRI DESETLETJA SO MINILA MED SLIKAMA NA SNEGU IN NA POMLADNI TRATI

Devetindvajset let je minilo, odkar je nastala fotografija, na katero so šolarji s Trave v trdi zimi napisali na sneg besedo Tito. Fotografija, ki jo je takrat posnel partizan Edi Selhaus, dolgoletni fotoreporter „Dela“ in seveda „Tovarša“, je znana in marsikdo jo je že marsikje videl objavljeno; tudi v muzeju NOB v Ljubljani je razstavljena in še med vojno je zašla marsikam, celo v tujino. Na spodnji sliki pa je čestitka, malce nenavadna, a je nadaljevanje zgornje slike. Obe prebivalci Trave in okolice, in ne samo oni, pošiljajo predsedniku ob njegovi osemdesetletnici.

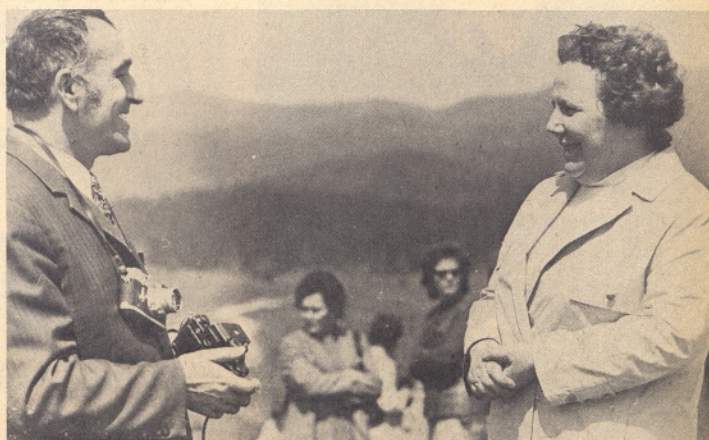

TISTI, KI ŠMO OSTALI, TI ŽELIMO ŠE NA MNOGA LETA

Prav to so tisti fantiči in dekliči (slika na desni!), ki so se pred slabimi tremi desetletji zbrali na snegu za vasio v besedi Tito. Srečali so se po tolikem času spet na skoraj istem pobočju, sredi zgodnje pomladi in skupaj z drugimi poleg besede, ki je ostala na porumeneli fotografiji, napisali še drugo besedo – srečano. Na sliki so (od leve proti desni) Slavko Ožbolt, Ivan, Marija Steiner, Kristina Ožbolt, Janjo, učiteljica Nada Vrečko, Franc Malnar, Marija, Franc Turk, Tone Lipovec, Jože Katern, Radko Steiner, Franc Troha in Jože Urh. Na spodnji sliki pa je učiteljica Nada, ki je izkoristila priložnost in mora Slavka Ožbolta iz Ljubljane o nečem prepričati. Na spodnji desni sliki pa sta se srečala Marta in Tone iz takratnega napisa na snegu.

In še oba, ki sta „kriva“ za oba napisa – učiteljica Nada Vrečko, ki je zbrala takrat učence, danes pa staro in mlado za oba napisa, in fotoreporter Edi Selhaus, ki je oboje posnel: „Ta slika iz leta 1944 me je vedno preganjala; vedno sem povpraševala za otroki, ki so bili na njej, in vedno sem si jo želel posneti še enkrat, tako kakor sedaj. Vesel sem, da se mi je ta želja izpolnila!“

Zakaj čestitka za predsednika Tita ravno iz Trave; iz vasi, ki je robu slovenske zemlje; iz vasi, ki komaj kdo ve zanjo; iz vasi, ki je tako daleč za sedmimi gorami in za mnogimi hostami, da se po slabi cesti komaj še komu ljubi iti tja na obisk celo k svojcem, kaj šele na izlet.

V leksikonu piše o Travi, da ima 118 prebivalcev v 31 hišah, da je od občine v Kočevju oddaljena celih 55 kilometrov, da leži v nadmorski višini 782 metrov in da podnebje za poljedelstvo ni ugodno, ker so pomladi zelo pozne. Da je bila nova šola zgrajena leta 1965, da imajo vodovod od leta 1937 in da so leta 1948 dobili elektriko. Da je bila vas ustanovljena leta 1574, da so prvo šolo imeli že v 1887 letu, in da so se maloštevilni Kočevjarji odselili s Trave 23. novembra 1942.

Razen tega pa je zapisano tudi naslednje: „Od leta 1929 uči in deluje na Travi učiteljica Nada Vrečko, ki je veliko prispevala h kulturni rasti vasi in njenega okoliša.“

Tudi tokrat, ko smo se pred dobrim tisočletjem oglasili na Travi, smo sli seveda najprej k učiteljici Nadi, ki je tu tako rekoč od zmeraj. Trava je bilo njeno prvo delovno mesto in na Travi je še danes. Uči in dela.

Vreme je bilo čudovito. Kakor

nalašč. Malce hladen veter je vel po dolini in medtem ko so na vipavskem češnje že odcvetele, so tu na tratih pod hostami cvetele komaj trobentice. Ko se je na griču nad vasio začela zbirati prava množica ljudi, je „slikarja“ Edija minil strah, da morda le ne bo dovolj ljudi, da bi napisali besedo „srečno“.

Nada seveda ves teden ni stala križem rok in čakala, da bo, kar bo, da kdor pride, pač pride. Kakor se je vseh nalog, katere si je kdaj postavila, lotila temeljito, tako se je tudi te.

Seveda bi bili vsi Travljanci, ki so tudi domala vsi prišli na grič, daleč premalo za celo besedo, saj bi zmogli komaj dve črki (kronista v leksikonu je čas prehitel, kajti iz Trave ljudje odhajajo zelo naglo). Pomoč, sosedov iz drugih vasi, solarjev in odraslih, predvsem pa pomoč Travljancev, ki živijo po mestih in tudi v tujini, je bila zelo učinkovita; zbralo se je toliko ljudi, da ni bilo nobene težave napisati vse črke tako, kakor je bilo treba.

In po vseh fotografiranjih se ljudje še dolgo niso razšli. Stali so na vrhu vetrovnega griča, od koder se na eno stran širijo samotne goteniške hoste, na drugo stran pa s pogled daleč na vrhove Gorskega kotarja. Otroci so tekali po tratih med vresjem in grmovjem, odrasli pa so imeli

veliko opraviti že s pozdravljanjem, saj so se mnogi srečali prvič po dolgem času.

Med vsemi je hodila nemirno sem ter tja, od otrok k odraslim – učiteljica Nada. Kaj ne bi! Saj so bili vsi njeni učenci, malokdo ja bil navzoč, pa naj je bil star ali mlad, od blizu ali daleč, ki ni bil deležen njenih nauk, bodisi v stari šoli, ki je šla po zlu med borbo, ali pa v novi, ali pa v tistih partizanskih razredih, ki so bili zdaj tu in zdaj tam. Bila je

zadovoljna, srečna in vesela, kajti – kakor je sama dejala – se v vasi malokdaj zbere toliko njenih učencev hkrati.

Partizanska Trava, kjer je bilo varno zatočišče štabov in kurirjev, enot in aktivistov, je za kratek dopoldan prišla „k sebi“, se vzela skupaj in se pogovarjala o nekdanji in današnji Travi, predvsem pa o današnjih, ki se že tako osipa, da se nekateri boje, da se bo kar osula. Da ne žive le od spominov, so nam povedali, da prav te dni s svojimi močmi napeljujejo telefon. In še to so dejali, da bi bilo zelo dobro, če bi imeli še toliko lastnih moči, da bi do svoje vasi speljali lepo cesto.

Na vrhu griča pa je stala tudi miza z velikim papirjem, na katerem so se vsi udeleženci iz besede srečno podpisali. Naj se ve, kdo čestita predsedniku iz ene najbolj oddaljenih vasi te države. In poleg podpisov so potem sami zapisali: „Razpoloženje je slavnostno, kot nekoč pred mitingom... Takrat nam je bilo tvoje ime slutnja pomladi, ki mora priti... Nekateri, ki so v snegu izpisali tvoje ime, je pobrala vojna vihra še kot otroke. Tisti, ki smo ostali, pa ti želimo danes – še na mnoga leta!“

Besedilo: DRAGO KRALJ
Fotografije: EDI SELHAUS

srca
športnikov
za
plamen
OLIMPA

srca
gospodinj
za
plamen

GORENJE

OLIMPIJSKI PLAMEN
POVEZUJE ŠPORTNIKE SVETA
-VSE NAJ POVEŽE
PLAMEN GORENJE

KI NAGRAJUJE:

♦ 40 POTOVANJ NA IZVOR
DVEH NEUGASLJIVIH PLAMENOV,
V GORENJE IN NA OLIMP,

- ♦ barvni televizor,
- ♦ kuhinja »gorenje«,
- ♦ pralni stroji,
- ♦ televizorji,
- ♦ hladilniki,
- ♦ štedilniki,
- ♦ mali gospodinjski aparati

žrebanje: 15. junija, 15. julija,
15. avgusta in
15. septembra
1972

ODREŽITE KUPON. NALEPITE GA
NA DOPISNICO. ODGOVORITE NA
VPRAŠANJA. NAPIŠITE SVOJ
NASLOV IN ODPOŠLJITE V

GORENJE TGO
63320 VELENJE

NAGRADNI KUPON ŠT. 1
"DVA NEUGASLJIVA PLAMENA"
ALI ZE IMATE PROIZVOD GORENJE?
DA
KATERI PROIZVOD GORENJE
BOSTE KUPILI LETOS?

Italijanski notranji minister Rumor (levo) pregleduje volivni center.

Cena volitev

Letošnje – izredne – parlamentarne volitve v Italiji so zahtevale tudi velike finančne napore. Ne gre samo za denar, ki so ga za to zapravile politične stranke, marveč tudi za sredstva, ki jih je za to namenila država.

Izračunali so, da je država zapravila nič manj kot 41,5 milijarde lir (dobrih 120 milijard starih dinarjev). Večino teh sredstev je dalo notranje ministrstvo (35 milijard), veliko manj pa finančno in pravosodno ministrstvo.

Največ denarja – kar 22,5 milijarde lir – je šlo za organizacijo volišč, drugi zneski pa so bili dosti manjši.

Obresti

Na medobčinski konferenci Zveze komunizmov v Hercegovini je bilo slišati, da občina v Prozoru ni mogla izplačati osebnih dohodkov.

Potem se je pri predsedniku občine oglasil neki avtoprevoznik in rekel:

„Poslušaj, predsednik, posodil vam bom denar... Le povej mi, kolikšne obresti ste mi pripravljeno izplačati...“

Operacija

Znani beogradski kirurg prof. dr. Vojta Stojanović ima svoje mnenje o novem osnutku zakona o visokem šolstvu.

Ko so na zboru združenja univerzitetnih profesorjev razpravljali o tem osnutku, je profesor menil:

„Marsikatera rešitev je prav toliko pravilna kot operacija slepega črevesa, ki bi jo opravili s hrbtni strani...“

Program

Komunisti iz Bara so navdušeni in celo s ploskanjem sprejeli akcijski program, v katerem je govor o razvoju samoupravnih odnosov, preprečevanju neuteumljenega bogatenja in nepravilnih gradenj.

Toda ko je bilo treba program tudi izvajati, je nastal neverjeten odpor. Sekretar ZKJ v Baru Svetozar Buletić je v zvezi s tem dejal:

„Misilo se je, da bo ta program dočakal ravno takšno usodo kot številni prejšnji, se pravi, da bo umrl na papirju. Zato je bil pozdravljen s ploskanjem – kot številni dokumenti, ki jih sprejemajo na raznih sestankih. Zdaj pa marsikdo joka zaradi tega programa.“

Birokrati

Devetintridesetletni profesor prava iz Neaplja Giuseppe Guarini je opravil raziskavo, na podlagi katere je ugotovil, da v Italiji deluje cel kup ustanov, institutov in uradov, ki samo kopirajo administrativne opravke in so večinoma povsem odveč: takšnih ustanov je v državi 58 019, kar 31 699 pa se jih ukvarja z zdravstvom in socialnim varstvom.

Profesor Guarini je pregledal vse ustavne akte in odločbe od ustanovitve Italije v letu 1861 naprej in ugotovil marsikaj presenetljivega. Tako na primer v Italiji še zmerom delujejo komisije za pomoč žrtvam erupcije Vezuva v letu 1906 in za pomoč žrtvam potresa v Reggio Calabrii v letu 1908. Delujejo tudi ustanove, ki so se ukvarjale s predvojnjo kolonizacijo Etiopije, deluje fashiistični odbor za zaplenbo židovskega premoženja itd. Marsikatera ustanova je bila že uradno odpravljena, vendar še zmerom dela. Tako na primer pridno dela državni odbor za pomoč vojnim sirotam, čeprav so te danes stare najmanj trideset let.

Nič manj kot pet državnih organizacij skrbi za konje, dasi ravno je v državi malo konjev in konjski šport ni tako razvit kot na primer v Angliji ali Franciji.

Gadafi: „naiven in neveden“

Debata

Kairski „Al Ahrām“ je pred časom priredil debatni večer, ki so se ga udeležili libijski predsednik el Gadafi na eni strani ter cvet egiptovske inteligence na drugi strani: urednik Hasanein Hejjal, pisatelj Tavfik el Hakim, Nazib Mahfud, Louis Avad, palestinski pesnik Mamud Darvič, novinarji Baha Edin, Avdah, Ahmed Said Ahmed itd.

Drugi del pogovora je bil posvečen političnemu položaju na Bliznjem vzhodu, izhodiščna točka prvega dela pa je bila „ideološka podlaga libijske revolucije“. Govorili so o komunizmu in marksizmu in el Gadafi je med drugim „obtožil“ Hejjala, češ da je marksist. „Ne verjamem, da bi Marx zanikal obstoj boga,“ je med drugim zardil el Gadafi.

Revija „Jeune Afrique“ je potem zapisala, da je libijski predsednik presenetljivo naiven in neveden. Pripisala mu je tudi ganljivo odkritost, nasploh pa pripomnila, da so v „Al Ahramu“ razpravljali o zastarelih rečeh, o katerih so se svoje čase pripravili privrženci in nasprotniki naserizma.

Človek zver

Na letni skupščini Združenja književnikov Srbije je pesnik Bra- na Petrović rekel:

„Kolikor prenese nezaposleni književnik v letu dni, ne bi prenesla niti ena kopenska žival!“

„Ko nam je obljubljial kritje, nisem mislil, da tako take videti!“ (BORBA, Zagreb)

Egiptovski vrabci

Prebivalstvo Egipta je pograbila groza, ko so zvedeli za ugotovitev strokovnjakov, da 30 milijonov vrabcev pozoblje vsak dan 120 ton žita.

Kairski dnevnik „Al Akbar“ je potem dvignil vik in krik ter pozval državljane in pooblašcene, naj čimprej proučijo izkušnje drugih dežel, predvsem Ljudske republike Kitajske, kjer so pred leti z velikim uspehom pregnali vrabce.

Toda vrabce ščiti zakon iz leta 1913, ki prepoveduje streljati te ptice in uničevati njihova gnezda. Ministrstvo za kmetijstvo zdaj ne ve, kaj storj. Za zdaj so zadevo prepustili kmetijskemu raziskovalnemu centru, ki naj najde pravno in še drugačno rešitev. Medtem pa gre v nič vsak dan 120 ton žita...

Francozinje dostikrat tudi demonstrirajo, da bi dobile več pravic.

Francozinje o sebi

Pariški tehnik „L'Express“ je izpeljal anketo med ženskami in sicer o vseh vprašanih: od emancipacije do „matikovanja“.

Francozinja hoče delati, ker ji le denar da resnično samostojnost, hoče pa tudi imeti čas za družino. Četrtnina Francozinj meni, naj bi matere bile doma, sicer pa naj bi ženske delale za to, da izboljšajo družinski proračun ali pa da boljše same živijo.

Med ženskami, ki so Francozinjam za vrhunski ideal, je na prvem mestu pisateljica Simone de Beauvoir, ki ji sledi Indira Gandhi. Za njima so: Bernardette Devlin, Liz Taylor, Sylvie Vartan, angleška kraljica Elizabeta itd.

Dve tretjini Francozinj bi bili radi pametnejši, kot sta, ena tretjina pa si jih želi, da bi bile bogatejše in lepše.

Noblesse oblige

S prvim govorom v lordski zbornici je leicesterški grof Thomas William Edward Coke pretrgal 121-letno tišino.

Njegov ded je sedel v parlamentu 67 let, njegov oče 32 let, sam pa 22 let – ne da bi odprli usta. Zdaj se je lord le odločil in spregovoril o onesnaženju okolja. Sicer pa je geslo njegove rodbine takšno, da drugega pač niso mogli storiti: „Previdnost in potrpežljivost“.

Prijateljice noči

Muenchenski policijski funkcionar Gustav Stögl se je lotil nenavadne akcije, ki naj bi „očisti“ mesto pred olimpijskimi igrami.

stila“ mesto pred olimpijskimi igrami.

S tristo policaji je obkolil štiri hiše v središču bavarske prestolnice, v katerih je največ prostitutk. Vendar se prijateljice noči niso vdale. „Niti sanja se nam ne, da bi odšle iz mesta,“ so izjavile njihove predstavnice. Stogla pa obtožile, češ da „zlorablja pravico do prijetnega večera“.

Policist se še ni vdal. „Lotili se jih bomo s tolikšno silo, da se bodo morale vdati, se pravi, da ne bodo mogle delati drugače kot po telefonu,“ je sporočil spodobni javnosti.

Študentska vojna

Orožje tistih ameriških študentov, ki nasprotujejo vojni v Vietnamu, je naveden telefon. Zasno-

vati so strategijo, ki jezi ljudi v Pentagonu, vendar jim nihče ne stori nič zalega.

Študentje so ustanovili poseben odbor, ki zbira podatke o premikih ameriških čet, namenjenih v Vietnam. Tako so napovedali odhod 650 letal, 37 ladij, ene križarke itd. Prav tako so vnaprej napovedali obnove ameriških bombnih napadov na DR Vietnam. Podatke dobivajo od informatorjev v ameriški vojski.

Doslej jih FBI in CIA pustita pri miru. „Naša akcija ni ilegalna,“ pravijo študentje, „saj ZDA niso napovedale vojne Severnemu Vietnamu.“

Skromnost

Preden je britanska kraljica Elizabeta II. prišla na obisk v Francijo, je Mary Soames, hči Winston Churchill in žena britanskega veleposlanika v Parizu sir Christopherja Soamesa, pregledala, kako jo Francozi nemeravajo sprejeti.

Mary Soames je predvsem ponostavila jedilnice, ki jih je predlagal šef protokola v francoskem zunanjem ministrstvu Jacques Senard: z njih je črtala kaviar in ostrige, priporočila pa je češpljev puding in zelo lahka vina. Prav tako je menila, da je za kraljico prevelika „cesaričina soba“ v Grand-Trianonu, kjer naj bi spala na predlog gostiteljev. Kraljica je potem dobila manjšo spalnico, posteljo Ludvika XVI. pa so odpeljali nazaj v muzej pohištva.

Mary Soames: skromnost.

Chaban-Delmas: pritožbe občin.

Jezni župani

Francoska mesta pošiljajo predsedniku vlade Chaban-Delmasu krepko zasoljene račune za stroške, ki so jih imela z referendumom.

Besanconski župan Jean Minjot je pisal premieru, naj bi „v prihodnje, kadar bi spet razpisali volitve ali referendum, v celoti pokrili stroške, ki jih imajo s tem občine.“ Njegovemu mestu naj bi država vrnila 45 000 frankov.

Že prej se je oglasil marsejski župan Gaston Defferre in pisal notranjemu ministru, da je 60 do 70-odstotna udeležba države pri kritju stroškov referenduma „nezadostna“. Marseille zahteva od države 45 000 frankov.

Grenoble je poslal račun za 40 000, Lyon, Lille in Nancy pa terjajo od 50 000 do 100 000 frankov.

Metro

Jugoslovansko glavno mesto bo skoraj gotovo dobilo podzemsko železnico.

Za to obsežno in težavno delo se že zdaj zanimajo Američani in Rusi.

Vendar kaže, da se je Beograd odločil za Angleže.

Kaj je z Anglijo?

... Švicarji ponujajo denar...

Avtomobili

Ko so se predstavniki jugoslovanske avtomobilске industrije sestali v zvezni gospodarski zbornici, so samo tarnali in tarnali.

„Pravite, da je položaj tako zelo težak, vendar se sprašujem, kako je mogoče, da smo v zadnjih sedmih letih dobili šest avtomobilskih tovarn,“ je rekel predsednik zvezne gospodarske zbornice Rudi Kolak.

Boj za oporišča

Sovjetska zveza in Združene države Amerike si prizadevajo, da bi dobili čimveč oporišč v Perzijskem zalivu.

Za zdaj ima prednost SZ, katere mornarica se je nastanila v iraškem pristanišču Um-Kasr na skrajnem jugovzhodu Mezopotamije. Sovjetsko indijsko ladjeje ima tam vse naprave za obnavljanje, popravila in oskrbovanje ladij.

Američani, ki so po britanskem odhodu prišli v Džufair, si zdaj prizadevajo pregovoriti Federacijo emiratov, naj jim odstopi pristanišče Abu Dabi, ki je še v gradnji. Za iste namene, seveda.

Modra knjižica

Madagaskarski predsednik Philibert Tsiranana se je pridružil tistim državnikom, ki po zgledu Mao Ce Tunga objavljajo svoje

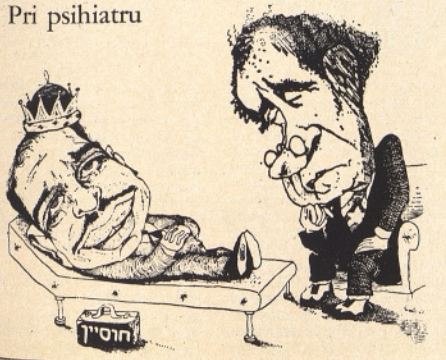

Philibert Tsiranana: lepe misli.

misli in spomine – predvsem v poduk sodržavljanom.

Tsiranana je svoje delo naslovil „Modri zvezek“, v njem pa je popisal leto dni trpljenja, ko je moral zapustiti pomembno mednarodno konferenco in oditi na zdravljenje v Pariz. Prvi bralci „Modrega zvezka“ pravijo, da Philibert Tsiranana nima kakšnih literarnih pretenzij. Vendar je sam avtor navdušen nad svojim delom. Tako zelo, da je že napovedal novo knjigo.

Pri psihiatru

„Doktor, včasih se mi zdi, da sem kralj.“ (HAARETZ, Tel Aviv)

tudi jaz imam rad čokolado

sem velik
sladokusec. Rad
imam vse kar
je sladko
posebno
čokolado.
Če bom
jedel
NESTLÉ
čokolado
bom
hitreje
zrasel in
bom velik
kot očca

Zvečervo

KOMU DENAR SREČE?

Igre na srečo, ki jih prireja Jugoslovanska loterija, bodo doživele decentralizacijo. V kratkem je pričakovati, da bodo loterija, športna napoved, loto in ekspresna loterija iz zvezne prešle v pristojnost posameznih republik oziroma pokrajin. Omenjene igre bodo sicer še naprej ohranile svoj enotni, zvezni pomen, ki bo slonel na medrepubliškem dogovoru o igrah na srečo.

Toda namesto dosedanje ene, skupne blagajne, v kateri so se zbirala sredstva in iz katere so se ta delila naprej, jih bo odslej devet ločenih in samostojnih. Za same igralce ali dobitnike to ne bo prineslo nikakršnih novosti. Spremenil, decentraliziral pa se bo način delitve sredstev, namenjenih športnim in humanitarnim organizacijam.

Občani, ki iz tedna v teden iščejo srečo in kupujejo srečke, izpolnjujejo lističe športne stave in izbirajo „srečne“ številke na lističih lota, z napovedanimi spremembami ne bodo ne na boljšem ne na slabšem. Še naprej bodo v primeru zadetka dobili izplačano vsoto, ki jim jo je namenilo srečno naključje. Sprememb v tem smislu ne bo nikjer v državi, kajti po tej strani ostajajo igre na srečo, ki sodijo pod okrilje Jugoslovanske loterije, še zmeraj enotne za vse jugoslovansko ozemlje. Do večjih ali manjših sprememb pa bo v okviru posameznih republik ali pokrajin prišlo glede delitve tistega dela sredstev, ki so

Ne dobitniki ne tisti, ki izgubljajo, z novostmi v organizaciji Jugoslovanske loterije ne bodo ne na boljšem ne na slabšem. Predvidene spremembe bo videti zlasti v zvezi z delitvijo sredstev.

namenjene za Rdeči križ, Zvezo slepih, Zvezo gluhih, Zvezo invalidov in druge podobne organizacije. O razporeditvi teh sredstev bodo odslej republike in pokrajine odločale samostojno in bodo lahko po svojem preudarku dajale tej več in drugi manj, pač glede na večjo ali manjšo potrebo posamezne organizacije.

Pri JL se na leto obrnejo težke milijarde

Da bi bil naš prikaz bolj nazoren, ga je gotovo vredno ilustrirati z nekaj številkami. Te nam lahko natanko prikažejo, koliko

sredstev se na leto obrne pri Jugoslovanski loteriji, poleg tega pa nam lahko nakazuje tudi pomembnost predvidene, decentralizirane delitve tistega denarja, ki je namenjen za športne in humanitarne organizacije.

V letu 1971 je Jugoslovanska loterija dosegla za 402 991 000 novih dinarjev realizacije (ker so mnogi še vajeni računati v starih dinarjih; to je 40 milijard 299 milijonov starih dinarjev). Od tega denarja je za sklad dobitkov, za tisto, kar so dobitniki dobili na roko, šlo 218 milijonov novih dinarjev. Preostalih 185 milijonov je pa šlo za razne organizacije, za stroške, osebne dohodek, zakonske in pogodbene obveznosti, sklade itd. Ali natančneje: razne organizacije so dobile 105 milijonov novih dinarjev, ostanek (85 milijonov din) pa je šel za Jugoslovansko loterijo in plačilo različnih njenih obveznosti. Ta znesek je resda videti dokaj visok, vendar moramo tu upoštevati, da je v njem tudi prispevek Nogometni zvezi Jugoslavije (in pri tem ne gre za majhno vsoto, toda o tej zadevi bomo kaj več napisali pozneje).

Sredstva bodo delili tam, kjer bodo ustvarjena

Kakor lahko vidimo iz zapisa, se pri igrah Jugoslovanske loterije obrne na leto kar precej denarja. V letošnjem letu računamo celo na 6,7-odstotno povečanje le-teh, torej bi letošnja realizacija J.L. morala doseči skorajda 430 milijonov novih dinarjev (to je 43 milijard starih din). Po republikah in pokrajinah bi ta realizacija bila razdeljena (v odstotkih) takole: Hrvatska 21,3, Beograd 19,5, Srbija 15,8, Bosna in Hercegovina 12,6, Vojvodina 10,8, Makedonija 7,5, Slovenija 7,1, ter Črna gora in Kosovo po 2,7 odst.

Iz gornjih števil je videti tudi to, da so igre na srečo, ki jih prireja Jugoslovanska loterija, v Sloveniji še pod jugoslovanskim povprečjem razvistiosti. Res pa je tudi, da njihova priljubljenost iz leta v leto raste. To nam je v razgovoru tudi prikazal s številkami direktor direkcije Jugoslovanske loterije za SR Slovenijo dipl. oec. Miroslav Sarčević. V letu 1969 je bila v Sloveniji dosežena realizacija 18,25 milijonov novih dinarjev, v letu 1970 23 mil., v letu 1971 pa že 28,6 mil., medtem ko načrti za letošnji predvideno realizacijo, ki jo presegla

30 milijonov ndin (ali 3 milijarde starih dinarjev).

Miroslav Sarčević pa nam je v razgovoru izrazil tudi upanje in pričakovanje, da bo republika z napovedanimi spremembami v zakonodaji lahko tudi omogočila večjo prožnost v poslovanju republiške direkcije J.L. Hkrati pa se je nadejati tudi odprave stitijne na tem področju, kajti doslej (!) — na primer — republike in pokrajine niso imele pravega vploga v to, koliko so vzdrževale glavno centralno direkcijo. Vrh tega pa niso mogle posegati v sam sistem delitve sredstev za različne organizacije.

Pri tem moramo nekoliko poseči tudi v bližnjo zgodovino naših „državnih“ iger na srečo. Med leti 1945 in 1953 so bili dohodki Jugoslovanske — takrat državne — loterije dohodki zveznega proračuna. Od leta 1953 naprej so del dohodkov dobivale športne in humanitarne organizacije, toda še zmeraj je bila J.L. strogo administrativna, proračunska ustanova. Toda tudi po tem je ostala močno centralizirana in so ji možnosti decentralizacije nakazala šele ustavna dopolnila. Le-ta so odprla dejanske možnosti za to, da republike in pokrajine same odločajo o igrah na srečo na svojem področju in o delitvi dohodka, ki ga te igre prinašajo, in da decentralizirano zvezno zakonodajo nadomesti tudi medrepubliški dogovor o igrah na srečo.

Predlogi za nove načine delitve

O natančni organizaciji poslovanja Jugoslovanske loterije in o delitvi sredstev po novem bi zaenkrat še težko povedali zadnjo besedo. Na vsak način pa že lahko zapišemo, da je napovedana decentralizacija „zveznih“ iger na srečo danes že odsev stvarnosti in tudi težej posameznih republik ter pokrajin. Res pa je tudi, da so se pojavile različne zamisli o delitvi sredstev. Na seji Izvršnega odbora mestne konference SZDL Beograda so, na primer, predlagali, da bi v J.L. izvedli popolno decentralizacijo v tem smislu, da bi pri delitvi sredstev za organizacije predstavniki le-teh sodelovali skupaj s predstavniki J.L. Tako bi organizacije prek svojih ljudi same odločale o tem, kdo koliko dobi, ne da bi bilo to v pristojnosti

republike. Tako bi J.L. „namen-ska“ sredstva predala neposredno humanitarnim organizacijam, ki bi si jih delile po potrebi. Tako bi — računajo — delitve bila bolj pravična, kakor če bi bila prepuščena republičnim organom. „Pri loteriji moramo biti takšna organizacija poslovanja.“ Je za Politiko-ekspres izjavil predsednik Sekcije za socialno politiko Mestne konference SZDL Beograda, „da delavci te organizacije skupaj s predstavniki humanitarnih organizacij samostojno odločajo o načinu delitve sredstev, ne pa, da bi to delale namesto njih republike ali zveze.“

Je šport res prikrajan?

O načinu poslovanja posameznih republičnih oz. pokrajinskih direktor J.L. ter o razdeljevanju sredstev bo natančneje podatke očitno lahko dobili šele v kratkem. Zato bomo namesto razpravljanja o tem vrgli kratek pogled še na vprašanje, koliko sredstev se prek iger J.L. prelje pri nas za telesno kulturo in šport. Septembra 1969 je direktor takratne Zvezne komisije za telesno kulturo Danilo Kežević izjavil, da je Jugoslavija glede tega na evropskem dnu. Od dvajsetih držav je bila po sredstvih od športne napovedi in lota na prebivalca na devetnajstem mestu, medtem ko so se na vrhu lestvice vrtile ČSSR, Norveška, ZR Nemčija, Madžarska, Švedska idr. Glede na množičnost iger na srečo smo resda očitno med slabšimi. Toda upoštevati moramo, da naša telesna kultura oz. šport dobita preostanek celotne športne napovedi, zraven pa še polovico lota. Upoštevati pa moramo tudi to, da gre za nogometne klube, ki so zapisani na stavnih listih, 10,04 odstotka od prometa in da je Nogometna zveza Jugoslavije dobila za leto 1970 približno 10 milijonov novih dinarjev, za leto 1971 pa celo 14 milijonov (to je milijardo oz. milijardo štiristo milijonov starih dinarjev). To je tisti znesek, o katerem smo govorili na začetku in ki je sicer zajet pod izdatki J.L., torej mimo „namen-skih“ sredstev za razne organizacije.

Kar zadeva telesno kulturo in šport pa moramo nazadnje omeniti tudi različne igre na srečo, ki jih prireja jugoslovanska društva ali zveze in ki niso vključena v dejavnost Jugoslovanske loterije. Dohodek od teh igre neposredno

v korist organizatorja (npr. Komenijske zveze, Olimpije itd.). Prav po tej posebnosti pa se te in druge igre na srečo ločijo od „državnih“, od tistih, ki med drugim tudi podpirajo in omogočajo dejavnost različnih športnih, humanitarnih in drugih organizacij. O tem, kdo naj prireja igre na srečo in kdo naj jih lahko prireja, bi na vsak način bilo potrebno spregovoriti več besed. Zlasti bi se veljalo vprašati, v koliko kaže dojavljati, da si kdo z njimi kot s sekundarno ali terciarno dejavnostjo kuje dobiček. Toda o tem morda kdaj drugič. Zdaj samo še pomislek ob misli, ki se je pojavila nekako kot „stranski proizvod“ pri načrtovanju bližnje prihodnosti organizacije Jugoslovanske loterije.

O „nerazvitih“ in še o čem

Gre za nekakšen „sklad za nerazvite“, za misel o dotiranju „loterijsko“ nerazvitih področij.

Radiovo Bošković, direktor direkcije J.L. za Srbijo, je pred kratkim izjavil med drugim tudi tole: „Seveda to ne pomeni, da bi posamezna območja v naši državi, v katerih pri igrah na srečo ne sodeluje večje število ljudi, bila pozabljena. V te namene je predvidena ustanovitve Sklada solidarnosti, v katerega bi na osnovi samopravnega družbenega dogovora zbirali sredstva iz bogatejših predelov.“

Ali kaže takšen sklad res ustanoviti ali ne, je po vsej verjetnosti potrebno dobro premisliti in utemeljiti. Toda že prvi hip se nam ob tem vsiljuje tudi misel, da bi s slehernim takim poskušanjem razvijanja nerazvitih hkrati tudi skušali po svoje vplivati na porast iger na srečo. Ob tem pa — ne navezavaje — velja pripisati tudi svojerzstven pomislek: čemu bi poskušali še na kakršen koli umetni način pozivljati dejavnost, ki je navezavaje blizu meje hazarda. Ta pa je po kazenskem zakoniku pri nas prepovedan, kakor je tudi prepovedano zavajanje k temu. Zato bi bilo verjetno soglašati kvečjemu s tem, da od iger na srečo, če so nas pač že toliko premamile, potegnemo za humanitarne organizacije čim več in da tisto, kar tem namenimo, razdelimo po pravičnem klobuču. Po takšnem, kakršnega si morebiti lahko obetamo s primerno decentralizacijo upravljanja J.L.

Besedilo: JOŽE OLAJ
Stika: JOCO ŽNIDARŠIČ

DESETA ZGODBA VAŠČANOV LUGA

Beograjska televizijska nadaljevalanka »Vaščani Luga« je v Sloveniji kvečjemu zabavala ob nedeljah zvečer. Precej drugačen odmev pa je imela pri delu gledalcev v Srbiji, se pravi med ljudmi, o katerih je govorila. In tako se je zgodilo, da desete epizode te televizijske serije nismo videli, namesto tega pa so se sešli komunisti beograjske televizije in se pogovorili o nadaljevalki, pa tudi o televizijskem humorju in satiri nasploh.

Obrazi televizijske nadaljevalke Vidoje, Sedlar in Ruža (zgoraj), Buludža in traktorist (spodaj) pa še Vojin (desno): priljubljeni, zabavni, toda žaljivi za ljudi in obdobje, ki naj bi ga prikazali.

Potem ko se je Vojin v vasi Lug oženil s kmetico Ružo in videl, kako so pri vodnjaku spet ukradli kanto za vodo, ki jo je Bulizda (Bata Živojinović) privezal za kolese! In z njo drvel po vasi – se je končala deveta epizoda „Vaščanov Luga“. Na vrsti bi morala biti še deseta epizoda, ker take serije pač zmerom trajajo deset nedeljskih večerov, pa je ni bilo. Tudi posnili je niso, čeprav je bilo že vse pripravljeno.

V začetku maja je bil namesto desetega nadaljevanja – seveda ne na ekranu, zato pa v poslopiju beogradske televizije – sestanek organizacije zveze komunistov. Dnevni red: „idejna orijentacija sporeda ali „Vaščani Luga“.“

Sestanek, kakor so pač sestanki, ne bi bil zanimiv, če ne bi bilo slišati nevsakdanjih mnenj o oddaji, humoru, klovnih, kritikah. Že po prvih nadaljevanjih „Vaščanov Luga“ so namreč borci iz Smedereva odločno protestirali in to zabavno humoristično serijo javno obsodili. Rekli so, da serija oziroma njeni avtorji zalijo revolucijo, da se posmehujejo ljudem v povojnih letih, da so umazali revolucijo, imajo protirevolucionarne nagibe in kot nacionalisti zagovarjajo četništvo.

Vedeti moramo, da so zelo ugledne osebnosti in federaciji negativno ocenile nadaljevanje „Vaščani Luga“. To pa je bil samo še nov povod za to, da se je na pomembnih krajih in med vodilnimi državnimi in političnimi osebnostmi v Novem Beogradu začelo razpravljati o tem, v kolikšni meri je televizijo kot najmočnejši medij v zaku „pešiča ljudi“, kolikšen negativen vpliv ima vse to na jugoslovanske gledalce televizije, koliko s tem škodi ugledu naše revolucije in njenih sadov ter kako pomaga „protirevolucionarnemu razpoloženju in malomeščanstvu, ki sta nam tuja“.

Štiriurni sestanek

Če ne bi bilo takih – seveda ne javnih – ocen nadaljevanja „Vaščani Luga“, ne bi bilo sestanka na beogradske televiziji. Udeležil se ga je tudi sekretar mestnega komiteja zveze komunistov Beograda Bora Pavlović. Rekel je, da nadaljevanja pripoveduje o tem, kako je srbska vas preživela dobro romantično komunističnega glumaštva, življenje pa je naprej teklo po starem. „Nadaljevanja

nam ni dala nobene celovite resnice, čeprav je pustila sledove, v katerih bi drobce resnice le lahko našli... zato pa je razsulo ideologiziranje pustilo toliko močnejše sledove.“

Štiriurni sestanek na beogradske televiziji je pokazal, kako različna so mnenja in sodbe. Dramaturg nadaljevanke Slobodan Novaković, ki je tudi sam pisec nekaterih uspešnih televizijskih oddaj, a je politično zelo angaziran, je menil, da se seriji niti ustvarjalno niti estetsko ni posrečilo politične drame prikazati kot osebno dramo. „Tega je krivo golo karikiranje, čeprav je bilo vmes tudi nekaj lepih človeških usod.“

Je humor ustvarjalnost slabše vrste, se je vprašal avtor mnogih humorističnih serij Radiovoje Lola Đukić. Dejal je, da je v naši družbi že tako, da vsakdo lahko pove, kar misli, a ko človek pove nekaj skozi humor, to postane nadležno. „Humoristi smo klovni današnje družbe“, je dejal Lola Đukić, „a zato še ni treba, da dobivamo udarce, kadar greši kdo drug. Prav neverjetno je, kako ljudi prizadeženo dejstva v nekaterih svojih nadaljevanjih, čeprav si jih nistem sam izmislil, ampak so to statistični podatki, za katere je šlo tudi v resnih oddajah našega sporeda...“

Toda vrnimo s k „Vaščanom Luga“. Medtem ko so tekle prve oddaje nadaljevanke, je znani književnik Branko Ćopić naprej izjavil, da so „Vaščani“ pisani zlonamerno, „z namenom, da razvednotijo neko mladost in njene ideale. Nikdar ne bi ustvarjal likov, kakršno so Sedlar, Vidoje ali Smederevac...“ Čez nekaj tednov je dal Branko Ćopić novo izjavo, v kateri je priznal, da umika prvo: „Nisem se zavedal dejstva, da hudo obtožujem te ljudi, zato javno preključim, kar sem bil rekel.“ Drugi znani književnik Branko V. Radičević je „Vaščane Luga“ očrnil s temile besedami: „To je podcenjevanje, to je poniževanje naše vasi, to je neodpuščljivo. Naš človek ni tak, tako ne govori in tako ne misli. Če bi si dogajanje predstavljali v kaki strašni prihodnosti, bi liki takih kmetov morda navidihili kakega bodočega Hitlerja, da bi jih začel „upravičeno“ iztrebljati. Človeka, kakršnega slikajo, v naši deželi ni – a ne gre samo za ustvarjalno nesposobnost, vmes so tudi slabi nameni...“

Ob številnih polemikah in nasprotujočih si sodbah kritikov v tisku in druge se je serija iztekla. Šefi na beogradske televiziji se branjo. Urednik programa Dušan Mitević pravi, da je namen avtorjev, na smešen način spregovoriti o nekem (povojnem) obdobju, ki ga je v naši umetnosti, v literaturi in filmu, tako malo. „Nadaljevanke „Vaščani Luga“, nam je dala zgodovinsko nalogo,“ je dejal Mitević. „Spregovorili smo o časih, o katerih se je doslej malčalo, in pri tem moramo vztrajati. Koliko Lugov nas še čaka: srbski nacionalisti nas bodo kamenjali, ko bo stekla nadaljevanke o Srbiji med prvo svetovno vojno.“

Kakšen je sklep?

Komunisti na televiziji so zavrnili obtožbo, češ da so s to serijo hoteli izpeljati „kontra-revolucionarno diverzijo“. Izrekli so vrste samokritičnih sodb, sekretar organizacije na beogradske televiziji, novinarica Kosara Balabanović, pa je končala razpravo, češ, da bomo odsele take nadaljevanke pripravljali bolj pazljivo in bolj skrbno. Prizadevali si bomo razvozlati, kako serijo dajemo gledalcem. Bili bi revolucionarni pustolovci, če bi obljubili svoje kolege, ki so pripravljali serijo, ne da bi vedeli, kaj o njej v resnici mislijo gledalci.“

Razumljivo je, da tudi avtorja nadaljevanke, scenarist in pisec Zika Lazić (rojen je bil v vasi Lugavčina pri Smederevu, kjer se dogaja tudi nadaljevanje) pa režiser Dragoslav Lazić zavrata obtožbo, češ da sta umazala „lik revolucije in kmeta komunista po vojni“.

Kakšen naj bi bil sklep? Sklep morda sploh ni potreben. Ne bo odveč, če se zavedamo, da je nadaljevanke „Vaščani Luga“ eden od prvih poskusov televizije, da spregovori o povojnih časih. Moramo iskati resnico, ne pa se oprijemati tega, kar je zdaj moderno: odkrivati resnico s tem, da na svetlem ekranu razgaljamo po večini birokrate, dogmatike, nepomembne malopridneže, staliniste, tepce, lenuhe, bedake, tiho-tapce...

MLAJTINSKA JATA DELA ZA TRŽIŠČE

Nekoč so kmetje skušali na svoji zemlji pridelati vse, kar jim je bilo za življenje potrebno. Danes pa lahko že vse pogosteje opažamo, da vaško prebivalstvo celo kruh, mleko, meso, jajčka in druga živila kupuje v trgovinah. Vse več je namreč tudi kmetij, ki opuščajo svojo poprejšnjo vsestransko dejavnost in se osredotočijo na pridelovanje nekaj kultur ali celo ene same. Tovrstna specializacija je zadnje čase segla tudi v kraje ob Muri, ki so bili v preteklosti med najbolj zaostalimi v Sloveniji. Primer takšne kmetije je tudi mala kokošja farma zakoncev Ovsenjak v Mlajtincih blizu Murske Sobote, farma, s katere prihajajo jajčka tudi na mariborski in ljubljanski trg.

Težko bi z gotovostjo določili, kdaj je človeku prvikrat prišlo na misel, da bi se dalo s kokošjo morebiti tudi kaj zaslužiti. Vendar lahko zanesljivo zapišemo vsaj to, da je že kakšnih 1400 let pred našim štetjem spoznal koristnost te ne prehudo inteligentne živali. Nekako takrat je namreč udomačil divje, nič več kot okrog pol kilograma težko čudno dvonogo ptičje bitje, ki so ga nato — že udomačeno — iz Egipta in Male Azije prinesli tudi v Evropo.

To je bilo v časih, ko se je rimski imperij še širil. Z njim se je širila tudi reja kokoši. Rimljani so nato izumrli, kokoš pa je ostala. In ostalo je njeno latinsko ime Gallus domesticus.

Težko pa bi povedali tudi to, kdaj je na misel, da bi s kokošjo morebiti tudi kaj zaslužil, prišel Janez Ovsenjak. Sam tako daleč nazaj nisem vrtal vanj z vprašanji. Vem pa, da se je dobrih deset let po svoji maturi na ekonomski srednji šoli začel ukvarjati z brojlerji, s farmsko gojenimi piščanci. Ti so bili tista leta dokaj v modi. Farme brojlerjev so rasle ko globe po dežju.

Toda Ovsenjak je kaj kmalu lahko ugotovil, da je tisti za služek z brojlerji očitno res samo v slogu „morebiti“. Cene krmlil so rasle, delež zaslužka pri prodanih piščancih pa padal. Jasno kot

enkrat ena je tedaj bilo, da mora poskušati čimbolj znižati proizvodne stroške. To pa bi bilo mogoče doseči z mehanizirano proizvodnjo brojlerjev. Pot ga je vodila v Zagreb.

Ideja iz Zagreba

„V zagrebškem Agrokombinatu sem dobil vrsto informacij,“ mi je pripovedoval o svoji poti v Zagreb. „Ob pregledu tamkajšnjih farm in njihovega poslovanja pa sem prišel na tole zamisel.“ In pokazal mi je z roko proti „hlevu“, v katerem ima svojo jato kokoši. Sedela sva v majhnem prostoru v istem poslopiju, v nekakšni pisarnici. „Šestnajstega avgusta — to je bilo leta 1969 — sem nato začel delati in prvega novembra so kokoši že bile notri. V rekordnem času.“

Zdaj ima jato pet tisoč kokoši, od katerih sleherna znese po 240 jajčk na leto. Lepih rjavih jajčk, kajti živali dobivajo domačo hrano. Ko bi to povedali drugače, bi lahko rekli, da nesejo polfarmska in ne farmska jajčka. Po takšnem blagu pa se na tržnicah gospodinj prav rade ozirajo.

„Delo samo je zanimivo,“ je nadaljeval moj sogovornik, ki pa za malo farmo ne skrbi sam, marveč ima tudi odličnega sodelavca. Natančneje: sodelavko,

ZAKONCA OVSENJAK PO SVOJE PREBIJATA LED V NEKDAJ TUDI KMETIJSKO ZAOSTALEM PREKMURJU

Pettisočglava jata sicer ni kdove velika, pa vendar zahteva veliko truda in skrbi ter ne dovoljuje niti enega samega prostega dneva. Toda Janez Ovsenjak je optimist in računa na uspeh in celo na povečanje jate. Svoja upanja gradi tudi na resnici, da je povpraševanje po svežih jajčkah zmeraj dokaj veliko.

magistro farmacije Marto Ovsenjak, svojo soprogo. „Organizacija dela imava takšno: jaz sem zadolžen za nabavo krmil, za prodajo jajčk in za njihovo dostavo, moja soproga pa ima na skrbi zdravstvo jate.“

Tudi odpovedati se marsičemu

Zakonca Ovsenjak imata farmo, ki je za Pomurje nekaj posebnega in novega. Lahko bi rekli, da po svoje poskušata prebijati led v predelu, ki je bil zmeraj med najbolj zaostalimi v Sloveniji. Njun poskus je začetek novejši kmetijski proizvodnje, tiste, ki želi čim več pridelati za trg. Kot sleherni poskus pa je tudi ta povezan z vrsto težav. Dokler se investicije v takšno farmo ne povrnejo, se je potrebno odpovedati marsičemu. Da pa bi se vloženi denar in trud sploh lahko povrnila, mora biti takšna proizvodnja zares organizirana. V njej ne sme priti do hujših spodrsijajev, sicer bi vsi lepi načrti šli po vodi.

„Osnovno pri vsem je,“ pravi Ovsenjak, „izbrati pravi tip zgradbe. Zlasti moraš računati na to, da jo boš vsako leto ob menjavi jate lahko v redu očistil. Izrednega pomena za uspeh pri delu pa je tudi pasna. Vendar je danes kokošereja že tako razvita, da

slabih pasem pravzaprav niti ni več.“

Kajpak je nadvse pomembna tudi preventiva. Skrajnja pazljivost onemogoči, da bi med delom prišlo do česa nepredvidnega. „Kokošereja mora danes biti tudi dober veterinar,“ se mi je nasmajal kokošerejec na drugi strani mize.

„In nadvse pomembna je tudi vzgoja jate,“ je nato pristavil resno. „Vzgoja?“ sem se začudil. „Jate?“

„Da, vzgoja jate. Vse tam od enodnevne piščance naprej. Živali je potrebno kondicijsko pripraviti na to, da bodo nesle. Na primer: s pravilno osvetlitvijo.“

In tako sem zvedel marsikaj o vzgoji živali, za katere bi marsikdo mislil, da tega niso niti najmanj potrebne. Če jim, na primer, daješ preveč svetlobe, postanejo nemirne in se prehitro razvijajo. Tedaj začetno nesti jajčka že predčasno, ko kondicijsko tega še niso sposobne. Končni učinek vsega pa je ta, da znesejo manj jajčk, kot bi jih sicer.

Kuro je potrebno vzgajati

Svetlobo pa je kaj lahko primerno „dozirati“, saj zivad ne brska naokrog na prostem, kot je to sicer v navadi pri kokoših,

marveč je zaprta v svojo zgradbo. V tej zgradbi pa dobiva samo toliko svetlobe, kolikor je dajejo luči. Te pa so lahko prižgane toliko časa, kolikor se to rejuca zdi primerno in potrebno. Osvetlitev je tedaj mehanizirana, kakor je mehanizirano tudi vse drugo. Vse razen pobiranja jajčk. Le-to je ročno. Ročna pa je tudi evidenca, ki jo mlajtinska mala farma vodi o svoji jati, o njeni nesnosti, o poginu, o porabi hrane in še o čem. Ročna, vendar kar se da stroga in natančna.

Jajce na jajce – milijoni?

Mlajtinska mala jajčarska farma pa ima tudi svoje „pomožne obrate“. Proizvodnjo jajc imata Ovsenjaka povezana z lastno pridelavo krmil, zlasti koruze. Le-to imata posejano na sedmih hektarih zemlje, ki jo gnojita z gnojem iz svojega kurnika. Tako gnojilo – bogato z vodikom in fosforjem – pa je za koruzišče izredno dobro. Takšna jata ga daje v obilici, saj strokovni viri omenja jo letno povprečje 5 in pol kilograma gnojla na kuro.

Pomožna obrata – kooperanta pa sta navsezadnje tudi Kmetijska zadruga Ljutomer, s katero sodelujeta Ovsenjaka, in ljubljanska poslovalnica ptujske Perutnine. Na vprašanje, zakaj vendar namesto z ljutomersko zadrugo ne

sodelujeta raje s soboško Tovarno mlečnega prahu, je Ovsenjak samo skomignil. Tudi nadaljnjim tovrstnim vprašanjem se je zvečine ogibal, in med vrsticami pogovora se je izcimilo samo to, kakor da ta tovarna ni prehudo zainteresirana za tovrstne reči.

Jata v sosednjem prostoru je postajala nemirna; očitno je prihajal čas obroka. Pogovor se je tedaj iztekal. Za nameček pa sem izvedel še to, da mala farma računa na povečanje jate – na 12.000 glav – in na rekonstrukcijo.

„Kako pa kaj zasluček?“ me je še zanimalo.

„Čistega dohodka – brez nihanja v ceni krmil in če je jati vse normalno – je pri jajcu lahko od 4,25 – do 5 starih dinarjev.“

Ta številka, pomnožena s številom jajčk na leto na eno kuro krat število jate je enako dohodek, če pač želimo izvedeti, koliko se morebiti da s kokošmi zaslužiti.

„In prodaja?“

„Prodajam zlasti v Ljubljano in Maribor. Moja prednost pred mnogimi drugimi proizvajalci je v tem, da so jajčka mojih kokoši sveža. Garantirano sveža, stara največ tri dni, kajti vsake tri dni jih tudi dostavljam kupecem. Zadruga tega – ker so sveža – jih je tudi lahko plasirati.“

Besedilo in slike: JOŽE OLAJ

Tudi v zlati rudnik je treba investirati...

Dobrna! Že med potjo sem si, med pravkar ozelenelimi griči, ki so bežali mimo naju, skušal osvežiti spomin na značilnosti tega eldorada za ljudi željne miru, zdravja in počitka. No, nič pretresljivega se nisem mogel spomniti. Pa sem doslej Dobrno že večkrat obiskal. Morda zato, ker se menda desetletja ni nič posebnega spremenilo. Dobrna diha spokojno potisnjena pod nedra Paskega Kozjaka, obdana z griči, gozdovi in parki. Da, tudi parki se niso spremenili. Še vedno so skrbno negovani, menda celo bolj skrbno kot nekoč. Ko sem stopal pod močnimi platanami, mi je nehotе zastajal korak. Da, tu je treba hoditi počasi, umirjeno. Okolje kot da se upira dvijemu tempu casa... V Dobrni kot da hitijo same gostinci in zdravstveni delavci. Gostov je na prvi pogled obilo. Ne bi jih mogli štati. Nekateri so na prehodu, drugi se na klopih predajajo pomladskemu soncu, tretji menda sploh nič ne počno. Če se ne bi tu in tam zablistala bela halja medicinskega delavca, sploh ne bi pomislil, da je Dobrna zdravilišče. In še manj, da je to zdravilišče s štiristoletno tradicijo in dragoceni izvirom termalne vode. Zlati rudnik, je rekel nekdo, toda zlato je treba pretapljati, v topilnice pa investirati...

Preblisnila me je vizija o modernem hotelu, sodobnih objektih za rekreacijo, zabaviščih, odprtem bazenu s termalno vodo, o mogočnem valu gostov... In zakaj ne? Pobaral sem direktorja zdravilišča dr. Križniča. — Ne gre zato, zakaj ne, ampak kako naj stočlanski delovni kolektiv odplača anuitete kredita nekaj milijard v desetih letih...? — Računica je res preprosta, sem pomislil. Tri milijarde in pol, kolikor bi stali objekti pa predračunu: to pomeni, da bi moral stočlanski kolektiv odplačati v desetih letih, letno tristo petdeset milijonov starih dinarjev...! Ob tem je treba redno vzdrževati in renovirati zastarele obstoječe objekte in zagotavljati sposobnost dosedanjih kapacitet. Ne! Več kot verjetno je, da sam delovni kolektiv tega ne zmore. Toda ali ni »zlati rudnik« le stvar tudi širše družbene skupnosti ob znanem, izdelanem rentabilitem izračunu? In ob tem, da morajo odklanjati goste? Rezervacije si je treba zagotoviti mesec ali več prej...!

Tovariš direktor, kako pa kaj počutje gostov? Kaj menijo o Dobrni?

— Vprašajte jih. Kogarkoli. Pa vprašajte tudi drugo plat. Člane kolektiva...

Bilo je po kosilu, ko sem se napotil proti zdraviliški zgradbi. Gostje in pacienti so zapuščali jedinico.

— Oprostite, vi ste pacientka?
— Da. V Dobrno prihajam redno enkrat na leto že... 14 let.
— Kako ste zadovoljni?
— Saj pravim, da prihajam sem že štirinajst let. Sem namreč samoplačnik in vzamem vsako leto desetredno terapijo. Moram reči, da sem zelo zadovoljna z zdravstvenimi uslugami in prav tako z gostinskimi. Mislim, da je osebe pravi vzor prizadevnosti in pozornosti. Če se je kaj spremenilo? Ja veste, zdi se mi, da takole zadnja tri leta opažam spremembo. Zlasti v zdravstvenih storitvah. Pa tudi preuredili in obnovili so precej. Mislim pa, da bi nujno morali še kaj zgraditi. Hotel, odprt bazen, skrajna objekte, ki nujno sodijo k temu zdravilišču. Urediti bi morali tudi širšo okolico Dobrne, ki je čudovita. Pa zabave pogrešam...

— Tovarišica, kaj pa menite vi?
— O čem?
— Ali Dobrna potrebuje nov hotel, bazen, igrišča in podobno?
— Vsekakor! Iz Dobrne bi lahko naredili mondeno letovišče in zdravilišče. Vse pogoje imajo zato. Medicinski kader je odličen in visoko strokovno. To mi lahko verjamete. Že deseto leto sem reden gost in preprosto ne morem brez Dobrne. Morala sem pa že januarja rezervirati...

— Mi smo iz Siska. Da, prijetno je. V vsakem zdravilišču je prijetno. To je odlično. Strežno osebo je pa zelo prijetno. To na ni povprečje. Pa napišite, da bom se prišel sem, če bo le mogoče. Če bo kaj prostora.

Potem sem se napotil v ambulantno. Naletel sem na laborantko.

— Povejte mi kaj o sebi, o kolektivu, o zdravilišču, o Dobrni...

— Petnajst let sem v kolektivu. Bili smo v krizah, vendar smo izpivali. Tako so se izboljšali tudi odnosi v kolektivu. Plače so boljše in sploh — napredovali smo. Trudimo se, da

naredimo vse, kar je v naši moči, da pomagamo in ustrezno pacientom. Imamo tudi primere, ko pravijo nekateri pacienti, da ne vedo, kako bi brez Dobrne preživeli zimo. In uspehi terapije so zadovoljivi. Za naše zmogljivosti imamo tudi vse potrebne aparature. S štipendiranjem skrbimo tudi za strokovni podmladek pri zdravstvenem in gostinskem osebju. Kdor želi, pa se lahko še izredno izpopolnjuje, mislim z izrednim študijem. Ja, vem za probleme okoli gradnje novega hotela, samo ne verjamem, da bi mogli sami nositi breme kredita. Morda bi šlo, če bi bil to dolgoročni kredit. V desetih letih je pa nemogoče. Treba bi bilo zagotoviti tudi stanovanja za nove kadre, se pravi zgraditi bloke. Nismo pesimisti, ampak treba je vedeti, kaj zmoreš... Z razpoložljivimi sredstvi poskušamo čimbolje urediti sedanje prostore in jih prilagoditi sodobnim zahtevam gostov. Uvajamo tudi novost, ki je zanimiva najbolj za ženski del gostov. To je medicinska kozmetika. Za ta oddelek smo nabavili tudi najmodernejšo aparaturu, kozmetične usluge in posegi pa so pod strogim nadzorom medicinskega strokovnjaka, kateremu so na voljo podatki analiz pacientovega zdravja...

— In kakšna je ponudba vaših medicinskih storitev?

— Zdravimo ženske bolezni, vse vrste kroničnih revmatičnih obolenj, lažje srčne bolezni, lažja ledvična obolenja, imamo elektro in fizioterapijo, hidroterapijo in balneoterapijo, razvijamo pa, kot sem rekla, medicinsko kozmetiko.

— Pa vaše osebne želje?

— Veliko gostov, boljše plače in da bi kaj denarja ostalo za gradnjo prepotrebni objektov.

Lani so imeli v Dobrni okoli 79.000 gostov. Letos jih bo več, ker je za januarsko povprečje precej višje od lanskega. 30 odstotkov gostov odpade na tujce, predvsem Avstrijce. Gosti postajajo iz leta v leto zahtevnejši in vprašanje je, kako dolgo bo lahko zdravilišče kljub vsem prizadevanjem kolektiva ohranilo svoj ugled in sloves ob zastarelih in nefunkcionalnih objektih.

NOVO ŽIVLJENJE BAŠČARŠIJE

Če hočete videti Orient, nikar ne tratite denarja za Carigrad. Orientalni duh boste srečali mnogo bliže — na sarajevskem trgu Baščaršija. S to parolo si Sarajevčani pridobivajo tisočere domače in tuje goste. Toda tudi njih je zajela nam Slovencem tako znana kriza varovanja kulturnih spomenikov. Baščaršija, ki v sebi združuje staro bosensko kulturo, trgovsko dediščino, spomenike orientalske arhitekture in redke poklice, ki jim preti dokončni propad — zdaj izginja. Izginja ta baščaršijski ambient in življenje. Za ta propad ne moremo kriviti zgodovinske zakonitosti, lahko pa krivimo zanikrni odnos do kulturne dediščine. Tega se Sarajevčani zavedajo, zato bodo letos začeli reševati svojo Baščaršijo.

V stare dučane, prodajalne na Baščaršiji, starem trgovskem centru Sarajeva, so se naselili branjevci in kramarji in seveda pokazali kaj malo smisla za orientalsko tradicijo.

Staro Sarajevo — to je turški čas, ki pa je obenem bil zmeraj tudi bosenski. Sarajevo se je od pamtiveka upiralo Istanbulu. Sarajevski fevdalci so živeli bosensko uživajoč blagore turške kulture. Okoli Baščaršije so še danes raztreseni hamami, javna kopališča. To mesto je 350 let pred Londonom in 150 let pred Dunajem dobilo javni vodovod. Pri Sahat-kuli je bilo zgrajeno prvo javno stranišče v Evropi. Ko je francoski Sončni kralj še obračal nočne posode nad versailskimi okni, so tu že poznali človeško stranišče.

Predvsem pa je bilo Sarajevo mesto obrti; zdaj so že po večini izumrle. Kje so mudželiti, vzhodnjaški knjigovozci, ki so vezali knjige v perzijsko, albansko, uzbeško, anadolsko usnje in risali po njej arabeske, ročno pa prepisovali turška in arabska besedila? Kje so tufekdzije — orožarji „ognja“, pušk, imenovanih dupovka, roga, raška, šišan, sedeflija? Kje so zildžije — zvonarji, ki so iz medenine izdelovali uteži, zvonove, svečnike? Kje so bičakdzije, ki so izdelovali nože, po katerih je Bosna še danes slavna? Kje so terzije, ki so iz domačih suken čohne in kadife šivali obleke, jih krasili z zlatimi in srebrnimi nitmi, kje so?

Na Baščaršiji dućan da imam

Ob teh obrtneh so izginili tudi sabljari, sarajlije in samardžije, izdelovalci sedel in konjske opreme. Kdor bi hotel ustaviti propad teh obrti, bi moral najprej doseči, da bi še naprej potovali s konji.

Še zmeraj pa imajo na Baščaršiji svoje delavnice zlatarji ali kujundžije, izdelovalci filigranov, škornjarji ali čizmedžije, krznarji ali čurčije, kotlarji ali kazandžije.

Vse te obrti so cvelete več kot tristo let. V starem Sarajevu so našli več kot 60 obrti. Obrtniki pa so bili združeni v natanko 32 esnafov ali cehov.

Najtrdovratneje se novim časom upirajo kazandžije. Še več: njihova obrt je uspela v sodobnih tržnih razmerah. Bakreno posodje najdemo v vseh trgovinah s tako imenovanim narodnim blagom, prodajalnih spominkov, tudi v supermarketih. Zato v svojih baščaršijskih delavnicah uganjajo velik hrup s svojim potrkavanjem po bakreni pločevini. V mangalah je zmeraj dovolj žerjavice, kajti le na ognju ti je baker pokoren. Kazandžije vedo, da je baker strupen, zato ga prelivajo s pohlevnim belim kosotrom. Njihovi čepenci, značilna vrata, ki peljejo v delavnico, vabijo radovedneže s fotoaparati.

Tisti z dna lestvice socialnega razlikovanja

Toda aščinice — te so morda najvažnejše znamenje sarajevske Baščaršije. To so ljudske kuhinje. V eni svoji posebnosti so predhodnice današnjih velikih samopostrežnih restavracij. Gost lahko namreč v njej vidi jedilo, za katero se bo odločil. Tu ni mačka v vreči. Še v najbolj znani restavraciji ti lahko servirajo žilast zrezek. V aščinici pa si lahko jedila ogledaš v velikih posodah, ki so razvrščene ob oknu, tako da te že na ulici, na sokaku, vabijo njihove dišave.

Ta jedila pa so najčeste: krzatma, čevap, čufte, bamja, pilav, sarma, burek, fižol, mučkalica. Krzatma je meso, pečeno na rižu ali na krompirju, čufte so mleto meso v omaki, pilav je dušen riž z mesom, mučkalica sesekljano meso z zelenjavo v omaki itd. Bamja je nekaj

posebnega: ozek, podolgovat plod, velik kot lešnik. Mnogi slave njegov okus, vendar lahko mlad človek, ki ga nič hudega sluteti naroči za obed, naleti na posmeh, celo porog. Bamja je namreč najbolj znani muslimanski afrodizijak. Kljub temu bamje ne dobiš v vsaki aščinici, ker pač ni velikega povpraševanja. V teh gostilnicah si namreč teše fiziološko lakoto ljudje z dna lestvice socialnega razlikovanja — zidarski delavci, čistilci čevljev, kmetje, študentje, nosači, branjevci, kalfe — delavci iz bližnjih obrtnih delavnic.

Glavno, da je fes na glavi

Tu ne boš našel kazandžij, pač pa propadajoče obrtnike, izdelovalce konjske opreme in fesov, krojače in opankarje. Brezposelni sedijo tudi v svojih čepenicah, stotič premlevajočo temo, na videz leni in zdočočaseni. Kako se razlikujejo od kazandžij, ki so sladostrastno sklonjeni nad svojim delom.

Stari mojstri pogostokrat obiskujejo prelopo sarajevsko Gaži Husrevbegovo džamijo. Dostojanstveno korakajo po čaršiji, odeti v turške hlače, široke in ohlapne okoli ledij, pa tesno povite okoli meč in gležnjev. Na smeh nam gre ob pogledu na to „tursko“ zadnjico, vendar se lahko upravičeno vprašamo, ali so res naše tesno oprijete zahodnjaške hlače znamenje višje oblačilne civilizacije?

Boljši kotlarji kot v Meki

Marsikdo od teh mojstrov še nosi fes. Ko bo umrla ta poslednja generacija fesonoscev,

bodo z njo umrle tudi poslednje glave, ki fes ljubijo in ki drugega pokrivala ne morejo nositi.

V ta orientalski svet so že pred leti vdrla razni kramarji in švercerji trženske cene robe. Opuščene delavnice so postale njihova skladišča ali pa odlagališča embalaže in propadle robe. V Baščaršiji je nezadržno vdrla nesnaga. Marsikdo si je tu tudi na hitro in zasilo rešil svoje pereče stanovanjsko vprašanje. Pri tem je seveda pokazal kaj malo spoštovanja do nedotakljivosti kulturnih spomenikov.

Zavod za zaščito spomenikov Sarajeva se je dolgo ukvarjal z vprašanjem, kje najti finančnika, ki bi bil pripravljen investirati v obnovu Baščaršije. Letos se je ta dobronik pojavil. To je sarajevsko Stanovanjsko podjetje.

„Restavracija objektov brez življenja v njih je le na pol opravljeno delo,“ je povedal inž. Alija Bejtić, direktor Zavoda. „Baščaršija seveda nikoli ne bo več taka, kot je bila pred vdorom Avstrijcev v Bosno. Predrago bi bilo porušiti vse, kar danes kazi njen orientalski videz. Marsikak objekt bo znan samo še v sevdalinkah. Morda velja to tudi za starodavno baščarijsko vzdušje. Kajti za čas, ki vse hitreje veje čez Baščaršijo, ne vedo le golobi, ki jih turisti hranijo z baščarijsko koruzo.“

Vendar tudi kazandžije, zadnji uspešni baščarijski obrtniki, ne vedo, kako dolgo bo svet cenil njihove ibrike, džezve, sahane in tabake, čeprav jih baje lepše gravirajo kot mojstri v Meki.

ŽELJKO KOZINC
Stike: EGON KAŠE

Na baščarijski kaldri pogostokrat razstavijo svoje izdelke tudi čiladžije, izdelovalci preprog. Skrajno desno vidimo čepenc, vhod v staro kotlarsko delavnico, kjer je mojster kazandžija razstavil svoje posebno lepe izdelke. Ulica nosi ime Kazandžiluk, kar kaže, da je imel nekoč v njej svoje delavnice kazandžijski esnaf — kotlarski ceh. Baščarijska znamenitost so tudi golobi, od katerih se preživlja marsikak prodajalec koruze. Levo vidimo nekdanjo aščinico, ki pa se je v zadnjih letih „specializirala“ na bureke. Zraven je drobna, vendar verjetno uspešna delavnica metel.

Ribnica na Pohorju je bila Sloveniji domala neznan kraj. Leta 1970 pa je imel v dvorani, kjer je zdaj spominska plošča, svojo zadnjo gledališko predstavo Stane Sever. V tej vasi je bil konec njegove poti.

Toda tja ni zašel po naključju. Pot ga je zanesla tja, ker je bila nekoč ta vasica prav žarišče podeželskega gledališkega življenja, ki pa se je žal končalo najbrž za zmeraj, čeprav nekateri, ki so ga tam oblikovali vsa desetletja nazaj, še zmeraj živijo.

Drugačen utrip je tudi tej vasi odvzel to vrsto družabnosti.

DVE IGRI NA ENEM ODRU

Peljem se po cesti, ki zavije z glavne ceste iz Maribora na Koroško, v osrčje Pohorja. Nenadoma se mi zazdi ta pot čudno znana, čeprav še nikoli nisem bil na njej. Počasi in vztrajno se mi prebujajo zavesti spomin nanjo, toda od kod ta spomin. Cesta je slaba in zato za spomin bolj in bolj izrazita, z gladke asfaltirane ceste zdrsne vsak drobec spomina, in tako ne ostane od nje prav nič, noben kamen, nobena razpoka, nobena luknja, kratko malo, ne izrazita cesta, s katero človek nima kaj početi, niti tisti trenutek, ko se vozi, niti kdaj pozneje. Toda ta cesta je izrazita in po njej se je nekega jesenskega dne vozil na svojo poslednjo predstavo Stane Sever. Ko je krenil z glavne ceste, je prav gotovo nekoliko zmanjšal hitrost in bogve, če ni takrat še enkrat pomislil, kaj je tisto, kar ga je zaneslo od ovinka pri Podvelki na to slabo pot, daleč v osrčje Pohorja, kjer se ljudje njegovega kova kvečjemu še rodijo, toda ne vračajo se nikoli več. Vsaj ne tako kot on.

In tedaj mi postane jasno, od kdaj pomnim jaz to cesto.

V tistih nekaj dneh, ko se je poslednjič peljal tod, se mi je tako zažrla v spomin, da sem si jo predstavil tako živo, tako resnično in navsezadnje prav tako, kot v resnici tudi je. Blatna, precej ozka in seveda ovinkasta, gotovo so jo napravili pohorski holcarji, ki so s konji ali z vola dovažali les do Drave, kjer so ga spravljali na flose in po vodi prav do Črnega morja. V Mariboru so imeli svoje Benetke in prvi „boljši“ postanek. Zato je ta Cesta v Ribnici tudi neučakana, saj pelje v široki svet. Igralec, ki se je spotoma ukvarjal tudi s svojim „Krotkim dekletom“, pa se je zatekel pred svojim „širokim svetom“ nazaj, zbežal je pred njim v to osamljeno vas, prav zaradi tega, ker je njegov nekdanji „široki svet“ postal tako majhen, tako ozek in grozeč, da se je kratko malo spremenil v precep in v hudo stisko. Morda je igralec mislil tudi nanjo in na večer, ki ga bo preživel po svoji predstavi med ljudmi, ki so mu pomenili pravzaprav edino varnost, edino zatočišče, kot da se vrača v maternico.

Tudi tega se najbrž ta cesta spominja, in ko začutim ta njen spomin, je je nenadoma konec in pred menoj se zariše Ribnica na Pohorju, na trgu odrasli mulci, v bifeju zraven igralčeve spominske plošče pa dva nasekana Pohorja, ki govorita meni popolnoma nerazumljiv jezik, v kotu pa sedi prav tako zgubljen „deseti brat“, ki gleda v prazen kozarec ali pa celo skozenj in mojega vprašanja sploh ne zazna. Druga me ni preostane, kot da grem spet nazaj na cesto in si ogledujem hiše. Hiše so dvojne, stare, majhne, vegaste, in nove, sezidane z zanesljivo roko in neuničljivo ključujočo življenjsko močjo. Tudi ljudje se ločijo približno tako, nekaj jih je, ki jim je ta moč usahnila kot onim v bifeju, toda teh je zelo malo, drugi pa razkazujejo svojo življenjsko bogastvo: to so močni in veliki, plečati ljudje, iznajdljivi, ki se jim je vsemu navkljub s pametjo in s pleči posrečilo odkriti in razriniti vsako razpoko zadušljivega kmečkega življenja, kjer je prihajal svež zrak. Morda celo iz temno zele-

„Gospod“ Osvald, kar mu tukaj pravijo domačini, je bil dolga desetletja tukaj duša gledališča, igravec in režiser (SPO-DAJ). Na steni hiše, kjer je dvorana in kjer so leta za letom igrali domačini, je spominška plošča Stanetu Severju. (Zgoraj)

nih smrekovih gozdov, ki so nad vasjo.

„Osvald, ali imate tukaj obilico zraka?“ sprašuje človeka, starega približno šestdeset let.

„Zrak, zakaj pa sprašujete po zraku?“

„No, kaj pa naj človek vpraša, ko pride iz vašega bifeja, kjer je pravkar srečal nekaj ljudi, ki jim je pošla moč.“ Sele zdaj me razume in tedaj se mi zazdi, da sem naletel na pravega človeka. S pretvezo, da se bom pogovarjal o poslednjih urah Staneta Severja, sem vdril v njegov dom.

Rojen je bil na osamljeni pohorski kmetiji blizu Lehna. Lehen je prav tako na tej cesti med Ribnico in Podvelko, in tak, kakršen je bil, je seveda šel v „bližnji svet“. Leta 1938 je že imel svoj kamionček in bil je prevoznik, med vojno pa je delal za partizane. S kamiončkom je včasih vozil kaj čudne reči in ker je to delal, je moral biti prijatelj tudi s krajevnim ortsguppenfuehrerjem. Vozil ga je v Maribor na „čajanke“, nazaj pa je peljal hrano, predvsem pa sanitetni material za partizane.

Ortsguppenfuehrer je bil pijanec, in ko ga je nekega večera pijanega spet naložil na svoj kamionček, se je Nemec nenadoma znašel med samimi obvezniki, vato in podobnimi rečmi.

Potem sta imela zelo zanimiv razgovor:

„Zakaj pa tebi obezve, saj nimas kake zasebne bolnišnice?“

„Ali nič ne veste?“ je rekel.

„Kaj naj bi vedel?“

„Krave so zelo občutljive živali, še bolj pa biki. Po vsej dolini imajo izpuščaje, rdečke. Nekaj je v zraku, žival pa voha, kaj. Rusi bojo kmalu v rajhu.“

„Molci o Rusih!“

„O, saj molčim, ampak kravam je kljub temu treba zdraviti izpuščaje.“

Naslednjega dne je prišel ortsguppenfuehrer k njemu in mu rekel:

„Ali veš, kaj sem bil sinoči. Meni se zdi, da sem bil v bolnici.“

„Ja, mein Herr, tam ga se niste mogli tako nazreti. Tam imajo samo lizol, nobenega konjaka.“

„Kje pa sem se ga potem tako napolil?“

„Ja, mein Herr, tega pa ne vem. Jaz vas večeraj sploh videl nisem. In ortsguppenfuehrer je majaje z glavo odšel. Potem pa je vsem prijateljem pripovedoval, kakšna je pijanška intucija.“

Iz Maribora do Ribnice je šel kar peš, našel je cesto in prej je

bil doma, kot če bi bil šel z Osvaldom.

In Osvald je to počel ves čas vojne. Po petinštiridesetem letu je od poveljstva divizije VDV dobil celo kamion nazaj, ne prav svojega, ki ga je na koncu vojne dal partizanom, ampak novega, toda vsako leto, ko ga je hotel registrirati, so mu ga hoteli vzeti. Ta opel je vozil od leta 1967, in šele zadnja leta so se naveličali in ga niso več nadlegovali s tem, kar je že postalo pravcati obred.

Potem sva stopila pred hišo in pred seboj sem spet imel trg. Oba sva molče gledala spominsko ploščo Staneta Severju na zunanji steni majhne dvoranice, ki je taka, kot so povsod po podeželju.

„Do te predstave, ki jo je imel Sever, že deset let ni bilo nobene in je najbrž nadaljnjih sto let ne bo. Stane Sever je s svojo smrtjo najbrž tudi zapečatil gledališko življenje pri nas, ki je bilo še deset let pred njegovo smrtjo tukaj zelo bogato,“ mi pravi Osvald.

In res sem pomislil, kot da je ta plošča na steni spomin, ne samo na to, kako je že deset let prej zamrl vse, kar so ljudje v Ribnici počeli iz svoje lastne potrebe po družabnosti. Zdaj me je še bolj bodel v oči tisti bife zraven dvoranice.

„Zadnji igravec, naš veliki igravec Jože iz Ribnice je umrl pred dvema mesecema. Za nas je veljal toliko, kolikor za vse Slovence Stane Sever.“

Šla sva v bife zraven dvoranice in v bifeju so bili že drugi ljudje kot prej. Prišli so še tisti poslednji delavci iz tovarne lepence v Podvelki. Pred leti je bil to lesni obrat, ki je obratoval zelo uspešno. Ljudje iz Ribnice so imeli tam svoj kruh, zaposlenih je okoli 200 do 300 ljudi, toda lepenska je bil zdaj izdelek, ki se ne splača več. In obrat gre iz leta v leto rakavo pot. Že pred leti so si kmetije, ki so po vojni v glavnem obdržali velike gozdove, tudi do 50 hektarov so bila velika njih gozdna posestva, začeli vračati na svoje kmetije ali pa odhajati v Avstrijo. In takrat je bilo tudi konec gledališkega življenja v Ribnici.

Osvald je režiral Vala, Domna, Verigo, Kralja na Betajnovi, Razvalnino življenja, Detektiva Meglo; to je neka iger, ki se jih spominjajo še tisti redki domačini, ki so si zdaj po „sihtu“ v Podvelki prišli privezati dušo. Spominjajo se tudi nedavno umrlega igralca Jožeta, in ko mi pripovedujejo o njem, se ne mo-

rem znebiti misli, da je pokliče igralca pravzaprav neka posebna usoda, ki ima natanko vnaprej določen konec, če seveda igravec v resnici je. In Jože je bil Osvald, njegov režiser, molči in posluša. Ljudje spletajo o Jožetu že prave legende, in ko sem ga vprašal ali so resnične, mi je Osvald rekel: da so, čeprav niso. Resnične so zaradi tega, ker se tako prilagajo na Jožetovo kožo, v kateri je bil vsak dan ves in cel, neresnične pa, ker so seveda že legende. Jože je bil poročen in ker že dva meseca ni igral ne v Verigi ne v Raztrgancih, je njegova slišala za igro kratko malo stopila v njegovo „zasebno“ življenje. Prišil je ženo, da sta uprizorila nenavadno šalo. Šla sta v Maribor, se ločila, potem pa uprizorila svojo „ločitev“ naprej. Takrat si je to lahko privoščil, takoj po vojni, saj s temi rečmi ni bilo velikih komedij. Jože je seveda mislil čez dva dni, da je igre dovolj, žena pa je vse vzela zares. Bila je v službi v Podvelki, in ko ji je očital nezvestobo, mu je pomahala s papirjem pred nosom, in tako se je Jože ločil, ne da bi vedel kdaj. Bil je kratko malo ločen.

Resničnost in igra sta se mu prepletali kar naprej, pač, bil je amater in ne profesionalist, kar njegov poklicni tovariš, ki ima zdaj svojo ploščo na zidu, ta je dobro ločil obe ravni, toda konec njegove poti ni bil več, „igrana“, temveč resnična tragedija. Stane Sever je umrl po predstavi prav v Ribnici. Taka je bila tudi Jožetova, da je bil Jože brez odra kar celih deset let, Stane pa se je po dveh letih zaman vračal nanj.

To zgodbijo o Jožetu poslušali Osvald že najmanj stotič, in ko je je konec in ko sva spet na trgu, mi pravi:

„Bil je imeniten igravec.“ In jaz ne vem, koga misli, ali Jožeta ali Staneta, najbrž pa kar oba.

Pot iz Ribnice do Podvelke mi je še bolj znana. Vsak ovinek ima v mojem spominu svoj prostor, toda prejšnjim se je pridružil še igravec Jože, ki ga nikoli v življenju še nisem videl. Rišem ga na vetrobransko steklo, najprej razmršene lase, oster nos, zgubano čelo in žive oči. Skozi ta znani prijateljski Jožetov obraz, ki se mi kar naprej smehljaja, gledam obrise pokrajine, gozdov, smrek, jelk in obrise ljudi. Življenje, ljudje in pokrajina igrajo svojo igro naprej.

PETER BOŽIČ
Slike: BOGO CERIN

SMRT PRI SV. JOŠTU

Sv. Jošt je kopasti vrh na Paškem Kozjaku, na katerem so se vgnezdili cerkev, župnišče, šola in mežnarija. Med cerkvijo in župniščem na eni ter med šolo in mežnarijo na drugi strani je prostora komaj za otroško igrišče. In da bi bilo na tem čudovito lepem vrhu prostora še manj, ga seka občinska meja, in sicer tako, da sta mežnarija in šola v eni, cerkev in župnišče pa v drugi občini – nedaleč vstran pa je še meja s tretjo občino.

Vse to morda sploh ni pomembno, je pa po svoje zanimivo, ker se občinska meja ujema s cerkveno in tako ločuje interese ene in druge strani, pa morda še kako drugače.

Mežnarija torej stoji v drugi občini kot cerkev in župnišče. Prav nasproti skromne koče, malce v bregu je spomenik, pomnik 39 partizanov legendarne štirinajste, ki so jo tod preselili Nemci, preoblečeni v bele prikazni. Vinček vse do smrti ni bil deležen električne luči. Ko pa je ležal na mrtvaškem odru, so iz šole potegnili kabel tudi v mežnarijo, da mu je luč svetila za slovo...

Pouk in verouk?

Zakonca Zinka in Franc Potisk, učitelja osemdeletne osnovne šole na sv. Joštu, ki jo obiskuje 63 otrok iz bližnjih in daljnih zasekov ter vasi – najbližji imajo pol ure trde hoje do šole – in 12 „malih“ šolarjev, pravita takole:

„Bila sva skrbnika zakoncev Hendler, zakaj Jera je skoraj slepa, Vinček pa je bil tudi že močno v letih. S šolarji smo jima od časa do časa počili kočo, jima kaj skuhati ter pomagali pri tem ali onem delu. V mežnariji smo tudi pekli kruh za šolarje, za šolsko malico. Šola je

Sv. Jošt (Strmec nad Dobrno, 1.063 m), 9. maja. V tukajšnji mežnariji, leseni brunarici, je ob pol šestih zjutraj umrl šestinsedemdesetletni Vinko Hendler. Prejšnjega dne je namreč dobil v roke obvestilo občinskega sodišča iz Slovenj Gradca, ki mu je nepreklicno naznanjalo, da ga bodo 10. maja, dan po praznovanju dneva zmage, nasilno izselili iz koče, v kateri je z ženo Jero (84) živel osemnajst let. Bil je zelo potr, zato se je malce napil, za povrh pa spil še lindol-strup proti hroščem. Dan po napovedani izselitvi se je pokojnik preselil namesto v napol razpadlo kočo pod Kozjakom, na bližnje pokopališče.

plačala mojstra, da je peč za silo popravil. Morda to ni bilo preveč po volji župniku.“

Župnik Anton Hanželič, sedemdesetletni salezijanec, ki je 18 let živel v južnoameriški Kolumbiji, je po zadržanju učiteljev večkrat prihitel v šolo in se razburjal, češ da ga otroci ne ubogajo. Enkrat ga je tako učitelj in vodja osnovne šole med odmorom zasul, ko se je lotil nekega otroka. Učitelj in župnik sta se začela prepirati. Padle so tudi hude besede. Po tem dogodku župnik ni več prestopil šolskega praga.

Smrt na dan zmage

Zjutraj 9. maja, ko je bil Vinček že mrtev, je učiteljica šla v župnišče sporočit žalostno novico.

„Kaj se je napil? ni mogel verjeti župnik.“

„Zdaj boste imeli selitev – na pokopališče,“ mu je odvrnila. Župnik je potem zvonil na vso moč. Ves skušen in potr je potem prišel v mežnarijo in dejal:

„O, moj bog, žal mi je, da sem grešil!“

Prejšnji večer je bila skoraj prosojna žena Jerica v hudih skrbih za svojega moža.

„Strup sem požrl, ne bo mi več nagajal, ji je zatrdel Vinček. Učiteljica mu je dala skodelico mleka. Ko je mleko popil, ni več tožil, da ga boli želodec.“

„Ne bo imel več mirnega spanja. Vsako noč ga bom hodil strašiti,“ je zagotavljal učiteljica, ki mu ni verjela, da je spil strup. Mislija je samo, da se je malce preveč napil.

Pokojnika so pokopali dan po dnevu zmage.

Jeričina in Vinčkova hči, ki je poročena v Beogradu, je nekoč pisala župniku in ga prosila, če bi mežnarijo prodal, pa ji je odgovoril, da Sv. Jošt mežnarije ne da. Več kot očitno je bilo, da župnik in cerkev skromne mežnarije ne potrebujeata, ker je župnišče pravzaprav manjša graščina, v njej pa sta tako ali tako živele samo dva človeka – kuharica Marija in župnik.

Pravijo, da sta bila zakonca v mežnariji in šola še posebej lepe čas trn v peti prav gospe Mariji. Kdo bi natanko vedel, zakaj. Zaradi pohujšanja, ker so v mežnariji včasih stočili steklenico žganjice romarjem ali drugim prislencem? Ker obnemogla zakonca nista več mogla pomagati v župnišču in naokrog?

„In tako se je zgodilo, da je župnik v imenu cerkve zaprosil sodišče za razsodbo, čigava je mežnarija. Sodiščnik je razsodil po črki zakona. Pravica se je postavila v bran močnejšega.“

„Ubil mi je moža“

Spodaj pod prazno mežnarijo, pol ure hoda in ostre strmine, je Stefánova kmetija, kjer gospodar Franc Borovnik z ženo. Ona gospodinja, on hodi delat v velenjski rudnik. Tja so po tragičnem dogodku v mežnariji prenesli droben Jero, v manjšo kočo, kjer so ji uredili dom.

V kotu ob oknu na postelji smo uzrli koščec, za otroško glavo velik obraz starke, razgubani, izet obraz z velikimi vprašujočimi očmi, ki so slepo zrl v nas (mrena ji je prerazla zenice). Ob njej je sedela ženska in pestovala vnučka. V pozdrav nam je Jerica pomolila svojo drobnost, koščec, z žilami prepleteno roko.

Mežnarja na Sv. Joštu na Paškem Kozjaku, kjer sta živel zakonca Jera in Vincek Hendler (levo). Zakonca in učitelja Potisk, ki sta po svojih močeh in s šolarji pomagala Jeri in Vinceku, učita tu zgoraj 63 otrok že drugo leto (spodaj). Vdova, štirinosemsetletna Jerica se je po tragični smrti moža preselila k pol ure oddaljenim sorodnikom (druga spodaj). Župnik Anton Handželič je osemnajst let delal v Južni Ameriki (levo spodaj). Pokojnik, Vincek Hendler. (Pri uvodu)

„Ubil mi je moža, vzel mi je življenje. Edino, kar sem imela na tem svetu dobrega, mi je vzel. Kdo? Župnik s kuharico. Oba. Če bi bil on boljši, ne bi bil pustil, da kuharica komandira. Da ga ni sram! Kako si je le upal priti do pokojnika. Kaj mi zdaj pomaga, če je ob moževem truplu molil, naj mu bog oprostí, ker je grešil. Kaj bo zdaj? Ubil ga je in mene tudi, čeprav nisem spila strupa. Zakaj ga nisem, da bi mi bilo laže? ! Kaj bo zdaj z mano?“

Njene besede padajo trdo, kot udarci. Ko utihne, da bi zajela sapo, se drobno telesce napne, v naslednjem trenutku pa se znova pogrezne pod odejo. Tehta komaj kakih petindvajset, največ trideset kilogramov. Na prosojnem čelo se ji zarisujejo modre žile, kot da obtožujejo. Mlada ženska ob njej jo tolaži, češ bomo že mi poskrbeli za vas.

Pastir iz Leobna

„Poslušajte, kar sem v tem dolgem življenju imela, ni bilo razen moža nič dobrega. Spoznala sem ga, ko ga je Štrausov Lojze kot pastirčica pripeljal iz Avstrije. Vinču je tedaj umrl oče, mati se je vdrugo poročila, očim otroka ni trpel. Štrausovemu se je zasmil, pa ga je tam od Leobna pripeljal domov. Pri Pušniku je bil potem za pastirja. Bil je ubog, jezika ni znal, grdo so ravnali z njim. Imela sem še otroka, ko me je zaprosil za roko. On ni imel nič, jaz nisem imela ničesar. Nisva bila bogata, toda srečna. Z njim sem imela še dva otroka. Bila sem naj srečnejša žena daleč naokoli. Čeprav sem bila osem let starejša, sva se imela rada. Še zdaj mi je nosil zajtrk v posteljo in kuhaj je

tudi. Skrbel je za mene, da se povedati ne da. Župnik pa ga je preganjal. Najprej so naju metali iz mežnarje, čeprav sva si pri prejšnjem župniku izgovorila kot do smrti. Prepovedal nama je celo, da bi zajemala njegovo vodo. Nato naju je tožil. Ko sva to zvedela, je moža zlomilo. Začel je piti. Pa sva rekla: pustiva, še je kaj pravice na tem svetu. Mož se je tolažil, da mu bodo pomagali člani zveze borcev. Bil je v štirinajsti. Tudi jaz sem mnogim pomagala v tistih dneh, ko so prihajali bošni in lačni. Potem sva zvedela za razsodbo. Nisva mogla verjeti. Obvestila še ni bilo, ljudje so nama povedali. Tudi drugi niso mogli verjeti. Kako bi tudi verjeli in razumeli, ko ima vendar župnik šest praznih sob v župnišču. Ugotovila sva, pravice ni. Mož je v obupu večkrat rekel, da se bo ubil, pa sem ga tolažila, da ne bodo dopustili takšne svinjarije. Kam naj bi odšla? Mar v tisto podrtijo, ki še za svinje ni dobra? Ugotovila sva, da naju bodo z milico vrgli ven. To je moža še bolj potrl. Napil se je. Ko je prišel domov, je rekel, da ga ne bo nihče metal iz koč, iz mežnarje, da ga bodo samo še odnesli. Rekel mi je, da bo spil strup, in ga je. Najprej nisem verjela, zjutraj je bil pa mrtev.“

Po obrazu so se ji znova vsule solze. Omahnila je na vzglavnik in za nekaj trenutkov onemela.

Pohujšanje na Sv. Joštu

Medtem ko sva znova in znova vse glasneje trkala na vrata župnišča – zamožlo je odzvanjalo po notranjosti – se je na drugem koncu poslopja zaskrnelo škripanje vrat in koraki. Dolgo zatem je tudi v glavnih vratih zaskrnel ključ. Polovica vrat se je

Novi cigarillos z zlatim ustnikom

enkrat

Cigarillos
Filter

od
cigaret
na
cigarillos

10kom. 25din

TOBAČNA TOVARNA ROVINJ

odskrnila. Skozi peščen široko špranjo
sva zagledala moža v črnem.

„Kaj bi radi? Imate pooblastilo
sodišča?“ je spraševal, namesto da bi
odzdravil. Skušala sva mu dopovedati,
zakaj sva prišla, vendar naju je pre-
kinjal z vedno istim vprašanjem, kdo
da naju pošlita. Katera oblast? Med-
tem je le odprl vrata, da sva vstopila v
temačno vežo, ker je naletaval dež.
Končno sva ga preprosila, da sva
smela naprej v kuhinjo, kjer smo se
pogovorili. Spraševal naju je, zakaj sva
prišla, čeprav naju je pričakal z
razlago, da se ne čuti nič krivega.
Podobno je trdila tudi kuharica.
Končno sva župniku obrazložila, da
prihajamo novinarji na pogovor tudi
brez naročila oblasti.

„Jaz pri tej zadevi nimam nič.
Izpolnjeval sem le naročila škofije in
cerkve. Takšen je red. Oba (Jero in
Vincek) je sprejel v mežnarijo moj
predhodnik, župnik Jože Kostanjšek.
Za bivanje v mežnariji naj bi pomagala
pri spravi krme, drv in pri drugem
dela. Zadnje čase pa nista hotela več
delati. To ne gre. Gospod škof so ob
obisku pred štirinajstimi leti veleli, naj
sklenem z njima pogodbo, da bi delala
štiri ure na teden. Pred tem smo jima
predložili pogodbo in skušali izterjati
najemino, vendar se je je z leti toliko
nabralo, da je bil znesek previsok. Kaj
pa je to štiri ure dela na teden? On bi
že lahko pomagal, pa je bil sprt z
gospodinjo Marijo. Ta dva sta bila s
prebivanjem v mežnariji pohujšanje za
vso župnijo. Zakaj? Zato, ker sta se
norčevala, tam so pili, grdo govorili,
nekoč so se neki fantje tam celo
stepli. Zahteval sem mir ob cerkvi.
Bilo je mnogo pohujšanja. Nekoč je
prišel nadme celo moj nekdanji učec-
nec veroučitelj. Bilo je mnogo pohuj-
šanja, vam povem, samo pohujšanje.
Midva z Vincom sva bila pravzaprav
žrtvi obeh žensk: on svoje žene, jaz pa
gospo Marije. Bila sva med dvema
ognjema. On je plesal, kot so mu
godli. Poleg tega je povzročal veliko
škodo. Tu ni hotel delati, v planin-
skem domu pa je delal. Sekal je v
cerkvenem gozdu.“

Zmagala je pravica

Pokojniki je dobival 15 starih tisoča-
kov mesečne podpore, njegova žena
pa trideset. Vincek je hodil v planinski
dom, kjer mu je upravnica prala
perilo.

„Veste, našo gospodnjo gospo Ma-
rijo, ki je pred Nemci in partizani
rešila cerkev in šolo, so po vojski vrgli
iz šole, v kateri je bila snazilka. Ima
velike zasluge, pa je niso trpeli. Tisti
Stefanov je celo okrog govoril, kako je
gospa Marija raje živela z drugimi
moškimi kot z možem. Rekel sem mu,
tako ne smeš govoriti.“

Zakaj smo ju zdaj na starost hoteli
spraviti iz mežnarije? Mi smo bili z

njima usmiljeni osemnajst let. Sprejeli
smo ju. Cerkev jima je dala zatočišče
po katastrofi pri Kotniku, kjer sta
živela poprej. Tam je plaz zasul hišo.
Bilo je šest mrtvih. Jaz moram skrbeti
za red in sem odgovoren cerkvi. Ker
nista hotela pomagati, mežnarja pa
potrebujemo – on ni hotel zvoniti –
sem jima moral v imenu škofije in
cerkve odpovedati. Ni res, da zato, ker
naj bi tam stanovala (se umaknila v
kot) naša gospodinja. V dogovoru sem
bil z dvema zakoncem iz Dobrne,
poštenjakoma, ki pa se nista razumela
s snaho in nimata kam. Za Vinca in
njegovo ženo smo našli kočo tu
spodaj pri nekem kmetu. Pa nista
hotela tja. Potem sem se dogovoril z
njunim sorodnikom, ki zida hišo, da
bi ju sprejel. Rekla sta, da bosta iz
mežnarije odšla samo še na pokopa-
lišče. To pa ne gre. To je izkoriščanje
cerkve.

Pred tem je škofija po ponovnem
sklepanju o pogodbi naročila, naj
ničesar več ne zahtevam od njiju, tako
bi laže dokazali, da nimata pravice
bivati v mežnariji. Ker se nista hotela
umakniti, so mi naročili, naj najemem
odvetnika, ker gre za posveto za-
vedo. Kot veste, je pravica zmagala. Ni
res, da bi ju z milničniki postavili na
cesto. Pustil bi ju v mežnariji, dokler
ne bi njun sorodnik dogradil hišo.
Tako sem se z njim tudi zmenil. Zato
ni res, da je Vincek strup popil zaradi
izselitve.

Kamen na duši in vesti

„Vem, da mi nekateri zamerijo. Lah-
ko mi zamerijo v človeškem oziru. Jaz
nisem ne pred bogom ne pred ljudmi
kriv, ker sem zastopal interese cerkve.
S človeškega stališča je mogoče hudo,
da smo ju na starost hoteli spraviti iz
mežnarije. Zakaj pa ni hotel Vincek
pomagati?“

Ob koncu nama je ponudil pijačo,
domače žganje, pomešano z malinov-
cem, naju pospremil do vrat in po-
čakal, da sva ga fotografirala.

Potem, ko je hlapec Vincek umrl, so
prišli milničniki in zdravnik. Sodnika ni
bilo.

Bržčas bo vse ostalo na Sv. Joštu pri
tem, kot je, le težak kamen bo
nekaterim na vesti, zakaj krivda je
velika.

JANI SEVER
NIKO LAPAJNE

ZVEZDE NAD

SAMARKANDOM

Propelerski štirimotorni II 18 je grmel in se tresel, kot da bo vsak hip razpadel v vseh 23 897 (številka je približna) sestavnih delov – vso noč. Vse do vročega Uzbekistana se mi je sanjalo, da sem buden.

V Taškentu je bilo nekaj stvari, ki bi jih zelo rad posnel, pa jih iz nerazumljivih, včasih pa tudi iz

razumljivih razlogov ne dovolijo slikati – na primer tistega malega dvomotornika na visokih kolesih, ki je kot komar – z mano vero – brenčal nad puščavo. Rad bi posnel puščavo in komarjevo kriklo in njegova nadvse zanimiva kolesa, a je stvarstva ta moj pustolovski navdih pravočasno opazila in že se je oglasila iz

zvočnika – opozarjam potnike, da je v samalotu prepovedano filmanje in fotografiranje. To je bilo v ruščini. Delam se Angleža. Zdaj zapoje še v angleščini. Naj gre k vragu. Pospravim kamero.

Za nekaj ur smo pristali v Buhari, starodavnem azijskem mestecu. Kamero sem pustil v komarjevem prtljaku. Brez nje se lahko veliko bolj svobodno in sproščeno prelivam med ljudmi in se sprehajam pod oboki starega mesta. Ko bi človek lahko snemal le z očmi... To je poslednji oddih, prihodnja dva dneva pa bosta naporna, kajti naslednja postaja je Samarkand, eno najstarejših mest sveta. Cilj popotovanja. Davnja prestolnica srednje Azije. Ste brali „Zvezde nad Samarkandom“?

Tisto daljino četrtek jutro, ko sem na Brniku skoraj zamudil letalo, je že tisoče kilometrov in štiri dni nazaj. Nedelja zvečer. Tiha, topla, oktobrska samarkandska noč. Jutri se bo spet zavrtel utečeni stroj predvidenih znamenitosti. Se mu bo dalo kako izogniti? Nadvse rad bi se kje izgubil. Srečal bi se z nepredvidenimi Uzbeki. Povprašal bi jih, kako kaj živijo, kako se ljubijo, kaj vedo in mislijo o nas in o sebi. So preprosti? junaki?, ponosni?, vdani v usodo?, temperamentni?, zviti? Katere so temeljne lastnosti njihovega naroda?, v katerega boga trenutno verujejo?, kaj vedo in mislijo o svetu?, koliko zaslužijo na mesec in po čem je kruh?, kaj najraje jedo?, od česa živijo?, so srečni, zadovoljni?

Malo me tudi skrbi. Bom v naslednjih dveh dneh zbral toliko filmskih vtisov, da je bilo vredno priti tako daleč? Kaj če le ne ubežim turističnemu in protokolarnemu programu in se mi življenje teh ljudi izmuzne? Naj se vrnem le z zbirko turističnih razglednic – fasad, brez resničnih ljudi?

Edini hotel, največja samarkandska zgradba, z vsemi lučmi sveti v noč. Ulice novega dela mesta so široke, svetle in prazne. Tako za hotelom je v mrak zavito staro mesto. Za dobra dva metra visokimi zidovi se skrivajo dvorišča in ravne strehe nizkih glinastih hiš. Rad bi šel tja, a se bojim.

Malo neznanih, čudno govorečih ljudi, bolj pa tega, da to ni predvideno. Gostitelji bi mi ugnili zameriti. Sprehodom se torej po glavni ulici. V daljavi se dvigajo v noč bleščeče osvetljeni

zidovi nekdanjih samarkandskih palač in svetlišč. Ob robu starega mesta žari v svetlobi reflektorjev grobnica Timurja Hromega.

Od tam nekje se zaganya v noč nekakšna javkajoča glasba. Nekaj trenutkov se oklevam, potem pa jo uberem v staro mesto naravnost proti glasbi. Kljub zateglim tonom je glasba vse bolj hrupna...

Le kdo bi si upal sredi noči naviti radio na ves glas. Med glasbenimi premori je razločno slišati glasove, kot bi si veliko ljudi imelo veliko povedati. Može pa je kakšna prireditelj, veselica? To moram videti! Nad križišči tesnih, prašnih ulic bliski električne žarnice. Z leve strani se sliši močnejše. In tu na desno! Bom našel nazaj? Luči velikega hotela vidim skoraj na vsakem križišču. Ne bo težko. Hrup je vse glasnejši, tam izza zidu silijo v noč prameni svetlobe. Tu bo. Zid je tudi tu kot drugje brez oken, le ena sama vrata vodijo noter. Niso zaklenjena. Nekakšna predoba ali kaj. V temo sveti luč skozi spranje na sledenih vrat. Sedaj moram hitro naprej, sicer utegnejo še misliti, da kradem, če me zalotijo tu v temi. Počasi odmaknem vrata in stopim naprej. Kot bi ga odrezal, je hrup v hipu potihnil. Vse glave se obrnejo. Tam na dvorišču je dolga, bogato obložena miza, nad njo tri močne gole žarnice. Ob mizi, na vsaki strani dve dolgi klopi. Na njiju kakih trideset mož. V kotu orkester, nekakšen kvartet. Pred njim kakih osem let stara deklica – pevka in plesalka. Vse to se mi je v tistem delčku sekunde vtisnilo v spomin. Tišina je trajala le kako sekundo. Potem se je utrgal plaz. Kot zarjavi množica, ko domače moštvo zabije gol, kot veseli znanci pozdravijo prijatelja, ko se po dvajsetih letih spet srečajo, kot družina sprejme dragega sorodnika, tako so zarjaveli v en glas, najbližji so pohiteli naproti, mi stiskali roko, me trepljali po plečih, vpraševali, ali znam uzbeško ali rusko.

Možem so se bleščale živahne oči, malo od vodke, malo od močnih žarnic nad mizo. Praznujemo poroko mojega brata, mi je dejal najbližji. Si prišel od daleč, tujec? Da, zelo od daleč. Bodi naš gost, sedi, jej in pij. Sedel sem za mizo med ljudi. Spet enkrat sem imel srečo. Srečal sem življenje.

LETALO VREMENOPLOV

Ni bilo lahko dobiti dovoljenja za obisk osamljenih vasic v visokih hribov Papue. To je namreč ozemlje, kjer prebivajo nomadski Kukukukujji, pleme potomcev pritlikavih ljudožrcv, ki ni ustvarjeno za dolgo in mirno življenje. Še zdaj se »bela

oblast« ne upa v njihove kraje brez »bombom« — puške, katere se nekdanji krvočni bojovníki hudo bojijo. V roki sem držal mumificirane glave njihovih nasprotnikov.

Večina Kukukukujjev živi v Papui. Le manjši del jih prebiva v Novi Gvineji. To so vročernvi, hitro razburjivi in bojevití ljudje, ki imajo takoj pri roki sulico ali kamnito sekuro. So izredno majhne rasti, pravi pritlikavci. Pretkani so in nezaupljivi. Že devetindvajset let so pod trdo »belo« oblastjo in zato se belcev bojijo, še zlasti če nosijo »bombom«, kot pravijo puški. Nadzorstvo belcev pa ne sega v oddaljene, težko dostopne kraje visoko v hribov in v močvirnih reke Fly in Sepik. Zaradi varnosti potnikov so pohodi v te kraje prepovedani.

S steklenico dobrega piva in z zagotovilom, da že imam izkušnje z domačini na prejšnjih potovanjih in da delno obvladam pidgin angleščino, sem končno le dobil vstopno dovoljenje. Kukukukujji živijo v bližini Menyamya in še več jih je okrog Kainteba, kamor sem bil namenjen.

Vkrcal sem se v majhno letalo skupaj z nekim svivolasm luteranskim misijonarjem in odleteli smo proti Menyamiji. Po razburjivem

poletu nad džunglo in visokimi vrhovi smo pristali v pusti dolini blizu vasi.

Se preden se je propeler ustavil, je že obkrožila letalo gruča radovednih domačinov. Eni so previdno otipavali letalo, drugim pa se je zdel začarani »balus« — golob. Zanje so letala šel čarovnije. Tudi mesta so po njihovem mnenju delo hudega duha Tambarana.

Nekateri so se tako približali počasi vrtečemu se propelerju, da je pilot nogo posredoval in jih napodil. Propeler bi lahko kateremu odsekalo roko ali glavo in to bi lahko zanetilo malo vojno, saj bi pritlikavci utegnili sklepati, da je letalo sam Tambaran. Nekateri so namreč sploh prvič videli letalo.

Vedno več radovednežev se je gnetlo okrog nas. Iz množice je vel neprijeten in oster vonj po znoju in umazaniji. Ženski ni bilo zraven, bili pa so otroci in to nekateri zelo nagajivi.

Odrasli Kukukukujji so imeli kratke, kuštrave črne lase. Bili so miščesti in jedri kljub majhnim

postavam. Nekateri so imeli skozi nosni hrustanec pretaknjen svinjski ali pasji zob — za okras. Na glavah so nosili krone, spletene iz stebel sladkornega trsa, in nad komolci leve roke prav tak splet širok obroč. Trava kunai jim je zakrivala spolovila, nekateri pa so imeli med nogami privezan list pandanusa. Njihova koža je suha in razpokana. Najbrž se redko kdaj umivajo.

Njihove velike črne oči so boljale vame. Nekaterim je šlo na smeh; najbrž zaradi mojih kratkih hlač in srajce. Po pravici povedano mi tudi oni niso bili najbolj všeč: zaradi enolične hrane in pomanjkanja vitaminov imajo velike trbuhe in njihove glave so nasajene na ramena skoraj brez vratu. Te kratke vratove so krasile pri mnogih ogrice iz školjki girigiri. Tudi otroci so nosili dolge ogrice med vratom in pazduho.

Nenehoma so žvečili betelove oreške, ki so v večjih količinah šibko mamilo. Zaradi tega so imeli krvavordeče ustnice in temnomodre, skoraj črne zobe. Pre-

žvečeni betel so izpljunili in takoj segli po svežem sadežu.

Iz daljave je bilo slišati močno, enakomerno bobnanje, ki je prenehalo in se spet oglasilo. Vmes je bilo slišati divje krike. Nisem mogel ugotoviti, kaj se dogaja.

Moj tolmáč je pojasnjeval domačinom, da me zanima njihov način življenja in da jim nisem sovražnik, ampak prijatelj. Moja kamera ni bom-bom, ampak nujna oprema. Tega, da sem prišel iz Avstralije, ne bi imelo pomena pripovedovati. Bilo bi enako, kot če bi jim dejal, da sem iz Maribora.

Nosač je odnesel del moje oprave v letališčno lopo. K letalu so postavili stražarje, ki so razgledni radovedneže. Tudi kriki in oddaljeno bobnanje je ponehalo.

Menyamya in Kainteba nista povezani s cestami. Edina zanesljiva pot v ta predel je po zraku. Naslednje jutro smo odleteli in pristali na najmanjšem letališču, kar sem jih videl, če lahko sploh imenujem letališče tisti košček ledine, ki so jo z nogami steptali domačini. Letalo se je nekajkrat

MENI SO SE ZDELI TILE KUKUKUKUJI SMEŠNI. A NIČ MANJ NISEM BIL SMEŠEN JAZ NJIM...

V težko dostopnih planinah Papue in Nove Gvineje (SKRAJNO LEVO) se še vedno potika skrivnostno plemo Kukukuku, vročkrvno, bojevitostno – baje – še vedno kanibalsko. Zaradi enolične hrane so grdihi, kratkih postav, z velikimi trebuhu (LEVO). Glave njihovih žrtev sem imel tudi v rokah, a videl sem jih več kot 150...

grdo streslo in obstali smo na skrajnem koncu pristajalne steze. Ko smo izstopili, smo morali potiskati letalo nazaj tako dolgo, da smo ga lahko obrnili in pripravili za jutrišnji ponovni vzlet.

Komaj smo to opravili, je že bila spet okoli nas gruča radovednežev, sorodnikov Kukukukuev. Bilo je isto plemo, imeli so iste postave, iste navade in isti vonj po znoju. Spoznal sem, da so zvit in nezaupljivi, tako da se kam globlje v džunglo sploh ne morem napotiti brez večjega spremstva.

Ni me namreč mikalo, da bi moja glava krasila vhod v bivališče kakšnega krvočnega bojevnika. Videl sem nekaj takšnih glav in jih imel tudi v rokah. Neverjetno pretno so izdelane. Običajna glava z lasmi vred ni večja kot žoga v premeru enajstih centimetrov.

Več kot je razstavljenih še nepredelanih glav na tankih kolih pred kolibo ali v hiši sami, bolj je gospodar cenjen kot več žrtev, ki ima v sebi veliko duha. Če človek natančno pogleda te gla-

ve, opazi, da so skoraj vse prečesane s kamnito sekuro.

Kukukukuji se radi pohvalijo s temi trofejami. Verjamejo namreč, da so se oddolžili svojim prednikom, ki so bili pobiti pred mnogimi leti in na katere jih spominjajo zgodbe, ki jih pripovedujejo vaški čarovniki iz roda v rod. Večkrat se mora kakšen Kukukuku masčevati za svoje davne prednike.

Ta masčevalnost ni značilna samo za Kukukukue, ampak tudi za vsa druga plemena, ki niso pod nadzorstvom civilizacije. Zato ni nič čudnega, če odsekajo glavo belcu ali pripadniku drugega plemena, da bi potešili duhove žrtev, ki so padle tudi deset generacij nazaj, ko so belci Nove Gvineje šele odkrivali.

Plemo Kukukukuev je raztreseno po divjini. Vsaka vas ima svojega poglavarja in svojega čarovnika. Vsak rod živi sam zase. Dokler zemlja rodi in dokler ni izčrpana, prebivajo na enem kraju, potem pa požgo kolibe in se preselijo drugam. Čez nekaj let se spet vrnejo in isti kraj.

Za mirno življenje Kukukukui niso ustvarjeni. Prej kot slej se spopadejo s sosedi zaradi kraje pridelka ali pa zaradi pobeglih svinj. Ali pa se kdo spomni na kakšne neporavnane račune iz preteklosti, kot se je spomnil Kaiwetika, poglavar vasi Mambanya. Sosednja vas Yaba si je svoj čas s silo prilastila košček njihovega ozemlja. Ta zemlja je bila rodovitna, palme so rodile mnogo sadežev in skozi predel je tekla rečica, v kateri je bilo na pretek jegulj in drugih rib.

Kaiwtik je s svojimi ljudmi napadel in si v kratkem, a hudem boju spet priboril to ozemlje. V boju je bil tudi sam ranjen: del konice lesene sulice mu je ostal v stegnu in tam strohel. Bolečina ga spet in spet opominja, da z zemljo se ni vse poplačano. Tako se pripravlja na nov krvav obračun, ki naj bi prinesel popolno zadoščenje njemu in duhovom padlih bojevnikov. Vojna se je pripravljala prav v času in blizu kraja, kamor sem prispel.

Zato bi bilo še bolj tvegano ostati.

Po mrzli, slabo prespani noči se je zasvitalo. Moji čevlji so bili trdi kot rog. Zdaj se mi je posvetilo, zakaj je pomočnik nadzornega oficirja spal kar obut v svoje visoke avstralske vojaške čevlje.

Na letališču je ležala prosojna srebrenkasto sinja meglica. Nad vrhovi bližnjih hribov so zareli zlatorumeni oblaki. Čudovito jutro se je prebujalo.

Oglasil se je pasji lajež. Potem je bilo spet vse tiho. Videl sem nekaj kolib iz trave ob robu gozda, še več pa jih je bilo po hribovih. Kolibe niso imele dimnikov. Tudi petelinjega petja ni bilo slišati. Vse naokrog je bilo naravnost grozeče tiho. Kakor da bi se Kukukukui pogreznili v skrivnostni molk.

Njihovi ognji so čez noč pogasili. Mnogi so najbrž spali že na sami žerjavici, ker jih zebe. Zato imajo toliko brazgotin od opeklin. Se zlasti otroci. Sonce novega dne jih bo vsak čas odfrčilo.

Nas tudi. Odeteli bomo.

*Besedilo in štiki:
EWALD M. J. KAMPUS*

Kirsi Rintala, na katero je ponosna vsa Finska: iz ognja je rešila bratca, dokumente in nakit.

NEVSAKDANJI DOGODKI

Sedemletna junakinja

Vsa Finska je ponosna na malo Kirsi Rintala, ki je rešila iz plamenov dveletnega bratca in večino družinskega imetja. Kirsi ne ve, zakaj jo tako hvalijo. Saj je storila samo to, kar je bilo treba.

Oče, devetindvajsetletni Matti Rintala, je tistega večera s prijatelji igral v mestu bingo. Mati Ansa je šla pod večer v hlev, pomolst krave, trije otroci, osemletna Hanna Majja, sedemletna Kirsi in dveletni Samuli, pa so sedeli pred televizijskim sprejemnikom. V vrhnjem nadstropju njihove lese- ne hišice je gorela električna pečica.

Pečica se je najbrž pokvarila, vnela se je lesena stena, ob kateri je stala, in ko je mati Ansa pogledala iz hleva, je nenadoma opazila plamen, ki se je sklajal izpod strehe. Izgubila je glavo. Namesto da bi šla v hišo po otroke, je stekla po pomoč k sosedom. Najbližja hiša pa je bila dvesto metrov daleč.

Hčerka Hanna Majja ji je sledila. Kirsi pa je pograbila bratca, ga po snegu odnesla v hlev, na toplo, in se nato vrnila še po papirje in listine in nakit, ki so jih Rintalovi hranili v omari.

Mati se je vrnila od sosedov z vedrom vode. Požara seveda ni mogla več pogasiti. V brezglavem strahu je začela nato iskati otroke. Kirsi se je medtem zazdelo, da v hlevu ni varno, pograbila je bratca, in ga odnesla do sosedo-

vih. Tam sta jo našla mati in oče, ki sta medtem prestala marsikaj.

Kirsi, pogumna deklica, ki se ni zbalala ognja, je dobila za nagrado in za spomin na svoje dejanje ročno uro. Sprva ni mogla verjeti, da je ura res njena, nato pa jo je stekla pokazat sosolcem in sosolkam, kot bi storil pač vsak otrok njenih let.

ZANIMIVOSTI

Nagrade za kadilca

Tako kot pri nas so tudi pri nekaterih vrstah britanskih cigaret proizvajalci začeli vabiti kupce z mamljivimi nagradami, kajti reklama za tobak je zaradi strožjih zdravstvenih predpisov povsod že močno omejena. Neka firma v Angliji dodaja zavojčkom cigaret posebne kupone; kadilec jih zbira in z njimi „kupi“ razne artikle, navedene v posebnem katalogu.

Anglež J. B. je pridno vlekkel te cigarete in ko je zbral 2000 kuponov, jih je poslal tovarni, da bi zanje dobil ročno uro. Ure pa od nikoder! Ogorčeni kadilec je pisal ogorčeno pismo in kaj kmalu je dobil po pošti kar tri ure. Ker je bil pošten, je dve uri vrnil, a glej, naslednjega dne je dobil deset novih paketov. Dan pozneje mu je poštar prinesel 18 paketov, naslednjega pa se deset. V vseh teh 38 paketih so bili najrazličnejši predmeti iz kataloga: trije magnetofoni, lutka, torba za golf, električni blazini, otroški voziček, krožniki, gramofonske plošče. Nesrečni J. B. je spet pisal tovarni. Odgovorili so mu, da je

zmede kriv njihov računalnik, opravičilu pa so dodali 10 000 kuponov kot odškodnino za sitnost, ki jih je imel njihov zvesti kadilec. Mister J. B. je kupone poslal tovarni, da bi zanje dobil neko orodje in prekrivalo za posteljo. Dobil je – stajalo in dve leti ...

Kdo ve, ali J. B. še vedno kadi cigarete te tovarne?

GLASBA

Novost za diskofile

Najuglednejša ameriška izdelovalca gramofonskih plošč Enoch Light in Avery Fisher – drugi je tudi predsednik največje radijske družbe, ki predvaja sodobno glasbo (Fisher Radio) – sta novinarjem zatrdila, da bo v prihodnjih letih „kvadrofonija“, t.j. proizvodnja plošč s „štirimi kanali“, prevladala in spodrinila stereofonijo, ki je za zdaj popolnost glasbene reprodukcije.

Za poslušanje stereofonske glasbe sta potrebna dva zvočnika, na „plošči z dvema kanaloma“ pa so vtisnjeni zvoki in njihovi odmevi: pri poslušanju ima človek vtis, da sedi sredi orkestra ali koncertne dvorane. To je očitna prednost pred navadno gramofonsko ploščo, na kateri so vsi zvoki stopljeni v enega.

Kvadrofonija pa je nekakšna dvojina stereofonija, s štirimi zvočniki in ploščami s štirimi kanali za štiri „globine zvoka in glasu“. Vsak kanal te plošče je povezan z določenim zvočnikom, vsi zvoki se zlivajo in tako dobimo „dvojno stereofonijo“ ali „kvadrofonijo“.

Prve poskuse s kvadrofonijo so delali že leta 1963 in zdaj poleg Fishevega radia prodajajo kvadrofonske plošče tudi druge velike ameriške družbe: Columbia, Vanguard, Ovation; velikan RCA pa se pripravljata na komercialno prodajo. Lastnikom drugih stereofonskih aparatov se ni treba bati prehudih stroškov, če bi radi poslušali kvadrofonsko glasbo – z novim konvertnem in ojačevalnikom, ki staneja približno 170 do 250 dolarjev, in s starimi napravami bodo lahko uživali v „štiridimenzionalni“ glasbi. Toda tudi navadna stereofonska oprema zagotavlja s kvadrofonsko ploščo boljše glasbo od klasične stereofonske.

Novi sistem, pri katerem sploh ni treba sedeti v „središču“ med štirimi zvočniki, je posebno primeren za mlade, kajti dobra je zlasti reprodukcija rocka. Sicer pa je vsa industrija gramofonskih plošč že usmerjena k mlademu poslušalcu.

Newyorški policist: poslej bo moral redno nadzorovati telesno težo ...

ZANIMIVOSTI

Shujševalna kura za policista

Patrick Murphy, načelnik newyorške policije, je bil kratak in jasen: „Debeli policisti morajo shujšati!“. Ugotovili so namreč, da so mnogi „cops“ (policaji) predebeli; grozni Murphy pa je že pred dvema letoma prisilil policiste v Washingtonu, da so postali vitkejši. „Vitek policist“, pravi, „je bolj zdrav, učinkovitejši in srečnejši.“ Murphy je z zdravniki tudi določil meje, ki jih njegovi podrejeni ne smejo prekoračiti. Denimo: policist od 21. do 24. leta mora tehtati od 70 do 79 kg, če je visok 175 centimetrov. S starejšimi varuhi reda je Murphy malce bolj prizanesljiv, vendar je skrajna meja 87 kilogramov. Newyorški policisti imajo zdaj na voljo šest mesecev časa, da shujšajo, sicer jim grozita kazni in odpust ...

Kakšna je bila prva reakcija newyorških policistov? Najprej so skušali doseči povišanje plače, češ da je dietna prehrana dražja od navadne! Toda načelnik se ni dal ugnati: potkrbel je za — večje možnosti razgibavanja v športnih dvoranah...

VISOKA DRUŽBA

Princu iščejo nevesto

Princ Charles, angleški prestolonaslednik, je menda zelo zaježan na partija. Otoške boljše družine, ki imajo za možitev godne hčere, si na moč prizadevajo, da bi njihove potomke ugajale Charlesu. Princ je star 23 let in se bo moral kmalu ozreti po primernih življenjski družici. Žal — tako meni marsikatera mati — pa je prestolonaslednik precej izbircen. Izбира, izbira, izbiri in odločiti pa se neče. Doslej so mu preročevali že več nevest, od katerih

pa se je Charles vselej že čez nekaj mesecev poslovil.

Tako so se v novembru leta 1970 razširile govorice, da je Charlesa večkrat videti v družbi Bettine Lindsay, hčerke Lorda Balnisa. Bettina je bila Charlesu najbrž všeč zato, ker se ne meni za visoko družbo in je bila trdno odločena postati igralka. Le steka so jo prepričali, da je veliko boljše, če študira pedagogiko.

Bettini je sledilo več deklet, ki jim prav tako ni mar za dvorno etiketo. Charles se je veliko družil s Sarah Whitbread, ki ljubi konje in je navdušena športnica. Vendar tudi ona ni dekle, ki bi si jo prestolonaslednik izbral za nevesto.

Na dvoru dajejo poznavalci še največ možnosti mladi Georgini Russel, s katero je Charlesa zadnje čase vse več videti. Georgina je silno lepo dekle, vrhu tega pa še iz dobre družine. Njen oče je angleški diplomat, mati je bila svoje dni lepotna kraljica. Georgina govori sedem jezikov in je pametna, duhovita, skratka, idealna.

Vprašanje je le, če se zdi takšna tudi princu Charlesu, ki se kaj malo meni za ves teater, ki ga skušajo zganjati okoli njega. S poroko se mu zaenkrat ne mudi. Raje uživa v družbi mladih lepotic in v negotovosti, ki jo vzbuja to njegovo muhasto vedenje. Mati, kraljica Elizabeta, pa vzdihuje: „Charles pozna toliko deklet, da se mi včasih kar zvrsti v glavi...“

MEDICINA

Operacija, ki vrača vid

V sobi 113, v bolnišnici Southend General Hospital v Essexu, v Angliji, so se okrog postelje petinsedemdesetletnega pacienta Franka Chelina zbrali zdravniki in sestre. Kirurg dr. Choyce se je naglil k bolniku in s pinceto in prsti previdno odstranil gazo, ki mu je pokrivala oči. Nato se je umaknil za korak ali dva, dvignil dva prsta in vprašal pacienta: „Chelin, koliko prstov vidite?“ Bolnik je počasi dvignil glavo. Z nepopisnim presenečenjem v glasu je izdaval: „Vidim — dva prsta vidim.“ Nato je zahteval.

S podobnimi operacijami se v southendski bolnišnici ukvarjajo

že od leta 1967. Za seboj imajo približno petdeset posegov, tehniko in postopek pa še vedno izpopolnjujejo. Zdravniki te bolnišnice so prepričani, da bo plastična leča, ki jo vstavlja dr. Choyce, vrnila vid še mnogim ljudem, ki jim grozi slepota.

Očesne operacije s presajanjem roženice seveda niso nikakoli novost. Z njimi se ukvarjajo zdravniki skoraj vseh evropskih dežel, vendar ne z vedno enakim uspehom. Nekateri zdravniki izvajajo poseg s plastično roženico, večinoma pa uporabljajo za presaditev roženico živega ali umrlega darovalca.

Človeško oko je ponavadi občutljivo za tuje in ne prenaša vstavljenih plastičnih delov. Kirurgi southendске bolnišnice zato uporabljajo pri svojih operacijah posebno zrnat pleksi stekla, za katero so ugotovili, da ne draži očesa. Po sorazmernem kratkem času se jim je posrečilo nadomestiti s to snovjo šarenico, zrčko in roženico. Operacijo sestavljajo trije posegi v razmiku šest do osem tednov. Vendar zdravniki radi poudarjajo, naj si ljudje ne delajo lažnih utvar. So tudi operacije, ki se ne posrečijo. Odstotek uspešnih operacij je sicer nenavadno visok, s tem pa še ni rečeno, da ni operacija nevarna, težavna in tvegana.

Seveda ni moč pomagati vsem slepim. Še največ upanja imajo ljudje, ki so si poškodovali roženico s kislino, lugom ali apnom, ter bolniki, ki jim je roženico poškodovala infektivna bolezen ali pomanjkanje vitaminov.

Prvi pogoj za uspeh operacije je, da nista poškodovana mrežnica ter očesni živec, ter da nima bolnik kake druge očesne bolezni (zeleni mrena).

Frank Chelin je izpolnjeval vse te pogoje. Vid si je poškodoval v prvi svetovni vojni, z bojnimi plini. Poškodba tedaj ni bila posebno huda, leta 1950 pa je nastopilo poslabšanje. Do letos so Chelinu oči tako oslabele, da je na desno oko popolnoma oslepel, z levim pa je razločil le svetlobo in temo.

Chelin pripoveduje: „Priatelj mi je pravil o operacijah v southendski bolnišnici, pa sem sklenil pisati dr. Choyceu. Odpisal mi je, da lahko pridem na operacijo, da pa mi ne jamči za uspeh.“

Vendar je operacija uspešna. Chelin spet vidi na desno oko, kmalu pa mu bodo operirali še levo. Z očali lahko že razbira

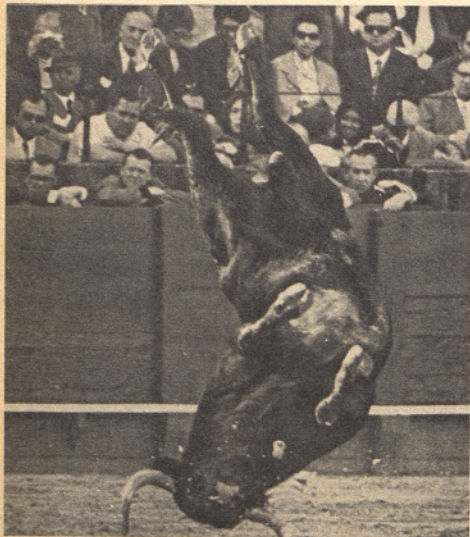
črke v časnikih in je na najboljši poti, da bo videl kot vsak zdrav človek. S to razliko, da ima umetne oči in da bi bili brez čudeža sodobne tehnike zanj dnevi še vedno noč.

1. Takšno je bilo Chelinovo bolno oko pred operacijo. 2. Oko je odprto; v roženico so izrezali petmilimetrsko odprtino, v katero bodo vstavili vložek. 3. Kasneje so vložek izvlekli in ga nadomestili z očesno protezo iz pleksi stekla. 4. To je Chelinovo novo, umetno oko. Oko se hitro privadi na pleksi steklo, proteza se vrase vanj in bolnik — spregleda...

Georgina Russel: bo tale prava za princeza Charlesa?

Balet v bikoborski areni

Matador Angel Teruel se je tako bliskovito in spretno izognil bikovemu napadu, da se je 542 kilogramov težka žival v silovitem nalu prekopinila v zraku. Pri tem si je povsem polomila robove in zato kajpada ni bila več zanimiva za torere. Upehanega bika so odvedli iz arene v stajo, kjer so mu milostni udarec zadali „puntileri“. To se je zgodilo v španski Sevilji; medtem pa prihajajo z vseh koncev novice, da ljudje končno le spoznavajo krutost takega početja in odločno preprečujejo, da bi se bikoborbe razširile še v druge države. Pred kratkim, denimo, so ljubitelji živali dosegli, da je odpadlo predvideno mesarjenje v sloviti veronski areni, kjer bi bili morali nastopiti najslavnejši španski bikoborci.

Nagica na Wall Streetu

Bančni predpisi newjorske borze zahtevajo, da je na vsaki delnici odtisnjen človeški obraz, kajti tako je delo ponarejevalcem močno oteženo. Hugh Hefner, milijarder in oče svetovno znane revije za moške „Playboy“, je tem zahtevam ugodil – po svoje. Njegova firma Playboy Enterprises je namreč tokrat prvič poslala v obtok delnice, saj poleg izdajanja donosnega Playboya služi zelene bankovce še na najrazličnejše druge načine. V tujini lahko kupite, denimo, vrsto proizvodov, na katerih je Playboyev zaščitni znak – zajček.

Zanimanje za umetnost

V Zahodnem Berlinu je letos na mednarodni razstavi svobodne umetnosti sodelovalo kar 940 avtorjev. Očitno je skoraj največ zanimanja poželo kiparsko delo nemškega umetnika Karla Heinza Biederbicka, ki je razstavljal kip „Moskeva v kopalni kadi“. Morebitni kupec bi dobil tudi kad in „vodo“, ki pa seveda ni prava. Ni znano, koliko je kipar zahteval za svojega lepota oziroma ali se je katera od občudovalk ojunčila in odločila za nakup.

psst

PREGOREČI VERNIKI

Prebivalci kalifornijskega mesta Oaklanda, ki stanujejo v bližini protestantske cerkve, so poslali občinskimi oblasten protestno pismo zaradi preveč goščih Lutrovih privrženec. Ob desetih zvečer začnajo pevati poglavja iz evangelija in se ukvarjajo s to dejavnostjo do treh jutraj. Edino, kar je lahko ukrenil župan, je bila prošnja pastoru, naj prekrje stene svojega molitvenega hrama z zvočno izolacijskim materialom, da bi lahko meščani iz okolice kljub evangelijskim arijam spali.

STRAŠEN FILM

V New Yorku vrtijo film „Mark of the devil“ (Hudičovo znamenje). Tako je grozovit, da si lahko obiskovalci pri vходу nabavijo plastične vrečke, kakršne delijo ob nemirnih voznikih potnikom v letalih. Med gledanjem „Hudičevega znamenja“ prihaja do podobnih želočnih težav.

KRAVJI DOM POČITKA

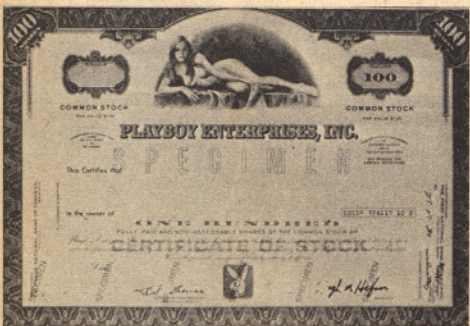
Indijcem se obeta, da bodo imeli od krav, ki jih povsed drugod po svetu s pridom molzejo in se potem naslajajo ob njihovem mesu, še več izgube kot doslej. „Svetih“ krav se v Indiji nihče ne dotakne in na stara leta se zapuščene klatijo po mestnih ulicah in trgih. Zdi se, da v indijski prestolnici New Delhiju položili temeljni kamen za dom počitka ostarelih krav in volov. Zadeva ne bo dražja od dobrih 100 milijonov starih dinarjev.

PROSIMO, VPIJTE!

Na vratih elegantne boutique v San Franciscu, nameščene v predelanem stanovanju v 1. nadstropju, visi že nekaj časa karton z opozorilom: „Zvozne ne deluje. Bodite tako dobri in pijte!“

KAKO SE ZNEBITI STRAHU PRED PSI

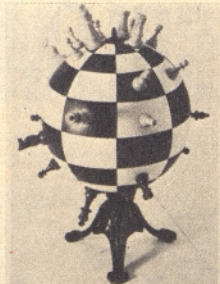
Precej več ljudi občuti bolesten strah pred psi, kot si na splošno mislimo. Newyorški psiholog Judy Gills skuša ozdraviti „kinofobe“, kot se znanstveno reče tej sorti ljudi, na precej nenavaden način: skupino preplaščencev zapre v prostor skupaj s štirimi psi. Novi način zdravljenja je menda pokazal zelo ugodne rezultate, vedno le med tistimi pacienti, ki jih ni od groze zadel kap.

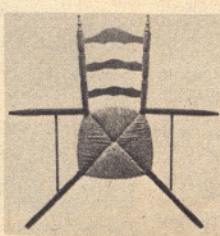
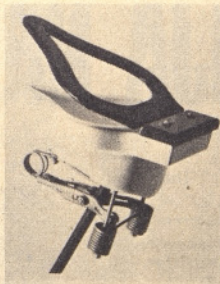
Nepraktični izumi

V pariškem muzeju dekorativne umetnosti je mojster Carelman razstavil takele „izume“. Možakar (na sliki s „torbico“) trdi, da je psevdorealista, od njegovih potegavščin pa vam predstavljamo okrogli šah, sedež za biciklista, čajnik za mazohiste in dvodimenzionalni stol. Kdo ve, ali je posrbel tudi za patente? Naša uzvorna podjetja bodo morda pokazala zanimanje...

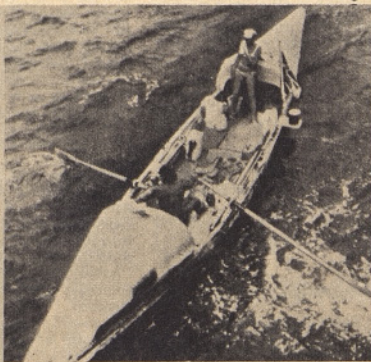

S čolnom na vesla čez Pacifik

Triinšestdesletni Anglež John Fairfax in prav toliko stara Sylvia Cook sta v 363 dneh preveslala Tihi ocean: 12 800 kilometrov od San Franciscia do Haymana-vega otoka ob avstralski obali. Njun 11,70 metrov dolgi čoln je bil iz steklenih vlaken; John je veslal po 10 ur na dan, Sylvia pa po 5 ur. Avanturista sta se spo-

znala po malih oglasi. On je bil nekdanj mornar Royal Navy in ima na potnem listu v rubriki „poklic“ napisano „pustolovec“. Ona pa ne zna – plavati. Vsekakor si je dekle veliko upalo, toda njen pogum je bil nagrajen, ko je „Britannia II“ proti vsem pričakovanjem premagala najbolj zahrbtni ocean na svetu. Polovica čolna je bila spremenjena v nekakšen šotor, v katerega sta se veslača lahko zatekla pred soncem in dežjem.

psst

HITRO NAZAJ

Narednik angleškega vojnega letalstva Brian Haywood je srečni lastnik novega rekorda: pretekli je 19 kilometrov in 300 metrov v dveh urah, 46 minutah in 35 sekundah, kar sicer ne pomeni posebno blakovite hitrosti (okoli 7 kilometrov na uro); če pa upoštevamo, da je vso pot drvel nazaj, je to prav čeden čas. Ze od leta 1875 prirejajo tekme v teku s hrbtom naprej med krajema Macclesfield in Brixton. Letos je bilo na startu 50 reflektantov za nagrado, na cilj pa jih je prišlo le 37.

NOČE NEHATI

Sorodniki Carla Martina iz Oshkosh v Wisconsinu se zaman mučijo, da bi izposlovali od oblasti prepoved v tem smislu, da se Carl Martin ne bi smel več voziti okoli s kolesom. Ne morejo in ne morejo je dobiti. Samo v enem tednu se je nedavno Carl Martin trikrat odpeljal s kolesom in se izgubil. Zadnjič so ga našli sredi nekega močvirja 35 kilometrov od doma. Carlu je enaindevdeset let. Oblasti očitno upajo, da se mu bo čut za orientacijo okreplil.

RAZPRODAJA

Dražbe v vlakih in na postajah pozabljenih predmetov niso pri čeznoških podjetjih nič posebnega. Zadnja „prireditve“ te vrste v Londonu pa je zbudila nemajhno pozornost. Na seznamu je bilo poleg predmetov, ki si jih nabavijo potniki v glavnem zato, jih potem pozabijo: v vlaklu (dežnik, torbice, rokavice itd.), tudi dvajset mini kril in čezsto modrčkov. No, za modrčke so potem ugotovili, da je šlo za pošiljko, namenjeno podjetju, ki je propadlo, preden je prišla pošiljka do njega, okoliščine, v katerih so lastnice izgubile mini krila, pa so ostale zavite v temo.

NEMŠKE LOČITVE

V Oldenburgu je zahtevala žena razvezo zakona in dokazala, da je mož vedno, kadar se je odpravljala z doma, vzel v roke trobento in intoniral cerkveni palm: „Zahvaljen bodi, gospod bog!“ – V Augsburgu pa je sodišče razvezalo zakonca, ki sta se stalno prepirala, predvsem zato, ker mož nikakor ni hotel sproti plačevati krožnikov, ki mu jih je žena razbijala na glavi.

SREČANJA NA GOLEM OTOKU

Goli otok ima preteklost, iz katere je skan njegov glas: nekdaj so sem pošiljali politične zapornike. Ima pa tudi sedanjost: danes je to kazenski popravni dom »Rab«, v katerem so mladi obsojenci. Ko sva z ladjico »Cer« iz Jurjeva na celini prispela čez razburkano morje na Goli otok, sva tu naletela na 507 zapornikov, ki so bili stari od 23 let, na 153 do 27 let in samo na 16, starejših od 27 let. Največ jih je bilo iz Hrvaške in Srbije, iz Slovenije pa samo dva. Vedela sva, da so vsi stopili na kamnito obalo s strahom. Ali so svoje mnenje pozneje spremenili? Kakšno je prizadevanje osebja, da bi kaznjenci z Golega otoka našli svojo pravo življenjsko pot? O tem naj govori drugi del našega feljtona ...

Mizarska delavnica na Golem otoku: zaporniki imajo v posameznih obratih tudi delavske svete. Pohištvo, ki ga tod izdelujejo, izvažajo v Ameriko ...

Zraven upravne zgradbe na Golem otoku je paviljon, v katerem ponavadi prebivajo skupine sociologov in sodnikov, ki pogosto obiskujejo ta kazensko popravni dom. V času našega obiska je bila tu skupina sodnikov in sociologov iz Osijeka. Ko so si podrobno ogledali, kako tu ravnavajo z zaporniki, kako jih prevzajajo in pripravljajo za ponovno vtrjevanje v družbeno okolico, so nam člani te skupine dejali, da se zaporniki na Golem otoku ne morejo nad ničimer pritoževati.

Črka za črko – časnik

Mladi zaporniki na otoku tiskajo celo svoj časnik »Po novi poti«. Na prvi strani beremo sestavek Nebojša:

„Hvala vam, moji učitelji. Po vaši zaslugi sem postal mojster in človek ... Že od nekdaj sem si želel nekaj doseči v življenju. Hotel sem postati avtomehaničar. Ker pa je bila naša družina siromašna, se mi ta želja ni nikoli izpolnila. Končal sem samo šest razredov osnovne šole. Tedaj sem iztiril in se odpravil na stranske poti. Znašel sem se za težkimi vrati zapora. Vendar tu nisem

naletel na prepad, iz katerega se ne bi mogel rešiti ...“

Na tretji strani je zapisek o poletih na Luno, na dnu strani pa so imena tistih zapornikov, ki so se posebej izkazali pri delu.

Cetrta in peta sta namenjeni izpovedim zapornikov v stitih in prozi. To je najbolj zanimiv del. Na dveh naslednjih straneh so pravni nasveti in rubrika »Doktor, odgovorite mi.« Ne manjka tudi šal in krizank.

Uredniški odbor tega zapor-niškega časnika sestavljajo: Mačuš Limburger, glavni urednik, Mate Krisković, lektor, in člani uredništva Osman Jahić, dr. Boris Nemec, Momir Vukić, Slobodan Petrin in Dražen Saffić.

Tiskarska delo opravljajo Ivan Durdin in Milo Misković, stavec pa je Milivoj Rončević.

„Nimamo kakih posebnih časnikarskih izkušenj,“ pripoveduje Ivan Stimec, načelnik za prevzgojo. „Vendar je »Po novi poti« samo naš list in zaporniki so njegovi glavni sodelavci.“

Prostovoljni zaporniki

Kadarkoli smo dvignili fotoaparata, so se učitelji, pedagogi in vzgojitelji umikali in se niso ho-

teli slikati. Opravičevali so se, da jim ni za to, da bi se njihove slike pojavljale v časnikih. Dejali so, da pri prevzgoji zapornikov delajo skupinsko in da zato ne bi nikogar posebej omenjali.

Kljub temu pa je treba omeniti imena nekaterih prostovoljnih »obsojencev«, ki z mnogo truda in odrenkanjem poskušajo spraviti na pravo pot zapornike na Golem otoku.

Starše zapornikov, ki pridejo sem na obisk, sprva preseneti, vendar obenem tudi ohrabi dejstvo, da se s prevzgojo ukvarjajo v glavnem mladi ljudje. Dr. Vasilje Puljević, psihater, Ivan Stimec, načelnik za prevzgojo, Milan Ravlič, psiholog, in še desetina vzgojiteljev, šefov delavnic in obratov nimajo več kot trideset let.

Namesto osemurnega delovnega časa delajo na otoku tudi po šestnajst ur dnevno, včasih pa tudi več. Večina jih stanuje na Reki, Krku, Rabu in v drugih krajih. Nekateri so ožje omejeni in odhajajo domov šele v petek popoldne z ladjo in prihajajo spet v ponedeljek zjutraj. Tako so od ponedeljka do petka stalno z zaporniki.

Z mnogimi mladimi zaporniki so navezali pristno sodelovanje in si pridobili njihovo zaupanje. Ka-

ko se jim je to posrečilo? Zaporniki so spoznali, da se edino z njihovo pomočjo lahko pripravijo na življenje, ki jih čaka na prostosti, se izučijo kake obrti in se po prestani kazni čimprej zaposlijo.

„Preden sem prišel sem, sem bil ravnatelj osnovne šole v Čakovcu,“ pripoveduje Ivan Stimec, ki dela na Golem otoku že dve leti. „Moja žena se sedaj dela v prostveti in poučuje na šoli na Rabu.“

Ivan Stimec je dokončal dve fakulteti: filozofijo in pedagogiko s sociologijo. Ko sedimo pri njem v pisarni, ga vprašamo, kaj ga tukaj v zaporu najbolj zanima. „Zaporniki, ki odhajajo na letni dopust,“ nam pove. „Posebej me veseli, ko dobi dopust nekdo, za katerega sem se zavzel. Ko se pripravljajo na odhod domov, je to poglavje zase ...“

„Je že kdo izbral vaše zaupanje in poskusil pobegniti?“ se zanimamo.

„Doslje se to še ni primerilo. Kadar so zaporniki na letnem dopustu, mi pišejo in se obvezno prijavijo UJV v svojem kraju.“

Stimec pravi, da so zlasti zanimiva srečanja zapornikov z njihovimi starši, s katerimi dalj časa niso imeli stikov.

„Vselej tudi z zanimanjem opa-

zujem obraz zapornika, ko dobi diplomo o opravljeni mizarski, ključavničarski ali kakšni drugi obrtni soli. Prvič takšen mladenič občuti, da v družbi nekaj pomeni, saj prej ni imel nobenega poklica."

Clovek, ki „bere“ duše

Doktor Vasilije Puljević velja za enega najbolj uglednih ljudi na Golem otoku. Zaporniki pravijo, da vsakomur lahko „pokuka v dušo“ in da pred njim ni treba ničesar skrivati.

Dr. Puljević je prišel na Goli otok pred šestimi leti. Prej je delal v sarajevskem „Pretnu“.

„V časopisu sem prebral oglaš in pogoji so se mi zdeli privlačni,“ pojasnjuje svojo odločitev, da se je posvetil delu z zaporniki. Tudi on odhaja domov k ženi in otrokom samo čez nedeljo. Živijo na Reki.

„Pravijo, da berete misli zapornikov. Povejte nam, kakšni ljudje so to?“

„Zelo različni. Nekateri se recimo lahko prilagajajo in so marljivi pri delu. Ko prestanje kazni, ima človek občutek, da družba z njimi nikoli več ne bo imela težav. Pa vendar mnogi med njimi na prostosti takoj spet postanejo prestopniki. Pri prevzgoji nam taki zaporniki povzročajo največ težav. Drugi so neubogljivi. Ti ponavadi postanejo vodje skupin, ki se upirajo vzgojiteljem. Take običajno imenujemo prestopnike po značaju. Mora se zgoditi kaj dramatičnega, da se spremenijo.“

Prostranstvo Golega otoka ustvarja varljiv občutek prostosti. Tu je res precej več možnosti za gibanje, vendar sčoma zaporniki ne vidijo, da je to za zapor, kot so vsi drugi zapori. Zaradi tega mnogi zabredijo v depresije in vidijo edini izhod v begu.

Poleg skalovja, obdanega z morjem, privablja pogled nekaj bližnjih otokov. Ti so bili že nekdaj vaba za zapornike.

„Lani so stiri fantje skrivaj izdelali splav, izkoristili primeren trenutek in neopaženo odrinili od obale. Ampak morje v Senjskem kanalu je muhasto; večkrat se nenadoma razburka in valovi so v hipu tudi dva metra visoki. Tako je bilo tudi takrat. Burja je začela neusmiljeno pihati in visoki valovi so zalivali splav beguncev. Kmalu se je razkalil in brodolomci so v smrtni grozi začeli klicati na pomoč. Zadnji hip je pomoč res prišla. Po teh strašnih trenutkih

„Med nekdanjim in sedanjim načinom prestajanja kazni v tem zaporu je velik razloček!“ pravi najstarejši paznik Miladin Tupanjac, psihiater dr. Vasilije Puljević pa: „...vojaške oblasti so že večkrat pohvalno ocenile telesno kondicijo in prehranjenost zapornikov ...“

na odprtem morju so bile samice zanje pravo zatočišče ...“

Med zaporniki na Golem otoku kroži precej zgodov o poskusih bega. Nekateri, ki so prej prestajali kazni na tem otoku, zagotavljajo, da se doslej beg še nikomur ni posrečil.

Dandanes redki zaporniki poskušajo bežati, saj so pogoji, v katerih prestajajo kazni, precej drugače, kot so bili pred petnajstimi leti.

Na tiste čase spominjajo sedaj samo stražni stolpi. Včasih so bile na njih posadke s strojnimi, zdaj pa so prazni in jih uporabljajo za razgledne stolpe, s katerih je čudovit razgled na morje in otok.

Z letalom na dopust

Ko smo odhajali iz šole za kvalificirane delavce, smo na poti srečevali zapornike, ki so s traktorji vozili kamenje iz bližnjega kamnoloma. To delo nikakor ni lahko, vendar je del celotnega kroga prevzgoje, ki se začne pri najtežjem delu. Pozneje vsak dela tisto, kar mu je pri srcu in kar mu strokovno najbolj ustreza.

„Pri prevzgoji dela osemnajst ljudi.“ nam pripoveduje Ivan Stimec. „Letos so mnogi zaporniki s

pridnostjo zaslužili dopust. Zupamo jim. Vzemimo Mirka, ki smo mu po osmih letih dovolili, da je obiskal domače. Vrnil se je drugačen človek.“

Z enim zapornikom pa so imeli hude težave. Ljubše si je zabil v glavo, da bo na letni dopust odletel z letalom!

„Bali smo s se, da mu ne bo prišlo na pamet, da bi ugrabil letalo. Prepričevali smo ga, naj potuje v Skopje z vlakom ali pa z avtobusom. On pa ne in ne. Obesil se je na letalo in o kakem drugem prevoznem sredstvu ni hotel niti slišati. Pa smo rekli, naj bo, kar bo – pa pojdi z letalom! Vrnil se je pravočasno in je bil presrečen. Dneve in dneve je pripovedoval o tem svojem potetu.“

Zvečer smo obiskali zaporniško jedilnico. Večerja ni bila ravno nasitna: slivov kompot in približno 250 gramov kruha.

Zajtrk in večerja sta najbolj pičila,“ nam je pojasnil strežnik v jedilnici, Ivan iz Jastrebarskega, ki prestaja kazni zaradi vloga. „Ponavadi sta za večerjo bloma ali črna kava in kompot. Kadar delamo, dobimo še nekaj slanine in kruha.“

Kosilo je boljše: fižol, testenine, katerih pa zaporniki večinoma nimajo radi, riž in zelje.

„Kantina je slabo založena,“ se pritožuje Ivan. „Že nekaj dni v njej ne moremo ničesar kupiti. Ni živil.“

Dr. Vasilije Puljević nam je takoj odgovoril na te pritožbe.

„Večkrat preverimo težo zapornikov in zelo redko ugotovimo, da je kdo med njimi shujšal. Večinoma se vsi v zaporu celo zredijo, ampak tega ne opazijo.“

Pojasnil nam je tudi to, da je po predpisih zapornikom zagotovljenih najmanj 2600 kalorij dnevno, dobivajo pa jih na Golem otoku zanesljivo več kot 3000.

„Tudi vojaške oblasti so že večkrat pohvalno ocenile telesno kondicijo in prehranjenost zapornikov, ki so po prestani kazni prišli služiti vojaščino.“

Prihodnjič:
POKORIL SE BOM
ZA SVOJ GREH

Slike in besedilo:
DRAGAN MILOŠEVIĆ
MICA ADAMOVIĆ

NAD OSEMTISOČAK

Letos avgusta se bo na „streh sveta“ spet odpravila naša, že četrta jugoslovanska himalajska odprava. Vodja Aleš Kunaver ima v teh dneh že polne roke dela, člani ekspedicije — dokončno še ni sestavljena — pa se že skrbno pripravljajo.

Enega izmed zanesljivih udeležencev himalajske ekspedicije, mladega in prekaljenega jeseniškega alpinista Mitjo Koširja, smo prejšnjo nedeljo srečali v Vratih. Bil je eden izmed nosilcev 25. jubilejne, triglavske Titove štafete.

Žal je izredno slabo vreme alpinistom preprečilo, da bi se prebili na vrh Triglava, in tako je bil štart letošnje planinske štafete tik pod Severno steno, s katere so skoraj brez prestopa gremeli plazovi.

Triglavske Titove štafete je poslal na pot Mitja Košir. Kasneje, ko smo se v Aljaževem domu pogovarjali z njim, nam je dejal, da naj bi bil vzpon na Triglav obvezen trening za vse „himalajce“.

— Kakšen je končni cilj vaše himalajske odprave? sem povprašal Mitjo Koširja, a je le skrivnostno namignil:

— To je za sedaj še skrivnost naše ekspedicije. Povem lahko le, da bomo naskočili enega izmed osemtisočakov ...

Režiser ljubljanske televizije ANDREJ STOJAN se zelo rad, če le utegne, vrača na odrske deske. Kot sam pravi, prav gledališka režija, tista, pristna, vedno pritegne slehernega pravega režiserja.

— V mariborskem gledališču bom režiral Štefancičev satirični kabaret „Raj ni razprodan“! mi je pred dnevi zaupal Andrej Stojan.

— Mislim, da si v zmoti, sem popravil. Kot je obče znano, je satirični kabaret „Raj ni razprodan“ napisal Zarko Petan.

— Mislim, da nisem v zmoti! je vztrajal pri svojem režiser Andrej Stojan. „Raj ni razpro-

dan“ oziroma po prvotnem naslovu „Večna lovišča“. je napisal Mariborčan Štefanec, in kot vem, ga je Zarko Petan le dopolnil s svojimi aforizmi. Med Štefancem in Petanom je baje prišlo do spora in zadeva se utegne razjasniti šele na sodišču.

UPI ZA TRENERJA

Česki trener naših smučarskih skakalcev ZDENEK REMZA še zmerom ne ve, ali bo lahko postal med našimi fanti vsaj še eno sezono, kajti od svoje osrednje zveze iz Prage še ni dobil dokončnega odgovora.

— Zdi se mi, da me bodo poklicali nazaj, kajti v taboru českoslovaških skakalcev še zdaleč ni vse tako, kot bi moralo biti.

— Škoda, naši fantje vas bodo prav gotovo pogrešali?

— V vsakem primeru bom skušal zadevo nekako urediti, tako da ne bi povsem izgubili stika. Morda bi se dogovorili tako, da bi vsak mesec za nekaj dni prišel v Jugoslavijo, ali pa da bi vaši fantje prišli na trening k našim, naši pa k vašim.

— Kako kaj kaže s našimi skakalci?

— Imate nekaj velikih talentov. Med mladinci so trenutno štirje skakalci, za katere sem prepričan, da bi se ob pravilnem in marljivem treningu lahko povzpeli med najboljše skakalce na svetu. Prav zaradi teh fantov bi mi bilo najbolj žal, če bi se morali raziti. A upam, da bo vse v redu.

PASJA NADALJEVANKA

Pisatelj SMILJAN ROZMAN je pred dnevi dokončal obdelavo Cerkvenikove povesti Ovčar Runo, temeljito jo je predelal za televizijsko nadaljevanko. Rozman je napisal tri najst enournih nadaljevanj in osnovno povest še temeljito dopolnil in razširil.

— Glavni junak nadaljevanke je seveda pes, ovčar Runo. je pripovedoval Smiljan Rozman. težave pri obdelavi pa sem imel predvsem zato, ker je Angelo Cerkvenik ob svojem junaku, se pravi psu, preveč razmišljal, kar pa je pri filmski obdelavi skoraj nemogoče uporabiti. Zato sem Cerkvenikovo povest obdelal tako, da bo zanimiva tudi za kamero.

— Ali bo televizija kmalu začela snemati nadaljevanko Ovčar Runo?

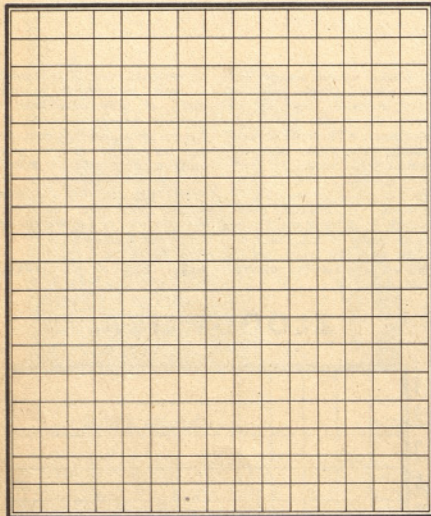
— Ovčar Runo je mladinska nadaljevanka, le-tem pa vedno primanjkuje. Slišal sem, da priprave že tečejo.

— Ali veste, kdo bo režiser?

— Nadaljevanko o ovčarju Runu sem pisal več kot leto dni. V času ustvarjanja sem razmišljal, da bi jo lahko dobro zrežiral František Čap, in sem se o tem z njim tudi pogovarjal. Žal pa je medtem Čap umrl in izbiri režiserja prepuščam ljubljanski televiziji.

SKRITA KRIŽANKA

V KRIŽANKO JE TREBA RAZPOREDITI 50 CRNIH POLJ. POSTAVLJENA SO NESIME-TRIČNO.

VODORAVNO: 1. razposajen, že nekoliko nesramen človek, 10. snov, gmota, 14. kraj ob cesti med Potojno in Pivko, znan po kobilarini, ustanovljen v 16. stoletju, 16. švedski zgodovinar in politik, ki se je zavzemal za unijo s Norveško (Oscar), 17. vojak v oklepem bojnem vozilu, 18. veliki italijanski operni skladatelj 19. stoletja (Gioacchino, "Sevillski brivec"), 20. veletoč v zahodni Aziji, pritok Balhaškega jezera s pogorja Tjanšan, 21. berilo, 23. surovina za cigarete, 24. zvono podobna priprava za povodna na dela, 26. največja orkestralna oblika, navadno v štirih delih, 28. sol ali ester ocetne kisline, 30. dalmatinska tovarna žival, 31. okrajšano francosko žensko ime, 32. ime skladateljke Ukmarja, 34. pripomoček za lov živali, 38. plast in doba v geološki zgodovini Zemlje,

Logogrifni anagram

"POLOMIJA", je po končani tekni razočaran vzdihnil Janez, ki je navdušen navijač nogometnega kluba prve zvezne lige. Uganite klub!

● (1)

(GAL)

ko so najbrž nastale prve oblike življenja, 39. veja starih Slovanov, 40. letoviški kraj na opatijski rivieri, 42. izdelovalec velikih slaščic, 44. ironičen naziv za reveže, 45. sloviti milanski nogometni klub, 46. škotski konstruktor prvega praktično uporabnega telefona (Alexander Graham, 1847–1922), 47. del vprežnega voza, 48. posoda za sol, 50. tepčec, butec, 51. vojaški pozdrav, 53. slovenski todnik za ženske, 54. slast, vohja po jedi, 56. maliki, 58. latinski predlog, 59. kratice poljske denarne enote, 60. začetke abzuhe, 61. hokejist ljubljanske Olimpije, državni reprezentant (Drago), 62. predlog, 64. ime sovjetskega fizika Kapice, 67. statua, soha, 70. osebni zaimke, 71. severni jelen, 72. reka s svetovno znanimi slapovi na meji med ZDA in Kanado, 76. denar za sto enot, 78. izvizek, degeneriran bičje, 79. priljubljena igra na karte, 80. voda, ki se nateče s strehe.

NAVPIČNO: 1. nauk o svetlobi in svetlobnih pojavih, 2. čitalec, 3. veletoč v Šibirju, 4. reka na južnem Skotskem, 5. kraj na Dolenskem, znan po velikem samostanu, 6. največje severnoatlantsko pristanišče, 7. tiskanje, 8. glavni števnik, 9. poljski pisatelj romanov iz novejših narodnih zgodovine (Stefan, "Prah in pepel"), 10. priljubljene angleški filmski igralce (James), 11. dokaz odsotnosti osumljenca s kraja zločina, 12. egiptovski polotok ob

V križanko je uvrščenih trindvajset slavnih osebnosti, ki so se rodile ali so umrle v tujini.

VODORAVNO: 1. največji poljski romanopisec, mojster zgodovinskega romana, ki se je rodil 5. maja 1846; Nobelov nagrajenec 1905 (Henryk, umrl 1916, "Križarji"), 12. večse- dežne športne sani s dvema paroma premičnih sanic, 15. poleg Lopeja de Vege največje ime španske dramatike; umrl je 25. maja 1681 (Pedro, r. 1600, "Sodnik Zalamejski"), 18. ora- nje, zorana zemlja, 19. ime slovenske slikarke Kobilice, 20. ruski car, ustanovitelj moderne ruske države, ki se je rodil 30. maja pred 300 leti (1672–1725), 24. ozkotirni rudniški voziček za prevažanje tovara, 25. odlični francoski filmski komik (Jacques), 26. muslimansko žensko ime, 27. kamnina vlaknate sestave, od- porna proti ognju in kislinam, 29. prebivalec Grenlandije, 31. nuemberski mojster, največja osebnost nemškega renesan- čnega slikarstva, ki se je ukvarjal tudi z znanostjo; rodil se je 21. maja 1471 (Albrecht, u.

Sueškem prekopu, 13. ljubkavalno žensko ime, 15. avtomobilska ozna- ka Kotorja, 19. sedež, 22. igralce na večje godelo s štirimi strunami, 25. ime popevkarice Pestnerja, 27. sov- jetski vesoljec, član prve odprave s tričlansko posadko (Konstantin), 29. ustvarjalnost, 33. svetopisemski prerok, 34. sodobni slovenski pro- zorni pisatelj in dramatik (Tone, "Ribe na plitvini"), 35. prevodnik za sprejemanje in oddajanje elektro- magnetičnih valov, 36. antikvitet, starinski predmet, 37. železna tračnica, 38. ime popevkarice Srbe- nove, 40. industrijsko mesto v severni Franciji, središče departajma Nord, 41. močnata led, 43. odlični starejši japonski tolarovec (Takaši), 44. znano novosodsko podjetje za snemanje filmov, 46. duševna bole- zen, 49. velika odprta posoda, 52. odlikovan brigadir, 55. odstranitev nečistoče z vodnim tokom, 57. kemijski znak za litij, 63. že umrli veliki pariski modni kreator (Chri- stian), 65. preplavanje solz, 66. sre- dišče vrtenja, 67. muslimanski so- dnik, ki sodi po koranu, 68. prebi- valec evropske otočne države, 69. pritok Savinje iz Saleške doline, 73. domače žensko ime, 74. že umrli francoski abstraktni kipar in slikar (Hans), 75. sla, nagon, 77. avtom- obilska oznaka Torina.

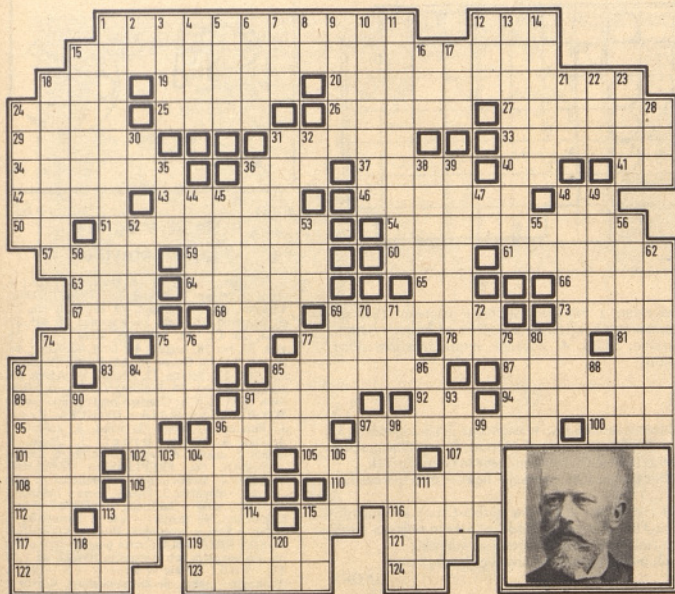
● (3)

(KOR)

KRIŽANKA

1528), 33. norveški polarni raziskovalec, Nobelov nagra- jenec za mir leta 1922; umrl je 13. maja 1930 (Fridtjof), 34. odlični sovjetski atlet, skakalec ob palici, 36. vzdnoindijski hrast, 37. up, 40. kemijski znak za aktinij, 41. gora v Švici, 42. kruti rimski cesar, 43. lepa vrtna cvetlica, 46. delavec, ki polaga tlak, 48. avtomobilska oznaka italijanskega mesta Pe- rugie, 50. španski spolnik, 51. francoski pisatelj, ki se je ukvar- jal tudi s filozofijo, z religijo, z zakonodajo in s politično eko- nomijo; umrl je 30. maja 1778 (Francois Marie Aroutet, r. 1694, "Filozofska pisma"), 54. plemiška dvorna dama, kra- ljeva ljubica, 57. lepoticenje, 59. obisk z razgledovanjem, 60. ljubkavalno moško ime, 61. okusen vrtni ali gozdni sadež, 63. ruska zeljina juha, 64. vodna rastlina, bičevje, 65. kra- tica za "editit" (izdal, založil), 66. skrob, 67. biljardna palica, 68. hči Urana in Gee v staro- grški mitologiji, pozneje isto- vetna s Kibeljo, 69. srbski pe- snik elegičnih motivov in rodo- ljubnih tem, ki se je rodil 27. maja 1868 v Mostarju (Aleksa, u. 2. 2. 1924), 73. nemška reka iz gorvoja Fichtel, ki se pri Regensburgu izliva v Donavo, 74. država v osrednjem delu Afrike, 75. pobeg, 77. stara dolžinska mera, palec, 79. mesto v Liguriji jugovzhodno od Genove, 81. kemijski znak za berilij, 82. avtomobilska oznaka Makarske, 83. priprava, ki na določen signal avtomati- čno vključa ali izključa tok v omrežju, posrednik, 85. ena največjih osebnosti flamskega slikarstva 16. stoletja; umrl je 30. maja 1640 (Peter Paul, r. 1577), 87. kraj v Istri v okolici Pazina, 89. popokana, 91. prosu podobno topogno žito, 92. za- četni črki abecede, 94. slabo- umneži, bebi, 95. trojski pla- zilec, 96. pripadnik ali simpa- tizer angleške aristokratske stranke, 97. mesto ob progi Štarnec-Sarajevo (kemična to- varna), 100. greben, 101. velika riba, 102. klic k orožju, 105. vnetljiva, hitro hlapljiva teko- čina (za narkoze), 107. med- met, 108. ime popevkarice Sršenove, 109. v Angliji naslov pripadnikov visokega plemstva 110. nemški dramatik, režiser in pesnik (Bertolt, 1898–1956,

„MAJSKI JUBILEJI“

„Mati Korajža“), 112. avtomobilna oznaka Novega Sada, 113. slovenski revolucionar in narodni heroj, organizacijski sekretar CK KPS, ki so ga ustrelili Italijani 21. maja pred tridesetimi leti (Tone), 115. začetnici italijanske filmske igralke („Dekle s kovčkom“), 116. ime tretje črke v grški abecedi, 117. zaslon, 119. veliko finsko jezero, 121. rimska boginja plodnosti, 122. naš najuglednejši voditelj in revolucionar, ki bo 25. maja praznoval osemdesetletnico rojstva (Josip Broz), 123. diktat, 124. kemijski znak za natrij.

N a p i s n o: 1. ruski pisatelj, kritik družbe in njenih zablod, ki je bil zaradi svojega prvega romana izgnan v Sibirijo; umrl je 10. maja 1889 (Mihail, r. 1826, „Gospoda Golovjovi“), 2. italijanski spolknik, 3. tuje žensko ime, 4. reka, ki teče skozi Leningrad, 5. matematični znak, 6. materialni delci z električnim nabojem, 7. glavni

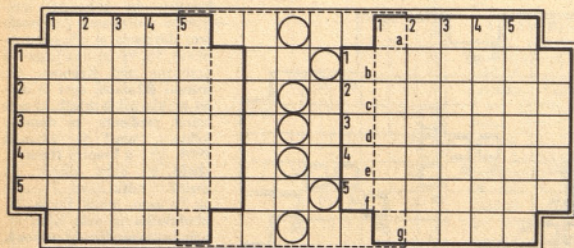
števnik, 8. tuja in naša črka, 9. flamsko ime za belgijsko mesto v Flandriji (Ypern), 10. ime angleške politika Attleeja, 11. tlačiteljica, 12. preprost lesen most, 13. velik akvarij za morsko živalstvo in rastlinstvo, 14. francoski pisatelj, ki je znal odlično slikati malomeščane in posebej in je postal mojster romanopisec; rodil se je 20. maja 1799 v Toursu (Honore de u. 1850, „Oče Goriot“), „Izgubljene iluzije“, 15. največji slovenski dramatik polpreteklega doba, ki se je rodil 10. maja 1876 na Vrhniki (Ivan, u. 1918, „Pohujšanje v dolini Šentflorjanski“), 16. ime bivšega alžirskega voditelja Bele, 17. nadav, naplčilo, 18. angleški filozof in matematik, velik zagovornik miru v svetu; po njem se imenuje mirovno razsodišče, ki ga vodi Vladimir Dedjir; rodil se je 1. maja 1872 (Bertrand, u. 1970), 21. besedica, ki se pri arabskih imenih postavlja pred

očetovo ime, 22. obžalovanje, 23. ledeniško jezero v severni Italiji, 24. veliki nemški lirični pesnik (Heinrich, 1798–1856), 28. močno eksplozivna snov, trinitrotoluol, 30. kemijski znak za molibden, 31. črevesno obolenje, driska, 32. tuja in naša črka, 35. pojav na vodi, 36. gostolenje (naslov skladbe violinista Giuseppeja Tartini), 38. francoski pisatelj, avtor del „Pisma iz mojega mlina“ in „Tartarin iz Tarascona“, ki se je rodil 13. maja 1840 (Alphonse, u. 1897), 39. sestavina surovega antracena, 44. del pohištva, 45. indijski filozof in pesnik, Nobelov nagradenec leta 1913; rodil se je 6. maja 1861 v Kalkuti (Rabindranath, u. 1941, „Kralj temne sobe“), 47. arabski žrbec, 48. največji violinski virtuoz vseh časov, ki je umrl 27. maja 1840 (Niccolo, r. 1782), 49. izrek, poučna, jedrnatost izražena misel, 52. posušen mlečni sok iz nezrelh makovih glavic, zdravilo in nar-

kotik, 53. industrijsko mesto na Nizozemskem, 55. avtomobilna oznaka Zaječarja, 56. krivulja, ki prikazuje spremembe v diagramih (nastanajo brez dovajanja in odvajanja plotote), 58. vas in reka južno od Ljubljane pod Krिमom, 62. španski skladatelj oper in opev ter klavirskih skladb, ki se je opiral predvsem na domačo folkloro; umrl je 18. maja 1909. leta v Franciji (Isaac, r. 1860), 69. dulec, ustnik, 70. angleško svetlo vino, 71. reka na Tajskem, pritok Yoma, 72. srbohrvaška in naša črka, 74. najpomembnejši ruski simfonik, avtor desetih oper („Pikova dama“, „Jevgenij Onegin“) in treh baletov („Labodje jezero“); rodil se je 7. maja 1840 v Votkinsku (Peter Iljič, u. 1893, na sliki), 75. votlo drevo, panj, 76. tuje žensko ime, 77. francoski fizik, ki je skupaj s svojo ženo Mario Sklodowsko odkril radij, Nobelov nagradenec leta 1903; rodil se je bil 15. maja 1859 v Parizu (Pierre, u. 1906), 79. majhen, ozek konec polotoka, 80. ime gledališke igralke Juvanove, 82. eden najplovitejših francoskih opernih skladateljev; rodil se je 12. maja 1842 v mestecu Montaud (Jules, u. 1912, „Manon“, „Werther“), 84. vrsta umetnega polimidnega vlakna, 85. znana Capkova drama, 86. plod, 88. starocerkvenoslovanski polglasnik in znamenje zanj, 90. ime za sivo kravo, 91. stalno bivališče, 93. nemški skladatelj romantične smeri, ki se je v mnogem naslanjal na ljudsko pesem; rodil se je 7. maja 1833 v Hamburgu (Johannes, u. 1897), 96. slovenski pripovednik, avtor „Bajk in povesti o Gorjancih“; rodil se je 29. maja 1830 v Mengšu (Janez, umrl 1905), 97. župan na Slovenskem pod francosko okupacijo, 98. ameriška zvezna država ob Tišem oceanu (glavno mesto Salem), 99. trmast jok, 103. prelom, zlom, 104. stara ruska dolžinska mera, vate, seženj, 106. kratica za tuberkulozo, 111. raztrgana, ponošena obleka, cunj, 113. popolno, absolutno bitje pri Laotseju, 114. nenavadna, izredna lepotica, 115. drozg, cikvati, 118. začetnici odličnega splitskega košarkarja, člana državne reprezentance, 120. kemijski znak za renij.

POVEZANA MAGIČNA LIKA

REBUS

Levi magični lik:

1. srbski skladatelj poznoromantične smeri z impresionističnimi primesmi (Stevan, „Ohridska legenda“), 2. angleški romanopisec viktorijanske dobe (Charles, „Oliver Twist“), 3. vojaško oboroženo spremstvo, straža, 4. slovenski impresionistični slikar (Matej), 5. strnitev različnih prvin v celoto.

Desni magični lik:

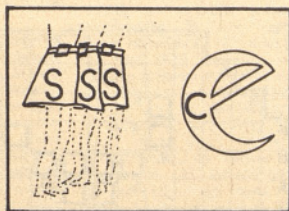
1. iz protja pleten bič, 2. vrsta čokoladnih bonbonov, v sladkorju prazen mandelj, 3. veliki ruski pisatelj (Lev, „Vojna in mir“), 4. utrujenost; steptanost, 5. razvaline gradu v severni Italiji, kjer se je 1077 nemški cesar Henrik IV. poklonil papežu Gregorju VII.

Magična lika sta povezana z izpolnjevanjo, kjer potekajo besede med pikčastimi navpičnicami od desne proti levi:

a) stopnjevanje v poeziji, b) zagrebška televizijska in filmska igralka (Ana), c) trojanski kraljevič, ugrabitelj lepe Helene, d) prizorišče Homerjeve Iliade, e) pravno veljavna zveza med moškim in žensko, f) sredozemsko zimzeleno okrasno drevo, g) seniorka.

Ob pravilni rešitvi dobite na označenih poljih vrsto fino barvanega kozjega usnja.

● (3) (KOR)

● (3)

Rešitve ugank
iz 18. številke

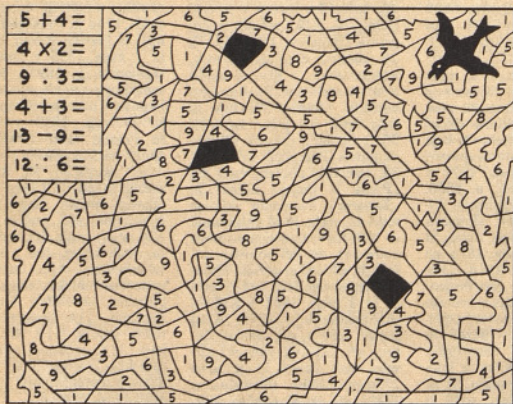
STRAN 45. LAŽJA KRIŽANKA. V o d.: 1. storž, 6. vneina, 11. Križka, 13. blagor, 14. Odin, 15. splav, 17. Te, 18. dno, 19. srek, 20. ten, 21. ej, 22. nered, 23. Kala, 24. Laponec, 26. bat, 27. Avar, 28. CE, 29. vpad, 31. atom, 33. ja, 35. erar, 37. Ist, 38. Anglija, 40. Lent, 42. Ante, 43. ak, 44. Isa, 45. Orjen, 46. Ali, 47. 48. basen, 49. cent, 50. Tereza, 52. Aladin, 54. Atena, 55. sraka. N a v p.: 26. B(ellini) V(incenzo). FILM-SKA POSETNICA: Charlie Chaplin, Jane Fonda. MAGIČNA KVADRATA – DVOJČKA. Prvi: 1. Puskas, 2. utvara, 3. svilar, 4. kaliko, 5. Arakan, 6. sarong. Drugi: 1. Uralsk, 2. reneta, 3. ananas, 4. Lenart, 5. stauka, 6. Kastav. STRAN 46. PREPLETENA – IZPOLNJEVANJE: 1. Metka – osel – osemletka, 2. arija – Lego – alegorija, 3. Tilen – Kana – kantilena, 4. dinja – saria – Sardinija, 5. makako – Ren – Makarenko, 6. tožnik – kar – kartožnik, 7. bodak – Senj – besednjak, Molere, KOMBINACIJSKA KRIŽANKA (črta pomeni črno polje; ob levi navpični rob si napišite številke od 1 do 11). V o d.: 1. kič – let – Ba, 2. Anahoret – rakar, 3. skrotovitnost, 4. tvor – strazarka, 5. ris – Assis – 6. Azteki – Ots – SM – 7. cirkus – slewa – 8. iturbij – Trinko, 9. jola – Solo – poem, 10. arena – gos – Asta, 11. – Cid – Ist – Tan.

STRAN 47. KRIŽANKA „SLADKOVODNE RIBE“ (II). V o d.: 1. ploščic, 8. platnica, 9. Iasi, 10. sar, 11. snopič, 13. Aš, 14. leš, 16. nav, 18. Ančeri, 22. Krez, 24. Juliana, 27. Aire, 28. Ekstraktor, 32. cola, 34. Atoš, 35. sine, 36. Anet, 37. Er, 38. atom, 39. Ane, 40. črnooka, 43. (J)aner) B(ei)weis), 45. Isak, 47. Estonec, 50. Elektra, 52. likvid, 53. gila, 54. Loara, 56. de, USA, 58. Buje, 60. tan, 61. LT, 62. Belar, 63. luža, 66. Japeli, 68. srena, 70. Avari, 71. dimnikar, 73. Eric, 74. obujenka, 75. cela, 76. moč, 77. Los. TEMATSKI POJMI: ploščic, platnica, črnooka, pisanka, čučka, zelenika, jegulja, blistavec, belica, linj, smuč.

STRAN 48. MOZAİK: 1. procesija, 2. basen, 3. parne, 4. zdravje, 5. koseni, 6. nerv. Pijanec se spreobrne, kadav se v jamo zvne. ITALIJANSKA KRIŽANKA (črta pomeni črno polje). V o d.: 1. draguljarstvo, 2. neroda – Reeves, 3. epitalam – Nora, 4. vrt – rama – trak, 5. Nemo – Atlanta, 6. Isis – Adua – Ir – 7. Kujtimir – skip, 8. alam – Samo – da, 9. ni – A(lbert) E(instein) – Ogrin – 12. – Slunj, 11. fenjika – OAS – 12. – zeljarstvo, 13. Alpe – Inn – Nick, 14. neomicin – Ike – 15. kok – pike – kap – ZEMLEJEPISNI ANAGRAM: Bolgarija.

STRAN 49. SLIKOVNA KRIŽANKA. V o d.: zajtrkovalnica, elektronizirni, bilo, Ales, skleda, ebenovina, tajnik, cin, Watt, 5. O. S. Ana, Istran, Ob, Iato, Njasa, analitik, šerpa, Vaal, in, zanka, pesnica, trs, imigracija, os, Gino, Aretino, orlon, odor, Danaa, zalega, igalka, Vidav, dan, ar, katarza, Eder, Dimuč, Main, Cenci, epi, linden, stok, mat, Crna, ud, Sana.

KAJ SE BO PRIKAZALO?

Izvedite račune levo zgoraj in potem počinite samo tiste dele slike, ki so označeni z eno izmed števil, ki ste jih dobili.

Novo na tujem

V spomin na letošnje zimsko olimpiado je Ruanda izdala 8 večbarvnih znamk (20, 30, 50 c, 1, 6, 12, 20 in 60 F) s prikazi hokeja, hitrostnega drsanja, skoka, umetnostnega drsanja, teka, slaloma, dvosednežnega bobu in snuka. Za propagando nacionalnega parka Akagere pa je izdala 10 večbarvnih znamk (20, 30, 50 c, 1, 2, 6, 18, 32, 60 in 80 F), na katerih je upodobila opice ob gazelah, bivolce, zebre, nosorože, svinje bradavičarke, povodne konje, hijene, pegatke, antilope in leve.

Butan je na štirih letalskih večbarvnih nezobčanih plastičnih znamkah (1,70, 4,60, 5,40 in 6 Nu) reproducirал slike Rousseauja (Dvokolica očeta Junietta), Ganguina (Beli konj), Degasa (Ura plesa) in Gaillaumana (Po dežju). Izšel je tudi blok z vsemi znamkami.

Ob otvoritvi zemeljske satelitske postaje v Arviju je Indija izdala znamko (20 p) s sliko telekomunikacijskega satelita in globusa z označeno postajo.

Za propagando rešitve Benet je Kambođa izdala 3 večbarvne znamke (3, 5 in 10 r) s tremi stiliziranimi beneškimi motivi. Izšel je tudi blok.

Sovjetska zveza je na petih večbarvnih znamkah (1, 2, 4, 6 in 10 k) upodobila cvetje petih različnih zdravih rastlin.

Za propagando načrtovanja družin so ZDA izdale večbarvno znamko (8 c) s sliko štiriclanke družine. Ob stoletnici narodnega parka Cape Hatteras so izdale 4 znamke po 2 c, ki skupaj kažejo del morske obale v parku. Na dodatni frankovni znamki (14 c) so upodobili politika italijanskega rodu Fiorilla H. La Guardia. Na večbarvni letalski znamki (11 c) pa so prikazale leseno statuo boga Ki'ia na narodnega parka na Havajih.

V počastitev 3. evropskega prvenstva v lokostrelstvu je Luksemburg izdal tribarvno znamko (3 F) s sliko lokostrelca. Na dveh tribarvnih znamkah (3 in 8 F) „Evropa-CEPT“ je prikazal letošnji enotni motiv „Zvezdice“. 20-letnica Skupnosti premoaga in jekla pa je počastil z dvobarvno znamko (3 F) s sliko plaketa s portretom francoskega ministra Roberta Schumana.

Albanija je na sedmih večbarvnih znamkah (5, 10, 15, 20, 25, 30 q in

2,40 L) upodobila sadeže rdeče jagode, maline, leške, laskega oreha, kostanja, rumenega dreva in jerebika.

Angvila je na petih večbarvnih velikonočnih znamkah (10, 15, 25, 40 in 50 c) reproducirala pet okenskih nabožnih slik. Znamke so natisnjene skupaj in traku.

Ob desetletnici spora zuma o raziskovanjih na Antarktiki je Čile izdal dvobarvni znamki (1,50 in 3,50 E) s sliko znanstvenika s pasjo vprego na ledu.

Ob 90-letnici rojstva slikarja Vladimirja Dimitrova je Bolgarija na šestih večbarvnih znamkah (1, 2, 3, 13, 20 in 40 st) reproducirala slavljenčeve slike: Pojoče žanjice, Janjica, Kmetice, Dekle, Mati in Avtoportret.

Drobne zanimivosti

Zbiralec znamk „Olimpijsko leto 1972“ naše kupuje kar vse znamke po vrsti! Jemenska arabska republika jih bo obilno nastila, saj je doslej izdala za zimsko olimpiado 21 znamk in 6 blokov, za Muenchen pa je 41 znamk in 12 blokov. V tem številu pa niso vštete nezobčane znamke in izdaje na zlati foliji!

Dodatek kataloga SJPTT prinaša naslednjo katalogizacijo naših izdaj: Dubrovniški statut št. 1328 1,40/0,30, FDC 2,90, pola 14 din; Planica št. 1329 1,40/0,30, FDC 2,90, pola 14 din.

Sejkat Fugeja je uvedel novo olimpijsko disciplino! Na znamki za 16 dh serije „Olimpijada Muenchen“ je upodobil v čolnu kar tri veslače!

Sedmi dodatek Zmunistovega kataloga notni našo serijo Sapporo št. 1529-1530 3,60/3,60 F.

Gvineja se je zopet vpisala med pridelatve iz letalsko znamko za 1200 F na zlati foliji s sliko Nixona na Mao

Ce Tungu. Na štirih srebrnih znamkah po 90 F je prikazala ob državniku ter kitajske in ameriške igralce namiznega tenisa. Isti motivi pa so uporabljeni še na štirih znamkah po 290 F, natisnjenih v bloku na zlati foliji.

Švicarska trgovina Zumstein ponuja med izdajami vsega sveta „Zeelencine“ tudi naše izdaje in sicer: Brčko-Banovići po 35 F, Sto let železnice – serija 40 F, bloka 300 F (žigosana ali nežigosana).

V času letošnje olimpijade v Muenchnu bo v rabi kar 44 priložnostnih poštih žigov! Žigi bodo v rabi v Muenchnu, Kisl, Augsburgu, Nuernbergu, Regensburgu, Passauu, Ingolstadt, Boebingenu, Goeppingu in Ulmu tj. v mestih, kjer bodo različna olimpijska tekmovalna.

Nizozemski trgovci E. Bredenhof iz Rotterdamu ponuja jugoslovanske žigosane znamke v paketih po 100 kosov za 1,85 g, 300 za 9,50 g in 500 za 29,50 g.

80-letnica predsednika Tita

V počastitev 80-letnice rojstva predsednika republike Josipa Broza Tita bo Skupnost jugoslovanskih PTT 25. maja izdala dve znamki in spominski blok.

Osnutke za izdajo je naredil akad. slikar Andreja Milenković iz Beo-

grada. Znamki za 50 par in 1,25 din je graviral Velibor Cvetković, blok za 10,00 din pa Dušan Matić. Izdajo je natisnil Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu in sicer znamki in enobarvnem linijskem globokem tisku ter blok v kombina-

ciji enobarvnega linijskega globokoga tiska in ofsetnega tiska. Naklada izdaje: 750 000 znamk po 50 par, 250 000 znamk po 1,25 din in 140 000 blokov. Znamke so natisnjene v običajnih prodajnih polah po 9 kosov. Velikost znamk je 30 x 37 mm, bloka pa 60 x 76 mm.

Biro za poštne znamke SJPTT bo na dan izdaja izdaje izdal dva ovitka prvega dne, ki bosta stala po 1,50 din.

80-letnico predsednika Tita bodo posebno proslavili tudi mladi filatelisti Jugoslavije z otvoritvijo 2 zvezne pionirske filatelistične razstave v Slovenskih Konjicah,

centru jugoslovanske pionirske filatelije. Otvoritev razstave bo 24. maja ob 17.30 v prostorih II. osnovne šole „Dušana Jerebca“. Razstava, ki je obenem tudi zaključek enoletnega tekmovanja jugoslovanskih pionirjev filatelistov za najboljšo zbirko pod imenom „Moja domovina večer, danes, jutri“, bo odprta do nedelje, 28. maja. Takrat bo ob 9.30 tudi podelitev nagrad najboljšim pionirjem. 25. maja pa bo na pošti Slovenske Konjice v rabi priložnostni poštni

žig, posvečen razstavi in 80-letnici predsednika Tita. Filatelistično društvo Slovenske Konjice bo založilo tudi priložnostni pisemski ovitek.

Arthur Hailey

MACCONKEY ZA

23

O'Donnell je zaprl mapo, ki je dotleje odprta ležala pred njim. „Tako, kolege in kolegi. Predlagal bi, da gremo na delo.“ Potem, ko se je začelo odmikanje stolov in je oživel pogovor, je vprašal Pearsona: „Joe, bi lahko spregovoril z vami besedo ali dve?“

Skupaj sta stopila do okna, proč od drugih, ki so se pomikali proti vratom. O'Donnell je tiho in kolikor je mogel mirno dejal: „Joe, v času tega izjemnega stanja boste seveda ostali šef patologije. Moram pa vam povedati, da ostane vse po starem, kar zadeva druge stvari.“

Pearson je počasi priklinal: „Da,“ je rekel. „To sem si že sam mislil.“

22. poglavje

Kot general, ki pred bitko oceni svoje sile, je dr. Joseph Pearson pregledoval laboratorije. Spremljali so ga David Coleman, specializant na patologiji dr. McNeila, Carl Bannister in John Alexander. Pearson, Coleman in McNeil so prišli naravnost z izrednega sestanka v sejni sobi. Druga dva sta bila počistila laboratorije in umaknila vse, razen najbolj nujnega, nezgibnega dela, kakor so zahtevala navodila.

Ko je Pearson končal svoj obhod, se je obrnil k drugim štirim: „Naša naloga je, da odkrijemo nosilca,“ je povedal. „V množici petindevetdesetih ljudi, ki imajo opraviti s hrano, moramo najti enega samega človeka, ki najbrž širi viruse tifusa po bolnišnici. Ne smemo pozabiti tudi na naglico. Čim dlje bomo potrebovali, tem hujša bo epidemija. Pri odkrivanju nam bodo pomagali vzorci blata, ki

bodo pričeli prihajati že danes, glavnino pa moramo pričakovati – jutri.“

Obrnil se je k Rogerju McNeilu: „McNeil, v naslednjih dneh bo vaša naloga zavračati iz laboratorijev vsako delo, ki ni nujno. Pregledati boste morali vse standardne primere, ki nam jih bodo pošiljali, in odločiti, kateri med njimi imajo prednost ter kateri lahko počakajo vsaj dan ali dva. Laboratorijsko delo, ki se vam bo zdelo nujno, naj opravi Carl Bannister. Delajte z njim, kolikor morete, toda ne nalagajte mu primerov, ki niso nujni. V ostalem času nam bo pomagal pri našem glavnem delu.“ McNeil je priklinal, Pearson pa je nadaljeval: „Vi sami boste morali poskrbeti za vzorce s kirurgije. Obdelajte tiste, ki so očitno nujni, in odlagajte vse, kar lahko počaka. Če boste našli na diagnozo, o kateri ne boste čisto prepričani, pokličite dr. Coleman ali mene.“

„Dobro. Javil se bom v pisarni.“ McNeil je odšel.

Ostalim je Pearson dejal: „Za vsako posamezno kulturo blata bomo uporabili posebno podlogo. Nočem tvegati, da bi postavili na isto podlogo več kultur, in bi nam potem prerasle druga v drugo. S tem bi izgubljali čas, ker bi morali pričeti znova.“ Vprašal je Alexandra: „Imamo na zalogi zadosti MacConkeyevega sredstva, da bomo lahko obdelali okoli sto kultur?“

John Alexander je bil bled, njegove oči so bile rdeče obrojlene. Komaj pred pol ure se je bil vrnil od Elizabeth. Kljub temu je bil

pripravljen na odgovor. „Ne,“ je povedal. „Ne vem, če ga imamo več kot nekaj ducatov. Običajno je to zaloga, ki zadostuje za nekaj dni.“

Ko je spregovoril in se je zavedel, da je našel odgovor na vprašanje o laboratoriju čisto samogibno, se je John Alexander vprašal, kaj pravzaprav čuti do dr. Pearsona. Dognal je, da svojih čustev ne more opredeliti. Najbrž bi moral starega zdravnika, ki je iz malomarnosti zakrivil smrt njegovega sina, sovražiti. Toda zaenkrat je lahko občutil le globoko, skelečo bolečino in nekakšno žalost. Morda je bilo celo dobro, da jih je v tem trenutku čakalo precej dela. Ob delu bo lahko vsaj poskušal pozabiti.

„Že razumem,“ je dejal Pearson. „No, potem boste delali v zadevi s kuhinjo in ostali boste tu, dokler ne bodo vzorci pripravljeni za uporabo. Do konca dneva moramo to končati.“

„Takoj bom začel.“ John Alexander je odšel za McNeilom.

Sedaj je Pearson glasno razmišljal. „Imeli bomo petindevetdeset kultur, no, recimo sto. Recimo, da jih bo od tega 50 odstotkov pozitivnih, za nadaljnjo preiskavo jih ostane še 50 odstotkov. Najbrž odstotek ne bo večji.“ Pogledal je Coleman, da bi mu pritril.

„Se strinjam,“ je priklinal Coleman.

„No, in potem bomo potrebovali deset epruvet za vsak vzorec. Petdeset kultur – to je petsto podkultur.“ Pearson se je obrnil k Bannisterju in vprašal: „Koliko epruvet je na zalogi? Čistih in steriliziranih?“

Bannister je pomislil. „Kakih dvesto.“

„Ste prepričani?“ Pearson ga je vprašujoče pogledal.

Bannister je zardel in popravil: „Sto petdeset jih je vsekakor.“

„Potem jih naročite še tristo petdeset. Pokličite dobavno podjetje in naročite, naj nam jih dostavi še danes, brez izgovorov. Recite, da bomo za papirje poskrbeli kasneje.“ Pearson je nadaljeval: „Ko boste to opravili, prične pripraviati epruvete v skupinah po deset. Najprej pripravite tiste, ki jih že imamo, nato pa še nove, ko bodo prišle. Preverite tudi zalogo sladkora. Zapomnite si, da bomo potrebovali glukozo, laktozo, dulcitol, saharozo, manitol, maltozo, ksilozo, arabinozo, rhamnozo in posebno epruveto za stranske produkte.“

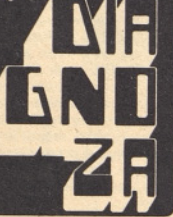
Pearson je zdrla imena, ne da bi premišljeval. Nato se je medlo nasmešnil Bannisterju: „Seznam in tabelo reakcij za salmonele tifus boste našli na šestinšestdeseti strani laboratorijskega priročnika. No, le na delo.“ Bannister je hlastno segel po telefonski slusalki.

Pearson se je obrnil k Davidu Colemanu in vprašal: „Sem mogoče kaj pozabil?“

Coleman je odkimal. Bil je presenečen in osupel, da je stari zdravnik tako naglo domnel poljazen ter da je bil tako temeljit in domisel. „Ne, ničesar več se ne morem spomniti,“ je dejal.

Za trenutek je Pearson opazoval mladega zdravnika. Nato je dejal: „Potem pa pojdiva na kavo. Morda je to zadnja priložnost, ki jo bova imela v naslednjih nekaj dneh.“

Arthur Hailey

Ko je Mike Seddons odšel, se je Vivian zavedala, kako velika je vrzel, ki jo je pustil za sabo in kako razveličeni bodo prihodnji dnevi, ko ga ne bo blizu. Vendar je bila prepričana, da je ravnala prav, ko je prosila Mikea, naj je nekaj dni ne obišče. To bo priložnost za oba, da se bosta sprijaznila s položajem in da bosta natanko razmislila o prihodnosti. Pa ne, da bi morala Vivian kaj razmišljati. Prepričana je bila o svojih čustvih, do Mikea pa je bilo tako bolj pošteno. Ali pa tudi ne? Privrkat je pomislila, da je s svojim ravnanjem najbrž silila Mikea, naj ji dokaže svojo ljubezen, medtem ko je v svojo verjela brez pomisleka.

Toda to ni bil njen namen. Vivian se je nelagodno vprašala, ali je ni Mike mogoče razumel tako, in če se mu ni zato zdelo, da mu ne zaupa in da noče sprejeti njegove vdanosti, kakršno ji ponuja. Videti mu tega ni bilo, toda če bo kasneje premišljeval o vsem, kakor na primer sedaj ona, se mu bo mogoče zazdelo drugače. Premišljevala je, ali naj ga pokliče, ali naj mu piše in v pismu razloži, kaj je pravzaprav hotela. To se pravi, če je bila prepričana vase. Pa je bila? Celo sedaj? Včasih je bilo tako težko zbrati misli. Začel si tako, kot se ti je zdelo najbolj prav, potem pa se je oglašil dvom, ali te ni kdo napak razumel, ker je iskal skrivni pomen besed, na katerega se ti še spomniš nisi. Kako naj bi bil človek prepričan, da dela najbolje, kar more... povsod... vedno?

Nekdo je hitro potrkal in vstopila je gospa Loburton. Ko jo je zagledala, je Vivian pozabila, da je stara devetnajst let, odrasla, sposobna, da sama odloča o svojem življenju. Iztegnila je roko. "Oh, mama," je vzdihnila. "Tako strašno sem zmehčana."

Zdravniški pregledi kuhinjskih uslužbencev so potekali brez zastojev. V mali ordinaciji – prvi v vrsti podobnih sob v ambulantnem predelu bolnišnice – je dr. Harvey Chandler pravkar nehal pregledovati enega izmed kuharjev. "V redu," je dejal. "Lahko se oblečete."

Sprva predsednik zdravniškega sveta ni prav vedel, ali je ponižujoče, če tudi sam pregleda nekaj pacientov, ali ne. Toda naposled se je odločil za pregledovanje, in v svojem sklepu je bil podoben poveljajočemu častniku, ki se čuti moralno zavezane, da zavzame med hudim spopadom položaj na čelu svojih enot.

Pravzaprav se je zdelo dr. Chandlerju skoraj zamalo, da sta zaenkrat obvladovala položaj dr. O'Donnell in dr. Pearson. O'Donnell je bil seveda šef zdravstvenega osebja in njegova dolžnost je bila, da skrbi za dobro bolnišnice. Kljub temu pa, je premišljeval dr. Chandler, je le kirurg, tifus pa je v prvi vrsti zadeva interne medicine.

Predsednik zdravniškega sveta se je počutil nekam prikrajšanega za zvezdniško vlogo v sedanjici krizi. V svojih nakrivnejših mislih se je dr. Chandler videl kot roka usode, toda priložnosti, da bi to tudi dokazal, je bilo bore malo. Sedaj pa, ko je bila priložnost tu, so ga odrinili, če že ne na podrejeno, vsaj na drugo mesto. Seveda pa je moral priznati, da so ukrepi, ki sta jih določila O'Donnell in Pearson, v redu delovali, in navsezadnje so imeli vsi en sam skupen končni cilj, zavrti ta obžalovanja vredni izbruh tifusa. Rahljo se je namrščil in povedal kuharju, ki se je medtem že obelkele: "Zapomnite si, da morate še posebej paziti na čistoto. In glejte, da bo vse v kuhinjah popolnoma brezmadežno."

"Da, doktor."

Ko je kuhar odšel, je vstopil Kent O'Donnell. "Živijo," je dejal. "Kako napredujemo?"

Chandlerja je najprej zamikalo, da bi pokazal svojo zamero. Nato pa je spoznal, da si najbrž ni vredno delati skrbi zaradi tega. Nasloj je bil O'Donnell po Chandlerjevih merilih dober uslužbenec, z eno samo manjšo napako, da je bil včasih nekam preveč demokratičen, toda na čelu zdravstvenega osebja se je obnesel in je bil nasloj veliko boljši od svojega predhodnika. Zato je kar nekam prijazno odvrnil: "Ne, nekaj časa ne štetem več. Najbrž smo jih že kar precej pregledali, pokazati pa zaenkrat ni kaj."

"Kakšne so novice o obolelih za tifusom?" je vprašal O'Donnell. "In kaj je s štirimi osumljenimi pacienti?"

"Štirje primeri so sedaj potrjeni," je odvrnil Chandler, "dva od osumlencev pa nimata tifusa."

"Je kdo v nevarnosti?"

"Mislim, da ne. K sreči imamo antibiotike! Pred petnajstim leti bi bili v veliko večji kaši kot danes."

"Da, najbrž res." O'Donnell je bil dovolj pameten, da ni spraševal o postopku izolacije. Kljub svoji napihnjenosti je bil Chandler zdravnik, na katerega se je lahko zanesel, da vedno ukrepa, kot je treba.

"Med bolniki sta dve medicinski sestri," je povedal Chandler. "Ena je s psihiatrije, ena z urologije. Druga dva bolnika sta moška, delavec iz kurilnice in uradnik iz katastra."

"Vsi iz zelo oddaljenih koncev bolnišnice," je zamisljeno dejal O'Donnell.

"Natanko tako! Skupnega imenovalca ni, razen bolniške hrane. Vsi štirje so obedovali v naši okrepčevalnici. Mislim, da smo nedvomno na pravi sledi."

"Potem vas ne bom več zadrževal," je dejal O'Donnell. "Še dva človeka vas čakata zunaj, nekateri zdravniki pa jih imajo tudi po več, in zato jih počasi razporejamo."

"Dobro," je dejal Chandler. "Delal bom, dokler ne pregledam vseh. Nič nas ne sme

ustaviti, in ni pomembno, do kdaj bo trajalo." Kar zravnal se je v svojem stolu. Zdelo se mu je, da je v njegovih pogumnih besedah čutili prizkov stare slave.

"Prav imate," je dejal O'Donnell. "Le tako naprej."

Chandlerja je ta ravnodušnost malce prizadela in togo je pripomnil: "Bi lahko, prosim, naročili sestri, naj mi pošlje naslednjeja?"

"Seveda."

O'Donnell je odšel in trenutek kasneje je vstopilo dekle, ki je bilo zaposleno v kuhinji. V rokah je držala karton.

Chandler je dejal: "Karton dajte meni. Sedite, prosim." Položil je karton preden in izbral neizpolnjen kartotčni list.

"Da, doktor," je reklo dekle.

"Najprej bi rad, da mi naštete vse bolezni, ki ste jih preboleli vi ali pa kdo v vaši družini – kolikor daleč nazaj se lahko spomnite. Pričniva pri vaših starših."

Dekle je odgovarjalo na njegova natančna vprašanja, Chandler pa si je hitro zapisoval in izpolnjeval list pred sabo. Ko je končal, je bil karton vzorno izpolnjen list bolnikov zgodovine, dovolj dober, da bi ga lahko natisknil v katerokoli medicinskem učbeniku za vzorec. Dr. Chandler je postal predsednik zdravniškega sveta v burlingtonski bolnišnici, tudi zato, ker je bil tako dosleden in natančen.

Ko je odhajal iz preurejenih ordinacij ambulantnega predela bolnišnice, si je Kent O'Donnell privrkat v nekaj urah privoščil kratko razmišljanje o vsem, kar se je zgodilo v tem dnevu. Bilo je sredi popoldneva in od jutra se je bilo zgodilo že toliko stvari, da je bilo nemogoče dojeti vse njihove posledice.

V hitrem in nepričakovanim zaporedju se je najprej spomnil nesreče z napačno diagnozo otroka, ki je kmalu za tistim umrl. In nato: Pearsonova odpoved, prošnja za upokojitev Charliea Dornbergerja, odkritje, da so v bolnišnici že več kot šest mesecev zanemarjali osnovne higienske predpise sedaj pa se je pojavil še tifus in nevarnost resnejše epidemije je visela nad bolnišnico kot grozeč meč.

Toliko stvari se je na videz zgnilo nad bolnišnico. Zakaj? Kako je prišlo do tega? Je bilo to nenadno znamenje sikhosti, ki je dotlej skrivaj razjedala bolnišnico? Je bilo treba pričakovati nove nadloges? Je bilo to le znamenje, ki je napovedovalo hiter razpad? So bili vsi krivi zaradi svoje samozadovoljnosti, ki je morda vcepil sam O'Donnell?

Premišljeval je: vsi smo bili tako prepričani, da je naš red boljši od prejšnjega. Delali smo, da bi bilo tako. Verjeli smo, da ustvarjamo napredek, da gradimo svetlečee zdravja, prostor, kjer bomo poučevali in gojili dobro medicino. Pa nam je spodletelo – sramotno in slepo smo odpovedali v svojih najboljših namelih. Smo bili neumni in nismo spregledali, ker so bili naši pogledi usmerjeni previsoko med oblake, povzdignjeni k bleščicim idealom, zanemarjali pa smo pozemsko svarilo vsakodnevnih dogodkov? Kaj smo zgradili tu? O'Donnell je naprežal svoje misli. Je to res prostor, kjer zdravimo? Ali smo ga ne-

umno povzdignili v pobejen spomenik — v prazno, antiseptično svetišče?

O'Donnell je bil zaskrbljen, napeto in zavzeto je premišljeval, ko je samogibno hodil skozi bolnišnico, ne da bi se zavedal svoje okolice. Prišel je do svoje pisarne in vstopil.

Stopil je k oknu in se skozenj zagledal na dvorišče pred bolnišnico. Kot vedno je bilo polno ljudi, ki so prihajali ali odhajali. Videl je šepajočega moškega, ki ga je podpirala žena. Šla sta pod oknom in nato ju je izgubil iz oči. Pripejal je avtomobil, iz katerega je skočil moški in pomagal ženski, da je vstopila. Prikazala se je sestra in predala ženski otroka.

Vrata so se zaloputnile, avtomobil je odpejal. Zagledal je dečka z berglami. Premikal se je hitro, lahkotno in vajeno je vihtel telo. Dečka je ustavil starec v dežnem plašču. Starec menda ni vedel, kam mora iti. Deček mu je pokazal z roko. Skupaj sta odšla proti vходу v bolnišnico.

O'Donnell je pomislil: Pomizno prihajajo k nam, v njih je vera. Si to zaslužimo? So naši uspehi večji od naših spodrsilajev? Se bomo lahko še kdaj s predanostjo spokorili za svoje napake? Bomo sploh kdaj vedeli?

Potem je bolj stvarno razpredal svoje misli: Po današnjem dnevu bo trebala marsikaj spremeniti. Zamašiti bodo morali vrzeli — in to ne

le tistih, ki so že očitne, temveč tudi druge, ki jih bo treba prizadevno poiskati. Morali bodo izbrskati šibke točke, med ljudmi in v samem ustroju bolnišnice. Potrebna bo večja mera samokritike, več razglabljanja o lastnem delu. Naj bo današnji dan svetlo in sijoče znamenje — spomenik obžalovanja, obljuba novega začetka.

Veliko je dela, veliko bo treba še narediti. Začeli bodo na patologiji — pri šibki točki, kjer je bil izvir vsega hudega. Potem bo treba preurediti razmere še kje, kar zdelo se mu je, da ve za nekatere oddelke, ki bi bili tega potrební. Sedaj je bilo že odločeno, da bodo pričeli dela na novih zgradbah spomladi, in potem bi lahko oba načrta združili v eno. O'Donnell je pričel razmišljati o načrtih, misli so se mu hitro nizale v glavi.

Rezko je pozvonil telefon. Telefonistka je govedala: „Dr. O'Donnell, medkrajevni pogovor imate.“

Klicala je Denise. Njen glas je bil zamolkel kot takrat, ko ga je prvokrat očarala. Ko sta se pozdravila, je rekla: „Kent, ljubi, rada bi, da prideš konec tega tedna v New York. Za petek zvečer sem povabila nekaj ljudi in rada bi te jim predstavila.“

Okleval je le za trenutek. Nato je dejal: „Žal mi je, Denise, a ne bom mogel priti.“

„Kent, moraš priti,“ je bila vztrajna. „Razposlala sem vabila, ki jih nikakor ne morem preklicati.“

„Najbrž ne razumeš, Denise.“ Začutil je, kako krčevito išče prave besede. „Tu imamo epidemijo in ne morem proč, dokler ne bomo napravili reda. Tudi potem bom moral še marsikaj urediti.“

„Toda saj si rekel, da boš prišel — vsakokrat, ko sem te klicala.“ Njen glas je bil za trohico kujav. Mahoma si je zazel, da bi bil pri Denise. Prepričan je bil, da bi ji lahko pojasnil in da bi razumela. Ali pa tudi ne.

„Žal nisem vedel, da bo tako naneslo,“ je odgovoril.

„Toda saj si glavna osebnost v bolnišnici. Gotovo bi lahko našel koga, da bi za dan ali dva prevzel tvoje dolžnosti.“ Denise očitno ni hotela razumeti.

„Žal, ne morem,“ je mirno odgovoril. Na drugi strani žice je zavladala tišina. Nato je Denise lahkotno dejala: „Saj sem te posvarila, Kent. Zelo oblastna ženska sem.“

Že je hotel reči: „Denise moja, prosim...“ Pa se je premislil.

„Je to res tvoj končni odgovor?“ Glas na oni strani žice je bil še vedno mehak, skoraj božajoč.

● Nadaljevanje prihodnjič

„ZUHRA“ in „TAHIR“

„ZUHRA“ in „TAHIR“ sta aparata, posebno izdelana za masažo telesa. Navedena aparata uporabljamo pri naslednjih boleznih:

— revmatizmu mišic, tetiv, obolelih ramenih, in podobno, nadeje pri kroničnem lissu, motnjah krvnega obtoka, atrofijski mišici zaradi neaktivnosti in motenj nevro-muskulturne sistema.

Masaža z aparatom „ZUHRA“ in „TAHIR“ preprečuje utrujenost, ki se ponavlja kot posledica fizičnega ali psihičnega napora in deluje blagodejno pri nevrozih, nespečnosti in hipertenziji mišic.

Za dolgo verno, da deluje masaža pozitivno glede na znižanje odvečnih kilogramov, posebej pa lahko poudarimo njen vpliv na zdravje kože in lepoto tena.

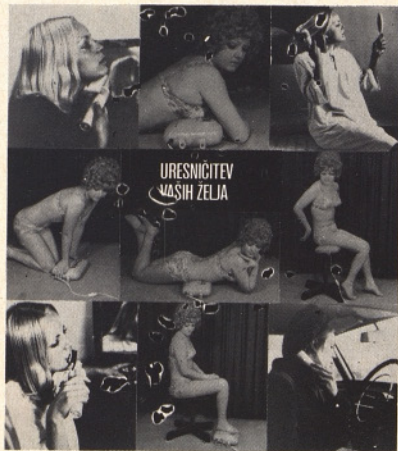
„ZUHRA“ in „TAHIR“ vam bosta pomagala, da se boste spočili, da boste lažji in bolj zdravi. Aparat „ZUHRA“ so izdelali v obliki in de luxe opremljeni v znani dvojni plastični foliji ali z dodatno oblogo iz pravega merino krzna, v bavi po izbiri.

De luxe obloga iz krzna je udobna, koristna in luksuznega videza. „TAHIR“ ima zaskroženo aerodinamično linijo in je primeren za vsak del telesa. Aparat ima dodatne dele, ki jih uporabljate za raznovrstne masaže, in je sodobno pakiran.

Aparata lahko kupite v blagovnicah, parfumerijah, apotekah ali neposredno pri izdelovalcu. Aparata izdelujeta v poslovnem sodelovanju podjetij:

„OZALI“ METALNA INDUSTRIJA
47000 KARLOVAC
Križančeva 30

„GAP“ OUR AGENCIJA
41000 ZAGREB
Rade Končara 179

NAROCIŠČNICA

Neposredno naročam:

1. Elektronski regulator za masažo telesa „ZUHRA“

2. De luxe oblogo za ZUHRO iz merino krzna v beli, rdeči, modri, siv, rumeni in črnici barvi

3. „TAHIR“ baterijski aparat za masažo po ceni 100 din (plačljivo samo s povzetjem)

4. po ceni 122 din.

5. Izjaviam, da bom naročena izdelka plačal:

a) na kredit (pri prevzemu izdeka)

b) na kredit v mesečnih obrokih (do 6) (nepotrebno prečrtajte, naročeno obkrožite.)

(ime in priimek)

(naslov)

Če kupujete na kredit, mora za zaposlene osebe potrditi naročnikovo delodajalec, za upokojece pa njihovo združenje.

Potrdilo

M P

Potpis pooblaščenega osebe

DVE SKRIVNOSTI NAJLEPŠEGA CVETJA

najlepše cvetje je vsajeno v
HUMOVIT in zalivano s **FLOVITOM**
HUMOVIT FLOVIT

je mešanica zdrave šote in hranilnih snovi, ki so nujno potrebne za zdravo in hitro rast rastlin. Odlično zadržuje vlago in je tako pripravljen, da lahko sadimo vanj brez kakršnih koli dodatkov.

je specialna hranilna raztopina za zalivanje cvetja. Sestavljena je po preiskušnem receptu in vsebuje idealno kombinacijo hranilnih snovi in naravnih elementov, ki zagotavljajo zdravo in hitro rast ter pospešujejo cvetenje.

HUMOVIT

proizvaja v sodelovanju s firmo
OTTO HÖPFER & SÖHNE
CINKARNA
CELJE

Proizvaja: Cinkarna Celje

humovit V za vrtnarstvo
humovit L za lončnice
humovit P za pikiranje
humovit K za kakteje

flovit C za cvetnice
flovit K za kakteje

flovit L za okrasne listavke
flovit R za rezano cvetje

Humovit in Flovit da bo vaše cvetje najlepše !

Razkošje v travi

Prigrizek v naravi – piknik mu pravimo danes – je hudo raztegljiv pojem. Začne se pravzaprav že pri sendviču, ki ga popotna družba vzame iz krušnjača in si postreže z njim kar na štoru ali z mahom porasli skali, konča pa z zapletenimi pripravami in kulinaricnim obredjem, ki mu zares lahko rečemo „razkošje v travi“.

Piknik seveda ni nič novega pod soncem. Če se ozremo le malo nazaj v izginjavajoče čase kmečke idilike, spoznamo, da so vrle gospodinje koscem in žanjicam že od pamtnihke naprej pripravljale poknike, malice na travniku ali ob njivi, tekmovalle so med seboj, katera bo bolje postregla z jedilnikom, o katerem poročajo tudi zapisi o narodnih običajih.

V združitvi starega in novega, v obujanju spominov na narodne navade, lahko najdemo veliko možnosti, da popestrimo piknik in poskrbimo, da ne bo vedno povezan le z vonjem po sveže pečeni čevapčiči in cvičku. Seveda pri posnemanju običajev ne kaže pretiravati in zato za piknik ni treba kuhati žgancev ali si ga prislužiti s košnjo. Vzemimo od starega na primer samo imenitni zajetni jermas, pokrit s pisanim prtom, pod katerim so skrbno pripravljene prigrizki.

Zakaj jermas?

Zato, ker predlagamo to pot čisto poseben, zabaven piknik.

Sami veste, da se pikniški „izlet v plavo“ kaj lahko slabo končajo z nevoljo kmeta, ki smo mu pohodili travo. Zato je vedno dobro, da velja „izlet v plavo“ za vse udeležence piknika, le za organizatorje ne. Ta naj dan, dva pred piknikom obkroži širše izbrano področje, izbere primeren prostor, poišče njegovega lastnika in ga prosi za dovoljenje, potem pa na izletu „čisto slučajno“ najde „primeren“ prostorček.

Ta prostorček je lahko na primer pod dozorevajočo češnjo neke na Vipavskem. Kmetje tamkaj pogosto tarnajo, da nimajo časa za obiranje češenj, in že marsikdaj so radi dovolili znanecem, da so češnjo obrali. Za primerno odškodnino bi nemara lastnik češnje dovolil obiranje tudi manj znanemu človeku. Obiranje seveda, ne pa klestenje ali lomljenje!

Samo tisti, ki je že poskusil, ve, kakšna je bistvena razlika med češnjo, ki si jo je utrgal sam, in med češnjo, ki jo je natehtala branjevka na trgu. Prav tako ve vsaka gospodinja, da bo domači vloženi češnjevi kompot zares dober le takrat, če bodo češnje čim manjkrat pretresene in čimprej vkuhan.

Piknik, povezan z obiranjem in zobanjem češenj, bi bil za otroke in odrasle prijetno doživetje.

Sedaj pa se vrnimo k jermasu, o katerem som začeli besedovati že prej.

Ker zlato pravilo piknika velja, da za njim ne sme ostati niti ena smet, lahko že doma med pripravami poskrbimo, da bo čim manj te nadloge. Za vsakega udeleženca piknika pripravimo prigrizek že doma, ga zavijemo v folijo ali plastificiran papir, potem pa ga po stari romarski navadi lahko zavemo v obliki culice. Domiselni gostje se bodo spomnili nešteti možnosti takšnih prigrizkov in v vsako culico skrili tudi drobno prese-

nečenje, na culico pa v tem primeru seveda obesili listek z imenom. Kajti kaj bi mali Dušan s cigaro, s katero se po prigrizku rad ukvarja stric Polde, in kaj bi stric Polde z bajaderami, ki so najljubši Dušanov posladek? Seveda ne smemo pozabiti na hladilno torbo, polno sadnih sokov, steklenic piva in drugih pijač, med katere ne sodijo prevelike količine kačje slin in vina. Iskane culice, veselo presenečenje nad odkritjem „skomine“, se lahko sprevrže v obred, ki bo zagotovil veliko dobre volje.

Po zaslugi sodobne industrije, ki nas zalaga s posodami iz plastične mase s tesnilnimi pokrovi, s krožniki in kozarci iz papirja, primerno embalaranimi prigrizki in posladki, pa lahko naš jermas napolnimo tudi z jedilnikom za sladkose. Plastične posode bodo dobro varovale vse vrste majoneznih solat in drugih delikates od piščančje solate z beluški do rostbeafa in tatarske omake. Če se zavedamo, da hladilna skrinja ne ohranja le nižjih, temveč tudi visoke temperature, lahko postrežemo na pikniku celo s krepko juho in z že doma skuhanu črno kavo.

Jermas je prazen, piknik je bil čudovit. In kaj sedaj?

Nikar ne zlagajte praznih posod, odloženih kozarcev in krožnikov, pribora v jermasu! Za to ste vendar doma vzeli veliko polivilno vrečko in se veče papirnatih brisač, v katere boste zavili umazano posodo.

Jermas boste vendar napolnili s sveže natrganimi češnjami, ga okrasili z zelenimi vejicami in ga odpeljali domov, da bodo dobili pozdrav tudi tisti, ki se piknika niso mogli udeležiti – ali pa bodo dobile gospodnje nehonorirane nadure, porabljene za vkuhanje.

Mizice in mize, stoli in stolčki, raznji in kuhalniki so vaša stvar. Samo odločite, ali jih boste vzeli s seboj. Na takšnem pikniku, kakršen je „češnjevi“ z jermasom, lahko shajate tudi brez njih.

Nikar pa ne pozabite naslednje:

● papirnatih prtičev ni nikoli preveč

● tudi kozarcev in pribora rado zmanjka, kaj se zamenjajo, zvrnejo na tla ali kako drugače umažejo

● ker nesreča nikoli ne počiva, pregledite skatlo s prvo pomočjo, če je v njej dovolj alkohola in obližev za odrgnjena kolena in komolce

● trije ali štirje navadni, poceni cvetlični lončki ali podstavki zanje vam bodo prihranili zamudno in umazano pobiranje cigaretnih ogorkov, kajti tudi ti ne smejo ostati kot naš „podpis“. Cvetlični lončki bodo imeli tisti dan funkcijo kristalnih pepelnikov

● otroci bodo zagotovo potrebovali še eno oblogo, da ne bodo prišli domov umazani in strgani kot cigani

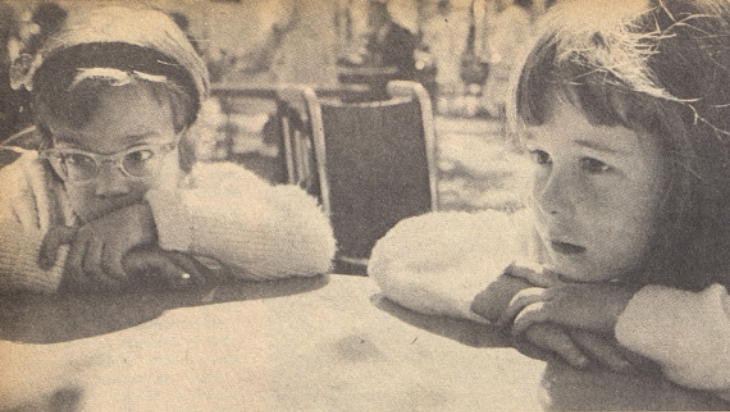
● tudi odrasle bo zvečer zazeblu, zato ne pozabite kljub sončnemu jutru na volneno garderobo

● če se boste odločili za „embalažo culice“, priložite v vsako vrečko ali dve dezodorantskega robčka, sicer jih pripravite posebej

● že takšna „umazana malenkost“, kot so doma pozabljeni zobotrepci, lahko skali dobro voljo, da o začimbah, s katerimi si nekateri dodatno postrežejo (sol, poper), sploh ne govorimo

● tudi zgodnje soce že kliče po zaščitni kremi

(To točko izpolnite sami. Niti računski stroj ne more predvideti vseh možnosti...)

Zakaj otroku v šoli ne gre?

Take skrbi starše pogosto prizanejo k psihologu ali otroškemu psihiatru. Neuspeh jih prizadene prav tako kot otroka. Že tako je dovolj hudo, če otrok učenja ne zmore, kadar pa mora razred ponavljati, to poleg vsega zelo obremeni družinski proračun.

Otroku pa tudi ni lahko pri srcu: kar naprej se boji, da ne bo znal, ko bo vprašan, pa spet s strahom pričakuje grajo doma. Prav neuspeh v šoli je kriv marsikaterega nesoglasja s starši. V prenekaletni družini je tako, da starši kažejo otroku svojo ljubezen le, če prinaša lepe ocene. Otroka mori neuspeh v šoli, poleg tega pa je prizadet še na območju uveljavljanja in na območju čustvenih odnosov. Kako bi bilo, če bi odraslemu človeku v službi iz dneva v dan očitali, da svojega dela ne opravlja dobro, se čezeno pritožujejo njegovim domačim, da bi bil še doma nenehno deležen graje in očitkov. V prav takem položaju je otrok. Ko se starši pritožujejo nad njim, da se noče učiti, da je len in zanikr, vse premoale mislijo na nj, v kakšni stiski je pravzaprav njihov otrok.

Večkrat pa so starši preslabo poučeni o tem, zakaj otrok v šoli odpoveduje, in zato mu ne morejo pomagati.

Normalna umska nadarjenost je eden od osnovnih pogojev za to, da otrok v osnovni šoli zmore svoje delo. Dusevno nezadostno razviti otroci niso kos zahtevam normalne osnovne šole, zato bi morali obiskovati posebno šolo. Nekateri starši pa so prepričani, da je šolanje na posebni šoli zanje

in za otroka nekaj sramotnega, in vztrajajo pri tem, da mora duševno nezadostno razviti otrok obiskovati normalno šolo. Šolska snov pa je prezahtevna, zato se zatakne že v prvem razredu. Če pa je umski primanjkljaj le majhen, se bo morda otrok s svojimi skrajnimi napor in z naporu vse družine prenilil skozi nekaj razredov, naprej pa ne bo več mogel. Tudi manj nadarjen otrok bo imel v osnovni šoli marsikdaj hude težave, zlasti če mu doma ne morejo pomagati pri učenju, če zaradi boleznih pogosto manjka pri pouku, če ima daleč do šole in podobno.

Velika skupina normalno inteligentnih, včasih celo zelo nadarjenih otrok, je v šoli neuspešna zaradi specifičnih učnih težav. Razodevajo motnjo v enem ali več osnovnih psiholoških procesih, ki so zajeti pri razumevanju ali uporabljanju govora ali pisane besede. Take motnje se kažejo pri poslušanju, mišljenju, branju, pisanju ali računanju in so odraz počasnega zorenja nekih funkcij možganskih funkcij ali posledica blagih možganskih okvar. Taki otroci so kljub normalni splošni inteligentnosti manj sposobni in na nekaterih območjih ne morejo dosegati enakih uspehov kot njihovi vrstniki. Ni redko, da ima otrok težave pri pisanju: zamenjuje črke, jih dodaja ali izpušča, ima grdo in okorno pisavo, piše izredno počasi, ne posreči se mu prepisati besedila s table itd. Nadalje so pri teh otrocih zelo pogoste pregrevanje pri branju: otrok se s težavo nauči brati, pri branju se mu zatika, besedo napak prebere. Težave pri branju in pisanju se združujejo v bralno pisalno motnjo. Branje in pisanje sta osnovni veščini, ki se ju mora otrok naučiti v prvih letih šolanja; zato je razumljivo, da bo otroku,

čeprav je umsko nadarjen, a ima pisalno motnjo, v prvih razredih spodletelo.

Težave pri branju in pisanju izvirajo iz posebnih motenj pri urejanju in razporejanju zaznanih dražljajev v višjih možganskih centrih, težave pri pisanju in splošna fina gibalna okornost pa iz motenj v povezavi med posameznimi možganskimi centri, ki usklajujejo fine gibe, potrebne za natančna dela, kakršno je pisanje.

Kak drug otrok s specifičnimi učnimi težavami ne bo obvladoval računstva; največkrat se mu bo zataknilo pri odštevanju, poštevanki, pretvarjanju količin in mer pa pri uporabnih nalogah.

Specifične učne težave se izražajo tudi v govoru. Otroci imajo lahko različne vrste govornih motenj: napačna izgovorjava posameznih glasov ali besed, skromno besedišče, okorni stavki. Razumljivo je, da mu bo delala pregrevanje materinščina.

Včasih srečujemo pri otrocih tudi splošno gibavno okornost, ki jih ovira predvsem in najprej pri telovadbi. Otroci, ki je pri telovadbi neroden, je ne bo maral, sčasoma mu bo postala celo zoprna. Šolanci se mu posmehujejo, zato se prične telovadnim urom izmikati. Najprej „šprica“ telovadno uro, pozneje pa ves pouk tisti dan, ko ima na urniku telovadbo, včasih pa se kak dan prej ali pozneje, da izostanek pri telovadbi ne bi bil preveč smuljiv. Tudi drugi predmeti, ki zahtevajo fino ročno spretnost – ročno delo, tehnični pouk in gospodinjstvo – bodo gibavno nespretnemu otroku delali pregrevanje. V njih bo slabše ocenjen.

DR. ANICA KOS-MIKUŠ

Prihodnjic: JE OTROK RES SAMO POVRŠEN?

SKRIVNOST LEPOTE

„Bolezen“ sodobnega časa

Vedno več ljudi se pritožuje, da so nenehno utrujeni. Pravijo, da je nabrž krivo vreme, naporno delo, hrupno delovno okolje, sodobna tehnika in mnogotere motnje, ki so z njo povezane, pa še kopico drugih vzrokov navajajo, da bi jih bilo kar težavno naštet.

Vendar, če bi si vse te vzroke pobliže ogledali, bi se vznemirili. Vsak človek živi po svojih, torej le zanj značilnih možnostih, ima torej posebne psihične in fizične obremenitve. Dandanes je skoraj bela vrana človek, ki ne uživa nobenega od počivil. Poraba kave in cigaret se je v zadnjih desetih letih nevarno zvečala. Se pravi škodo svojemu zdravju prizadevajo tisti, ki se hočejo osvoboditi z raznimi pomirili. Drugi spet mislijo, da jim bo čim več spanja in čim manj naprežanja vrnilo polet, pa so prav tako utrujeni, nerazpoloženi in nesproščeni.

Je to „bolezen“ sodobnega časa?

Prav gotovo imata vse večja odgovornost posameznika in njegova vse hujša obremenitev precejšen delež. Glavni vzrok pa moramo iskati v nas samih, pravi Nobelov nagradenec profesor dr. Hess. Raziskovalce trdi, da utrujenost sama ob sebi še ne pomeni, da nam odpovedujejo naše delovne sposobnosti, marveč je opozorilo, kdaj moramo gledati na porabljeno energijo nehati delati. Kdor pa je kar naprej utrujen, nenehno porablja preveč energije, ker pač ne zna več prav živeti.

Profesor Hess razlaga to v prenesenem smislu s slikovito primerjavo: to je tako, kot če bi kdo vozil avto z zavrtim motorjem in pri tem skušal doseči čim večjo hitrost. Voznik bi moral najprej popustiti zavoro, da bi motor svojo energijo lahko koristno uporabil.

Najbrž se sprašujete, zakaj sodi ta ugotovitev pod skupni naslov Skrivnost lepote. Kaj ima sploh skupnega z lepoto? Zelo veliko. Ne le naše zdravje, tudi naše razpoloženje se kot v zrcalu odraža na naši zunanji podobi.

Nerazpoložen, nenehno utrujen in pobit človek prav gotovo ne more biti prikupen, zenske pa bi bile vse po vrsti rade lepe in privlačne. To pa je že dovolj zgovoren razlog, da boste sestavek prebrali do konca in skušali tudi kaj ukreniti.

Vsi poznamo dneve, ko nam gre vse po zlu. A kar naprej tudi ne more biti vse črno. Poglejmo primer: Zvečer je nekdo tako utrujen, da se mu celo knjiga, ki ga čaka doma, ne zdi več zanimiva. Ves dan ga je gnala ena sama misel – čimprej v posteljo. Pa pride nepričakovan obisk. Bilo je tako prijetno, da je kar pozabil na svojo utrujenost in mu ni bilo prav nič težko pričakati trenutka, ko se mu je naposled posrečilo uresničiti že toliko ur staro željo: spati.

Podobno se nam godi, če rešujemo zanimivo nalogo, se seznamimo s prijetnimi ljudmi, ali sploh opravljamo nekaj, kar nas prijetno zapoši.

Dr. Hess pravi: Človeškega organizma ne moremo kot motor pri avtomobilu prestavljati v raznih hitrosti. Pozna le delovni in mirujoči položaj. Upravljamo pa ga s pomočjo živčnega sistema.

Ko se prebudimo, prevzame delo simpatikus, živec za delovanje, medtem ko med spanjem ali med počitkom prevladuje vagus, živec, ki skrbi za to, da vse poteka čim bolj v znamenju varčevanja.

Kdor si torej ne dela nepotrebnih skrbi, kdor zna pri delu pravilno in pravočasno izpreči, se zna sprostiti in poskrbeti, da se mu v prostem času zbira potrebna energija, prehude utrujenosti zlepa ne bo čutil. Vedno utrujeni ljudje pa tega žal ne zmorejo več. Skrbi, podzavestni ali zavestni strah pred nečim jim tudi v času, ko naj bi počivali, porablja preveč energije. Taki ljudje so v resnici hudo utrujeni, saj drugače ne more biti. Dolgočasje in naveličanost sta prav tako uničujoča.

Zamislite se nad tem in poiščite pravi vzrok, zakaj ste utrujeni in slabe volje. Morda ga ne bo tako težko odpraviti, kakor se vam zdi. Star rek pravi: za dežjem zmerom posije sonce; uravnotežite tisto, kar vas teži, s tistim, kar vas veseli. Pomagali boste sami sebi in svojim najbližjim. Z urejeno notranjostjo skrbite za prikupno zunanost!

MAGDA DEŽMAN

Brala sem, da trepalnice hitreje rastejo, če jih zvečer pred spanjem namažemo z ricinovim oljem. Mažem jih že nekaj tednov, a spremembe ne opazim nobene. Kako dolgo bom morala še čakati? Zelo si namreč želim ineti dolge in goste trepalnice.

Renata

Ricinovo olje trepalnice, res ne guje, a k rasti jih ne spodbuja, vsaj ne tako, kot ste mislili. Rast trepalnic pospešuje rahla masaža: pri tem ko si mažete trepalnice z ricinovim oljem nežno gladite rob veke in zato je bolje prekrvljen, torej to tudi trepalnice spodbuja k rasti.

Dolge in goste trepalnice pa boste zagotovo imele, če jih boste ličili s posebnim tušem (mascaro za trepalnice), ki ga prodajajo v drogerijah. V tušu je veliko drobnih dlavic, ki pri mazanju obvisijo na trepalnicah, da so tako videti dolge in goste. Po potrebi tuš nanosite dvakrat. A da ne boste spet razočarani: vsak večer morate s trepalnic očistiti prav vse lico, da si čez noč odpočijete, sicer bi še sčasoma postale krhke in bi začele izpadati.

Rada prebiram vašo revijo in zelo mi ugaja. Zmerom preberem tudi nasvete, s katerimi ustrežete mnogim. Tudi jaz se oglašam z vprašanjem:

Zanima me, ali bodo tudi letošnje poletje moderne vroče hlačke in kako dolga bodo krila poleti. Svetujte mi še to, kakšne barve mi pristajajo. Imam rjave oči in svetle, kratko pristrižene lase, stara pa sem 16 let.

Tatjana

Sliši se, da so modni kreatorji naredili čez vroče hlačke križ. S tem pa se ni rečeno, da jih poleti, na počitnicah, ne boste nosili.

Če pa boste hoteli biti oblečeni po zadnji modi, si boste oblekli mikro krilce, ki je tako kratko, da mu niti mini ne bi mogli reči. Nova moda prihaja iz Anglije, zanjo pa se že ogrevajo Francozi, Italijani in Skandinavci. Najkrajše krilce bo dolgo komaj 28 cm. Modne barve za mikro krila so vse pastelne barve, mornarsko modra, zelo živo rdeča, strupeno zelena, sončno rumena in rjava. Vse te barve vam bodo pristajale. Moderna so seveda tudi vzorčasta krila.

Preden si boste omislili mikro krilo, postojte pred ogledalom:

zelo kratko krilo lahko odkrije marsikatero pomanjkljivost, ki bi je sicer sploh ne bilo opaziti. Tako krilce je za vitko postavno in dolge, lepo oblikovane noge.

Parquet v sobi čistim s parketnim loščilom. Na tleh leži preproga, ki se je na spodnji strani navzela maščoba s parketa, tako da zdaj drsi. S čim naj s preproge odstranim maščobo?

O. A.

Parquet pod preprogo je zavaroval, zato ga tudi ni treba prepgostozno mazati z loščilom. Ob rednem čiščenju pobrišete s tal, ki so skrita pod preprogo, samo prah in parket osvetlite z mehko krpo. Enkrat ali dvakrat na leto pa ga zdrgnite s žico, namažite s prav tanko plastjo loščila in zgledite z mehko krpo, ki bo vsrkala odvečno maščobo.

Zamaščeno spodnjo stran preproge boste očistili z bencinom (varujte se ognja! – če se le da, opravite delo na prostem) ali s tekočino za čiščenje mastnih madežev.

Preproga ne bo drsela, če boste v vogale na spodnji strani nalepili plast gume.

Prosila bi vas za nasvet. Mama in oče bosta praznovala 19-letnico poroke. Ne vem, kakšno darilo bi bilo za njun življenjski praznik najbolj primerno. Rada bi, da bi bilo poceni, vendar lično.

Toja iz Maribora

Postavili ste hud pogoj: poceni in lično. Darilo bi moralo biti za oba, zato bo najbolje, če izberete kaj takega, kar jima bo olepšalo kak kotiček v stanovanju.

Starši bodo veseli predvsem vaše pozornosti. Prinesite jima lep šopek in ga postavite na lepo okrašeno mizo poleg torte. Si jo upate speči sami?

Naslednje leto bosta slavila veliko pomembnejšo obletnico, saj bo številka bolj okrogla kakor letos. V letu dni pa boste že poskrbeli za kako lepo darilo. Če znate kvačkati in vesti, ne boste imeli prehudih stroškov. Vezan ali kvačkan prt, prevleka za blazino – to sta samo dva namiga. Tudi denar za kaj drugega boste privarčevali in če znate mami in očetu pozorno prisluhniti, vam ne bo težko odkriti, česa si želita.

VENERA JE SUŽNJA MODE

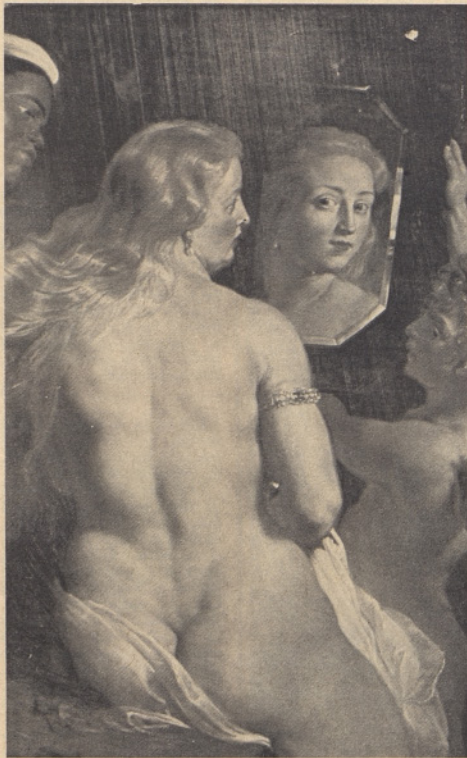
Kje so že tista leta, ko so veljale za lepoticke samo tiste ženske, ki so imele zelo značilno poudarjene po tri tananko opredeljene lastnosti. Koža, zobje in roke so morali biti beli, oči, obrvi in veke črne, ustnice, lica in nohti rdeči, telo, lasje in roke dolgi, zobje, ušesa in stopala kratka, prsi, čelo in oddaljenost med obrvmi široki, usta, život in členki na nogah ozki, roke, bedra in boki debeli, prsi, nos in glava majhni.

Se prej smo oboževali Miloško Venero, utelešenje največje ženske lepote, lepo Hetero, nališpano Egipčanko Nefreteto, potem božansko Greto in nazadnje celo suho Twiggy. Vsaka doba je imela svoj ideal ženske lepote in moški so radi ali neradi nasledili tistemu, kar je v njihovih časih narekovala moda. Tako so se na primer že v stari Grčiji spogledljivke na moč trudile, da bi bile vseh močnejšemu spolu, in so si že sicer blede obraz, ki nikoli ni uziel sonca, belile še s svinčnim prahom. V Aziji pa so se nežne gospodične namesto s karbonatom posipale kar z riževim prahom.

Bledolične lepoticke so bile pravzaprav zelo dolgo v modi. Še ženske v času Ludvika XVI. so se skrbno skrivale pred soncem in uporabljale vsa mogoča ličila, da bi ohranile tako zelo moderno bledico.

Še naše prababice iz leta 1883 so bile lepe le, če so bile suhe in slabokrvno blede. Moški so se najraje ozirali za tistimi dekletki, ki so imele rjave lase, otožne oči, zelo zelo bled obraz in majhne, bele ročice. Mnoge pripadnice lepšega spola so se morale za to svojo lepoto na moč truditi. Celo kis so pile, da bi bile čimbolj suhljate, in hudo malo so spale, da bi bila njihova bledica čimbolj naravna. Ženska na prelomnici tega našega stoletja je bila najbolj privlačna, če pred moškimi ni pokazala, da ima kaj soli v glavi. Kadar je takšna ženska imela še zaobljene boke in prsi, živahne

Ženska lepota je minljiva in tudi zelo spremenljiva. Kljub temu pa ljudje že od pradavnine naprej opevajo lepe ženske. Prva boginja lepote, ki je bila v čisljih pri ljudeh kamene dobe, Willendorfska Venera, je bila sodeč po ohranjenih fotografijah pravi debeli monsturn z velikimi mlečnimi žlezami, z obilnim štrlečim trebuhom, z zalitim stegni in boki. Venera, boginja lepote, pa so se potem iz stoletja v stoletje, skoraj iz leta v leto menjavale. Ljudem so bile vseh debelushke, pa spet suhice, pa mlade in starejše, ki so predstavljale nekakšen pojem rodovitnosti itd. Kako pa je zdaj, v dobi, ko postaja ženska emancipirana? Zdaj, ko postaja mlajša in lepša s pomočjo kozmetike?

oči in bujne lase, zraven pa bila še nevarno bleda, je veljala za idealno.

Samo petindvajset let potem so bile že veliko bolj priljubljene vitke in visoke možače z zagorelo poltjo, takšne, ki jih ni bilo več sram pokazati nog. Še pet let pozneje, leta 1930, pa so bile najbolj priljubljene zapeljivke s svetlimi lasmi, z dolgimi trepalnicami, negovano kožo in z našobljenimi ustnicami, ki so spominjale na srce.

Leto 1940 je prineslo spet nov ideal ženske lepote. Vojaški raznih narodnosti so hrepeneče vzdihovali za dekletci s kodrastimi lasmi, nežnimi in krhkimi postavami. Bolj ko je hrumela vojna vihra, bolj se je bohotil ideal ženske lepote: tako je ob koncu vojne imelo najlepše dekle obseg okoli prsi že kar 100 centimetrov, zraven pa še bujne rdeče lase, rahlo razprite vabljive ustnice, z dolgimi trepalnicami zasenečene velike oči in seveda čim bolj močna stegna. V tej povojni dobi so kar čez noč zaslovene lepoticke kot Jane Russell, Joan Crawford in Rita Hayworth.

Prva leta po vojni so bila polna stiske in pomanjkanja. Živeli smo na karte in najbrž prav zato občudovali dobro rejena dekleta, iz katerih sta izzarevala zdravje in moč.

Potem se nam je začelo goditi bolje. Rastel je standard, odprl se je svet – in tako je postala že leta 1960 najlepša med najlepšimi lepoticami, ki se je lahko pohvalila z dolgimi nogami in dolgimi plavimi lasmi. Dekleta so takrat ponosno hodila naokoli v tesno oprijemajočih se oblekah, ki so jim segale tja do kolen, in v čevljih s tako tanko in visoko peto, da je bila že prava umetnost, znati uloviti ravnotežje.

Odtlej naprej se je pojem ženske lepote spreminjal skoraj iz leta v leto. Za „fejsť punce“ so veljale le tiste, ki so se podrejele muhavosti modnih muh. Pravilo je postalo, da obleka naredi človeka. Klasičen obraz božanske

Lepota je res hudo spremenljiva. Venera slavnega Rubensa na sliki pod uvodom je bila polna zaočroženih oblin in za tiste čase hudo lepa. Tudi Goyeva lepota na levi sliki je bila za svoj čas posebjene ljubosti in lepote, čeprav tega res ne bi mogli reči. Veliko bolj pri srcu so nam dolgoonoge lepote kot sta tile na levi in spodaj, pa če so še tako našemljene.

Grete Garbo ali čudovite oblike Miloške Venere niso niti več tako pomembni, če ženska zna pravilno, z obleko in s kozmetiko prikriti svoje pomanjkljivosti in s svojo ženskostjo zbujati pozornost. Že leta 1961 so nam bile tako najbolj všeč ženske v bogato plisiranih krilih, leta 1964 smo občudovali tiste, ki so si pogumno skrajšale krila in pokazale lepe noge. Toda iz drznih emancipirank, ki so to leto prvič oblekle hlačni kostim tudi za na cesto in v urad, smo se še radi ponorčevali, zato ker ženska v hlačah vendar ni ženska!

Pa smo se navadili tudi tega. Še huje. Komaj leto za tem so nam začeli z lasmi konkurirati moški: hodili so naokoli s prav tako dolgimi lasmi kot ženske in v prav tako zvončastih hlačah kot ženske. Le kdo bi jih od zadaj še lahko razločil? Komaj nekaj ženskega čara so si še obdržale le tiste najbolj pogumne, ki so si privoščile modni krič, ki smo mu rekli – topless. Takrat so v veselje mnogih razkazovale gole prsi.

Leto 1966 je bilo leto ženskih nog, lepih in žal tudi grdih, kajti moda je po vsem svetu uveljavila mini. Najlepše pa so bile seveda dolgoonoge in suhe lepote, ki so si postavio največkrat pričarale za lakoto.

Suhe lepote z dolgimi ali kratko pristriženimi lasmi so najbolj občudovane še dandanes.

Čeprav si zdaj nataknejo nase kratko krilce, zdaj obleke, kot so jih oboževale babice. Leta 1968 so se na primer vse predstavnice lepega spola odele v čipke in naborke in se okrasile z umetnim cvetjem. Nekaj najdrznejših je spet razkazovalo sicer skrite čare: upale so si privoščiti nude look – prozorne bluze, skozi katere se je videlo vse, kar se je videti dalo.

Potem je prišlo leto, ko smo z oblekami prizadevno pometale po cestah. In prav to usodno leto smo lase, ki so bili včasih eden najbolj prikupnih znamenj ženske lepote, skrile pod bolj praktičnimi lasuljami.

Potem je nastala zmešnjava: kazale smo kolena vse tja do beder, nosile midi, nosile maks, bile v pumparicah se najbolj podobne hribolazcem in hotele biti v pisanih dolgih ali srednje dolgih oblekah čimbolj podobne cigankam. Toda pogoj za lepoto je ostala vitkost, porjavela koža in emancipiranost.

Emancipiranost nas je lani pripeljala tako d: leč, da smo hotele biti res čim bolj pogumne in podobne moškim. Korajžno nosimo hlače, za vsako priložnost, in celo shorts, kratke hlačke, ki so bile doslej primerne samo za plažo, oblačijo za modo vneta dekleta za na cesto. Najlepše med najljepšimi so tiste, ki so od daleč tako zelo podobne moškim, da jih je kar težko ločiti: po kilogramih še najbolj spominjajo na

prekle, ramena imajo hudo ozka, prsi skoraj nimajo, čez boke so ozke; kljub vsemu pa imajo mišičasto telo in seveda tudi zagorelo polt, kot bi pravkar prišle s poletnih počitnic.

Kje so leta, ko so moški oboževali dekleta v širokih krinolinah. Kljub temu, da nam zlepa ni šlo bolje kot zdaj, je začel vesoljni ženski svet, da bi bil čim lepši, čimbolj zapeljiv in čim bliže idealu, lepote, stradati. Da, stradanje je zdaj v modi, zato ker so vse lepote suhe. Le take si tudi nadenejo tisto, kar ukazuje moda.

V svetu še nikoli ni bilo toliko tekstilnih tovarn, toliko konfekcije, in vendar še nikoli za eno samo obleko nismo porabili tako malo blaga kot zdaj. Letos bo še huje, kot je bilo vsa prejšnja leta. Iz Francije, Anglije, Skandinavije in seveda tudi bližnje Italije je prihaja nova moda. Poleti bomo lahko občudovali vitka dekleta v tako kratkih krilcih, da jim celo mini ne moremo več reči. Modni svetovalci v svetu so si zato zanj izmislili ime mikro.

Bujna lepota iz prazgodovine, ki je zmerom pomenila nekakšen simbol radovitosti, se je zares čisto spremenila. Postala je emancipiranka, ki jemlje kontracepcijske tablete in je zmerom bolj podobna moškemu. Pa jo navzlic temu vsi občudujemo takšno, kot je, zato ker je tako moderna.

ALENKA BIBIČ

DVA DECI ČRNINE ZA GOSPODA FICKA

Gospod Ficko,
ki je
v družbi
svoje
gospodarice
nadobudne
gospodične
Pike
Nogavičke
na televizijskem
ekranu uganjal
svoje
vragolije,
je hudo
podoben
svojemu
soimenjaku
Ficku,
ki že
dobro leto
razveseljuje
Grashičeve
v Seči pri
Portorožu.

ZGORAJ: „Češnje imam hudo rad, čeprav so zdaj še drage. A mar mi je zato, raje mi jih ponudi.“

Gospod Ficko II. je Slovenec. Torej nima nič skupnega s tistim gospodom Fickom, ki je last Pike Nogavičke. Le podobna sta si, po vragolijah in tudi kako drugače.

Ficko Slovenec stanuje v železni kletki v Seči pri Portorožu in že dobro leto spravlja Grashičeve v smeh in jezo. Da, da, tudi v jezo, kajti vseh muh je poln. Tak je kot norčav otrok, čeprav je že leto in pol star in je tako že dokaj odrasel opičji gospodič.

Fickova domovina je zelo daleč. Rojen je bil na Slonokoščeni obali in izhaja iz rodu zamorskih mačk. V Sečo pa ga je prinesel neki slovenski mornar. Z njim, z gospodom Fickom, je že na poti v novo domovino doživel kup

pustolovščin, zakaj mladi gospodič in in ni bil zadovoljen s kletko, v katero so ga vtaknili. Zato se je hudo jezil in kar naprej nergal. Hotel je biti prost. Med mornarji na krovu se je veliko bolje počutil kot v železni kletki. Kadar je imel vsega dovolj, tudi veselih mornarjev, ki so zganjali norčije z njim in se mu od srca smejali, jo je navadno popihal na jambor. Na najvišjega, kjer je imel največ miru – in od onod opazoval dogajanja daleč naokoli.

Zdaj se ne zabava več z mornarji, zato se je tembolj navezal na gospodarja Roka. Njegove žene Masde in hčera, Marjance in Romi, mu ni toliko mar. Iz čisto preprostega vzroka; zato ker so ženske. Za ženske pa se Ficko ni

nikoli dosti menil. Če smo odkriti, jih celo črti. In če le ima priložnost, iz prezira tudi katero ugrizne.

Kadar je Fickov gospodar Rok hudo dobre volje, to pa je ponavadi ob nedeljah in praznikih, sme Ficko iz kletke, na prostost. „A tudi ta prostost je ponavadi omejena,“ pripoveduje Rok in Ficka na trati pred hišo, za vsak slučaj, da ne bi uspil kakšne prehude, priveže z verigo.

„Nikakor mu ne morem dopovedati, kaj sme in kaj ne. Na vse lepe nasvete se poživlja. Zato ni nobena stvar dovolj varna. Kadar ga spustim v stanovanju, bi rad v najkrajšem času prebrskal vse predale, pretaknil vse omare. Najljubše pa so mu stvari, ki se

svetijo. Zato gorje, če zagleda žensko torbico s svetlečo se zapponko. Ali ogrlico, zapestnico. Toliko časa se bo trudil, dokler je ne uniči. Nekaj časa so mu bile pri srcu igrače. Z veliko vneemo se jih je lotil in tako dolgo ni bil zadovoljen, dokler ni vseh zmetal skozi okno ali znosil na vrt.“

Kadar ima Ficko prosto, hoče to izkoristiti, kolikor se mu le zljubi.

„Ves popoldan lahko tekam za njim in se mu prilizujem,“ pravi Rok, „pa ga ne bom ujel, če tega noče on sam. Le tema ga prestraši. Če je zvečer v stanovanju le prehudo norčav, ugasim luč in Ficko je takoj voljan, da se mu približam in ga vzamem v naročje.“

SPODAJ: Ficko bo šel v goste. Za to priložnost pa je že treba poskrbeti za gula obleko.

Najbližji Grašičevi sosedje gostilničarji so tudi najbližji in najboljši Fickovi prijatelji. Pa ne samo zaradi sosesčine. Kadar je Ficko prost, rad zavije k njim na kozarček dobre črnine ali vrček piva. Tudi žganih pijač se ne brani, le ponudi mu jih nihče ne. Kadar je na obisku, se obnaša lepo, po bontonu. Celo pleten telovnik z veliko gumbi na hrbtu si pusti obleči, da je čim bolj gizdav. Kajti kdo ve, če pri sosedih ne bo staknil kakšnega novega prijatelja. Tako kot pred meseci, ko ga je k mizi povabil že dokaj okajen gost, potem pa sta se imela lepo kot že dolgo ne. Gost, vesel, da je končno našel sorodno dušo, ki ga je pripravljeno poslušati, je Ficku kar naprej

ponujal poln kozarec. In tako sta precej dolgo popivala. Kar iz istega kozarca sta pila in se lepo imela. Dokler ju ni našel gospodar Rok. A bilo je že skoraj prepozno: Fickov prijatelj je spal naslonjen na mizo, Ficko pa je kot star pijanec ležal na stolu in molen vse štiri od sebe...

Od časa do časa se Ficko popelje tudi na izlet z avtom. Toda zadnje čase bolj redko, za kazen, ker se ne zna lepo obnašati. Trmasti gospodič si je namreč vtupil v glavo, da bo pri vožnjah z avtomobilom sedel prav v naročju soferja in tudi sam držal za volan. Če mu tega ne dovolijo, je užaljen in pripravljen tudi gristi.

Ficko pa ima še enega prijatelja. Harryja. Pravzaprav je kuža Harry njegov najboljši prijatelj, čeprav mora na račun prijateljstva z malo opico velikokrat tudi precej potpeti. Kajti Ficko je gospodovalen prijatelj, zmerom mora biti vse po njegovem.

Harry je velikokrat dodeljen Ficku za čuvaja. Zato pa se mora Harry zmerom ozirati na Fickove muhavosti. Če sta žejna, lahko kuža pije šele potem, ko ima Ficko vsega dovolj. Če bi Harry rad počival, Ficku pa se zljubi uganjati norčije, morata noreti oba.

To pot pa Ficku za svet okoli sebe ni bilo dosti mar. Celo za soimenjaka iz pliša se ni zanimal. Bolj ga je mikal fotoreporter s čudnimi skatlicami, fotoaparati. Kmalu je ugotovil, da je v veliki fotoreporterjevi torbi precej teh čudnih svetlikajočih se skatlic. Naskrivaj, potihno, ne da bi ga kdo opazil, čeprav je bilo okoli njega veliko občudovalcev, se je priplazil do torbe, jo previdno odprl – in že je začel iz nje metati posnete filme in celo fotoaparat je že zgrabil. Fotoreporter se je seveda takoj zagnal nanj in hotel rešiti svoje premoženje. In takrat je šele opazil, da zna biti Ficko zares hud in da se raztogoti, če mu hoče kdo na silo vzeti nekaj, kar se svet.

Fickovih vragolij je še in še. Vsak dan ugame kakšno novo. A kadar mu je vsega dovolj, se obrne, pokaže zadnjico, dvigne repek – to pa pomeni, da se predaja in da odpušta...

Tako mu je bilo tudi tokrat vsega dovolj. Dvignil je repek in mirno pustil, da so ga odnesli nazaj v kletko, kjer je pravzaprav še največ miru.

ALENKA BIBIČ
Slike: **EGON KAŠE**

SPODAJ: Seveda se spodobi, da si Ficko vsako jutro umije zobe. Le pozabil je obrniti ščetko. **ZGORAJ:** Kuža Harry je najboljši Fickov prijatelj, čeprav mali opičjak to prijateljstvo rad izkorišča.

za vas,
za vaše goste...

Franck
KIKIRIKI

ZARADI RAZLIČNIH ZAVITKOV FRANCK KIKIRIKIJEV BOSTE LAHKO ZA
VSAKO PRILOŽNOST IZBRALI TISTE, KI VAM NAJBOLJ USTREZAJO.

Čisto resno pismo

Stara sem petnajst let. Do sedmega razreda sem bila zelo vitka, potem pa me je bolezen za dva meseca priklenila na posteljo in se bolj sem šušljala. Zdravnik mi je predpisal tablete, po katerih sem dobila apetit – in kilograma. Na obrazu, prsti in rokah se mi še pozna nekdanja vitkost, na zadnjici pa imam celo plast sala. Tudi noge so precej krepke. Rada bi šušljala – povejte mi dieto in telovadne vaje. Saj sem že sama začela manj jesti, a kaj, ko se včasih, kadar sem sama, ne morem premagati in vzamem piškote ali kruh. In še nekaj: hodim se drsat. Če mi je tam všeč kak fant, kaj naj mu rečem, da bi malo skupaj drsala? Ali si za rojstni dan kljub mojim meram lahko kupim lepe hlače? Čeprav moje pismo ni napisano preveč resno, ga zato vi vzenite bolj resno, kajti tudi nas, pubertetnike je treba upoštevati. Že vnajprej hvala in lepe pozdrave!

Lori

Draga Lori, če se boš odpovedala priložnostnim piškotom in kruhu, bo tvoja prehrana čisto v redu; najboljša pa bo, če bo večerjo jaje mehko kuhano in ne ocvrto in če ga boš včasih zamenjala s krožnikom solate. Posebne šušljevalne diete ti ne bi priporočila. Svetujem pa, da obiščeš zdravnika, ki ti je po boleznih predpisal tablete, in se z njim posvetuješ o uместnosti posrednih šušljevalnih prizdevanj.

O telovadbi smo v vrsti številki naše revije pred kratkim toliko pisali, da posameznih nasvetov ne kaže ponavljati. Najboljšo telovadbo ti prišajajo možnosti bliznjega poletja, ki ga izkoristi za intenzivno, res športno plavanje (tudi ples, pravijo, kleše vitkejšje boke). Če se takoj potem, ko boš upehana prilizla iz vode, ne boš vrgla na senčnice in sadne sokove, ampak malo počakala, uspeh ne bo izostal.

Kot vidiš, je bil moj odgovor doslej čisto resen in je še en nov dokaz v dolgi vrsti dokazov, da jemljem pubertetnike in njihove težave čisto resno. Zato ti ne bom pozabila odgovoriti tudi na vprašanje o, kako bi rekla, "družabnem" drsanju.

Dve možnosti sta: če si dobra drsalica, zbudí "njegov" pozornost z nekaj ekshibicijami, ki jih spretno izpelješ v zadnjo fazo v njegovi neposredni blizini. Če to ne pride v poštev, se zakadi v čim bolj naravno eleganten padec pod njegove noge. Lahko ga, seveda, če je kavaler in ti bo pomagal nazaj na drsalce, poprosiš, da ti omogoči varno zavetje svojega

spremljstva vsaj do ograje, če ne še za nekaj krogov.

Po hlače pa le pojdi, samo ne pozabi se ogledati v njih tudi od zadaj, pa še počepni v njih, da te ne bo zmamila želja po preozkih, ki bi potem žalostno obviseli v omari. Rumenih ali živordečih tudi ne kupuj, ko pa ti moda ponuja mirno, vedno elegantno in za preveč zaobljena mesta najbolj diskretno pomorsko modro barvo.

Neubogljivi sin

Najin sin je edinec. Seveda mu želiva omogočiti čim lepše, uspehov polno življenje. Teto na najine želje ne upošteva. Letos končuje osemletko; upamo, da bo imel prav dober ali dober uspeh. S takšnimi ocenami vendar lahko nadaljuje šolanje na gimnaziji in pozneje na univerzi. On pa noče na gimnazijo. Zaljubljen je v poklic elektrotehnik in vse besede so bob ob steno. Noče razumeti, da ta poklic ni primeren za edince v družini, ki uživa v svojem kraju družbeni ugled. Midva res nimava visoke izobrazbe, zato pa bi jo tem raje omogočila sinu, ker veva, kako pomembna je dandanes čim višja strokovnost. Ali je premlad, da bi to razumel, ali je pretrmat in uporniški? Kako naj ga zlepa pregovoriva, kajti med možem in menoj prihaja že do nesporazumov. Jaz sem za pripravljanje, mož je za trdo roko.

Marija B.

Draga prijateljica, mislim, da vaš sin ni niti preotročji niti trmast. Mislim celo, da ima pravico do svobodne izbire poklica, na katero so tako imenovano "trdo roko" sploh ne smete vplivati. Vse preveč zagrejenih, neambicioznih, vase zaprtih mladih ljudi srečujemo prav v poklicih, ki so jim bili vsiljeni, le po naključju izbrani ali podedovani po družinski tradiciji. In če tudi prijateljsko prigovarjanje ne pomaga, naj obvelja njegova poklicna želja. Sami pravite, da vam je njegova sreča pomembnejša od česar koli. Torej mu dajte priložnost, da prvič odloči sam zase tako, kot si želi. Poklic elektrotehnik pri vsem tem še zdaleč ni perspektiven ali celo podcenjevan. Vašemu ugledu prav gotovo ne bo škodil! Pomislite, da bo sin nekaj desetletij živel v poklicu, ki ga bo sam izbral ali ga bodo zanj izbrali drugi. V poklicu torej, v katerem bo z veseljem, z lastno pobudo razvijal svoje sposobnosti ali v poklicu, ki ga bo opravljal z notranjo ramodušnostjo, če ne celo z odporom.

Ker vas bodo moje vrstice najbrž težko prepičale, vam predlagam, da s sinom obiščete poklicno svetovalnico. Strokovnjaki v njej bodo ugotovili želje in sposobnosti vašega sina za poklic, ki si ga je izbral, in za študij, ki ga vi predlagate. Mogoče se bo iz preverjanja izcimilo nekaj tretjega, s čimer boste zadovoljni vsaj, sin in vidva. Če pa bo tudi strokovnjak potrdil pravilnost sinovega izbora, se nikar več ne upirajte.

Garderoba pod "nujno"

Maturnali bomo, upamo, uspešno. Potem nas čaka maturitetni izlet. Na morje gremo. V juniju. Kako naj se oblečem? Za maturo sem dobila dolgo obleko s cvetličnim vzorcem za maturitetni ples in za valet oziroma pohod s ključem pomorsko moder kostim z belo bluzo in pikčasto kravato. Ali lahko to pridruži popotni garderobi?

Maša

Draga Maša, za enotedenski izlet na morje potrebuješ potovalno obleko, obleko za popoldansko sprehanje in ogled krajevnih zanimivosti, pa tudi večerno obleko za ples na obmorski terasi. O garderobi za kopanje seveda ni treba posebej govoriti. Seveda pa prtljaga ne sme biti preobsežna in pretežka. Zato so dobrodošle kombinacije.

Slej ko prej je najbolj idealna potovalna obleka hlačni kostum. Če torej svojemu "valetnemu" kostumu lahko dodaš hlače v primerni barvi in športni pulover ali bluzo, krilo in bluzo s kravato pa položiš v kovček za popoldansko sprehode, boš svojo popotno garderobo že skoraj zapolnila. Seveda lahko dodaš še bluzo ali majico, da se ti ne bo treba ubadati s pranjem. Tudi svojo plesno obleko zloži v kovček in ne pozabi na šal, ki te bo grel v hladni junjski noči. In ker nam žal sonce ne sije vse dni, ne pozabi na dežni plašč in zlojživ dežnik.

Letos so spet v modi kombinacije pisanih oblek in enobarvnih poklic. Mogoče imaš doma lamsko poletno obleko, ki se ujema z barvo tvoje novega kostima? V tem primeru boš lahko dosegla ideal, ki si ga želiš vse Evine hčere: vsak dan boš vsaj nekoliko drugače oblečena...

charle

Praktične in elegantne lasule
Maja, Julija, Vesna,
Vesna RTW
in Klavdija

iz ameriškega vlakna
dynel

NARTALAS
dynel

ILIRIJA
LJUBLJANA

bonboni
VISOKI

bonboni
VISOKI

bonboni
VISOKI

VODIJO V
KVALITETI

V maju je teže umreti kot druge mesece v letu. Maja se vas pomladi, čeprav je stara. Grad iz sivega kamna z rdečimi nadzidki in robovi v obliki lastovičjega repa je bil videti v novembrskih nalivih na koncu svojih moči, maja pa na novo zaživi. Zahajajoče sonce ga krasi z živoročeno pahljačo, prizor je kot naročen.

Ko pride v Malapago maj, so iluzije še nedotaknjene kot nove sveče. Pleskarji belo prepleškajo zidove penzionov, na novo izpišejo napise zimner, chambre in room, trgovina z lovskimi in ribiškimi rekviziti obnovi zaloge plavuti, balonov, ribišk palic in plastičnih čolnov. Kmetje poskropijo z modro galico oljke in trte ter upajo, da bo poletje res poletje in da bo sonce dalo dobro vino in dobrega turista.

V pričakovanju vročega in razkošnega poletja, polnega zrega grozjda in cenjenih deviz, se dekleta pustijo odpeljati z vespmi na travnike, kjer je pšenica še mlada, kjer grmovje diši po jasmínu in meti. Edini sovražnik je mesec, ki presvetlo sije, zrak je tako prozoren, da najmanj deset ljudi že od daleč vidi odvrženo bluzo. Krik slasti odmeva v sto jamah, če spregovorš ime, ga mačke že mijavkajo.

Toda na zemlji ni slajšega letnega časa, kot je maj v Malapagi. Cerkve se okiti z vrtnicami in lilijami, ob nedeljah prihaja orglat poseben pianist. Župnik je videti zelo spoštljiv, ima ostržene lase, prečo na strani in čisto sutano, ki diši po sivki.

Ko stopiš iz cerkve, je že noč. Zrak te objame s skrivnostnimi vonjavami, v parkih vil in vrtovih kmečkih hiš vabijo kresničke s svojimi modrikastimi diamanti.

Zato in zaradi tisoč drugih stvari je maj tisti mesec, ko srce najbolj vtrepeta ob zvoku navčeka.

Včeraj je navčec zapel. Morda je bila tretja ura popoldne. Voz, prepoln sena, je prečkal Srednjo ulico, vleko ga je staro kljuse. Za vozom je trobil majhen tovornjak s Coca colo, ker ni mogel spetjati. Cesta se tam zoži. Ko je zvon petkrat, šestkrat potkal, je tudi sofer tovornjaka doumel. Nehal je trobiti. Po Srednji ulici je bilo slišati počasno kopitljanje konja, za

Nantas Salvalaggio

SMRT V MAJU

kmetom, ki je visoko sedel na senu, je počasi hrumel tovornjak.

Medtem so na pragi trgovin in hiš ljudje spraševali drug drugega:

„Kdo je?“

„Spet je nekdo umrl.“

Minile so dolge, izčrpavajoče minute. Specerist je počasi rezal salamo, brivčeve škarje so se zataknille. Za vsakega vaščana, ki umre, se v dušah preživeli nekaj orosi. Potem se motor prometnega mlčnika Ettora ustavi pred gostilno, po vojaško pozdravi sivolasega podžupana in sporoči:

„Lena je umrla.“

„Kdo, Lena?“

„Oscarjeva žena, Oscarja zidarja.“

„Ni pred nekaj dnevi rodila otroka?“

„Seveda.“

„Bila je še mlada.“

„Stiriintrideset let.“

„Zal mi je zaradi otrok. Uboji otroci.“

„Pet jih je pustila. Najhuje je najmlajšemu, komaj teden dni ima. Joka, ker je lačen. Zaradi matere ga niso še krstili. Kličejo ga Cinin, niti imena še nima.“

Toginovi so bili srečna družina. On, Oscar je delal kot zidar, deset, enajst ur na dan. Ker je bil priden delavec, je bila njegova plača kar precejšnja, podjetja so se kar tepla zanj. Hiša, kjer so stanovali, se je imenovala Nebesa. Bila je last Lenine tete. Najemmina ni bila visoka in hiša je bila prostorna. Sobo v pritličju je Lena poleti spremenila v trgovinico za turisti, prodajala je croke, sandale, sončna očala in razna mazila. Lena je bila čmolasa, z velikimi črnimi očmi in koničastim nosom. Vsi so ji zavidali, ker je imela snažno hišo, bele rjuhe in otroke, ki so hodili v šolo oblečeni kot manekeni.

Nekoga dne je hišo kot potres pretresla Oscarjeva nesreča. Pa

del je z zidarskega odra, šest mesecev je moral biti ves v mavcu. Ker podjetje ni plačalo zdravstvenega zavorovanja, ni dobil niti izplačila za čas bolezni. Lena je za plačilo bolnišnice porabila ves denar, ki ga je imela spravljenega pri poštni hranilnici. Prodala je celo uhane in broško z rubini, ki ji jo je zapustila uboga mati.

Zdaj je morala računati samo na zaslužek v trgovinici. Mooz je bolehal za vrtoglavo, tri dni je delal, trideset pa ne. Zato je Lena poslala sedemajstletno

hčerko Roso v Kleti Ferrari. Dohivala je samo trideset tisoč lir na mesec, toda to je bilo bolj kot nič. Rosa je bila najstarejša. Sledili so Mario enajst let, Flora, devet let, in Gianna, šest let.

„Zdaj, ko ne delaš, morava bolj paziti,“ je rekla Lena. „Ne moreva imeti drugih otrok.“

Posvetovala se je z doktorjem Brunerjem, ki ji je nemudoma zapisal tablete.

„Gospod doktor, to se ne sme. To je greh.“

„Misliš, da te hočem poslati v pekel?“

„Ne. Toda župnik je tudi prejšnjo nedeljo... Prodajal je... tudi papež je proti t. bleti.“

„Prav, draga n.o.ja. Ko bo imela otroka, ga boš poslala k nadškofu.“

Lena je utišala svojo vest, spovedniku ni rekla ničesar in pridno jemala tablete. Ni se kesala. Ljubezen brez strahu jo je razvedrila, še celo zredila se je.

Ni trajalo dolgo. Nekateri judje srečujejo na svoji poti samo trnje, tragedijo imajo na konicah prstov. Lena se je zavnela, da je kljub tableti zanosila. Povedala je zdravniku. Pravzaprav mu je stekla povedat v ordinacijo. Zdravnik je pazljivo pogledal zavitek s tabletami, vzel iz njega eno in jo podrgnil z nohtom.

„Povej, kdo se je dotaknil zavitka? Tu notri ni nobene tablete. Nekdo jih je porabil in namesto njih dal v skatlico navaden aspirin.“

Lena je prešinilo. Rekla ni ničesar. Potem je posumila. „Kdo drug bi lahko brskal po predalu, če ne Rosa?“

In res je bila Rosa.

Lena je spregovorila s hčerjo, ko sta ostali samo doma.

„Rosa, kako si mogla. Jaz pa sem mislila, da si še otrok?“

Rosa se je umaknila klofuti in bruhalna v jok. Potem se je hladnokrvno branila ter skomignila z rameni.

„Oprosti, nisem mislila, da se z očetom še ljubita, saj si že stara. On pa je bolan.“

Uboga Lena, s kakšnim do-
stojanstvom je odnesla hčerino skrivnost v grob. Možu ni rekla ničesar. Hčeri je odpustila. No-
sečnost je prenašala z običajno veselostjo in garala osemnajst ur na dan. Ob zori je delala na polju, takoj ko je petelin zapel. Potem je kuhala kosilo za otro-
ke in naposled je prodajala v trgovinici cikle, sandale, milo in mazila, da ne bi izgubila enega samega turistu.

Duhovnik in zdravnik sta pri-
šla k nji, ko je že umirala. Hropla je. Ni slišala moževih krikov. Otroke so morali od-
peljati k sorodnikom.

„Gospod zdravnik, kako se je
moglo kaj takega zgoditi?“

„Prvič so me poklicali. Niso
hoteli, da bi rodila v bolniš-
nici... Upajmo, da ji bodo
zdaj pomagali, ji dali transfuzijo
krvi... Bo prišel rešilec ali ne
bo?“

Prišel je, toda Lena je bila že
mrtva. Slišati je bilo dolg krik,
ki se je izgubil na poljih. To je
bil Oscar. Poljubil je mrtvi ženi
roko. Duhovniku in zdravniku
je rekel:

„Odpeljite me z njo.“

Rekli so, da se je zastrupila.
Kako se je moglo to zgoditi v
nekaj dneh mladi ženi štirintri-
desetih let? Morda ji je bilo
tako usojeno, so rekle starke
župniku. Kdo je tako odločil?
„Ko so videli, da je vedno
slabše.“ je rekel gostilničar
Dante, „se ne bi smeli več
zanesti na trave. Trave po-
magajo samo pri lažjih bole-
njih.“

Leno so oblekli v poročno
obleko. Roke so ji prekrizali na
prsni, dali so ji rožni venec in
bele nagelne k nogam. Ob krsti
so gorele štiri sveče, zrak je bil
zadušljiv, smrdel je po varekini.

Po kratki masi brez glasbe je
pogrebni sprevod krenil na po-
kolnišče. Pokopališče je tako
blizu cerkve, da mrtvega nesejo
kar peš. Šli so mimo bencinske
črpalke, do ovinka in prišli do
dvojnega drevenega cipres. Za
vozom je šlo veliko ljudi, žen-
ske so jokale. Pred vsemi tik za
sorodniki pa so korakali otroci
iz vrta v sinjih in rožnatih
predpasnikih. Imeli so vesele
oči, kot da bi šli na izlet.

Prevedla: E. U.

Pisani živalski svet

Ta edinstvena enciklopedija je razširjena po vsej Evropi. Posamezna knjiga obravnava 28 živali, vsako v več variantah in štiribarvno.

Naslovi knjig:

1. Gozd je poln skrivnosti
2. Živali morij in morskih plitvin
3. Živali gora in dolin
4. Živali v hiši in na vrtu
5. Živali rek in jezer
6. Živali doma in na polju
7. Živali v močvirjih in jezerih
8. Živali z morskih bregov
9. Živali v ledu in snegu
10. Živali oceanov in velikih globin

Prve tri knjige so že v prodaji, naslednjih sedem izide do junija 1972.

NAROČILNICA

za ilustrirano zbirko 10 knjig
PISANI ŽIVALSKI SVET

cena kompleta 400,00
(če plačate takoj v celoti ali v dveh obrokih)
cena kompleta 430,00
(če plačate v več kot dveh obrokih)

Naročnino bom poravnal
v dveh mesečnih obrokih
po 200,00 din
v mesečnih obrokih
po 50,00 din

Prilome in ime:

Poklic:

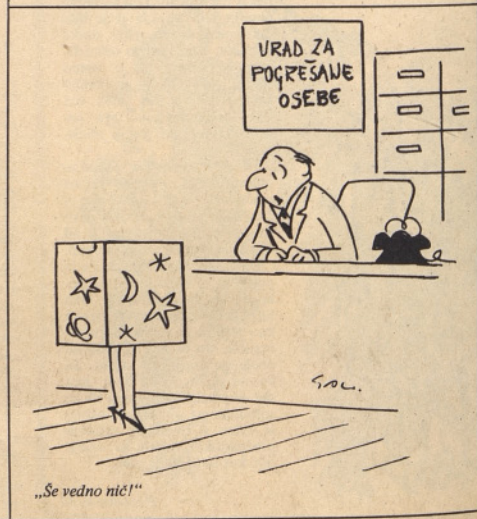
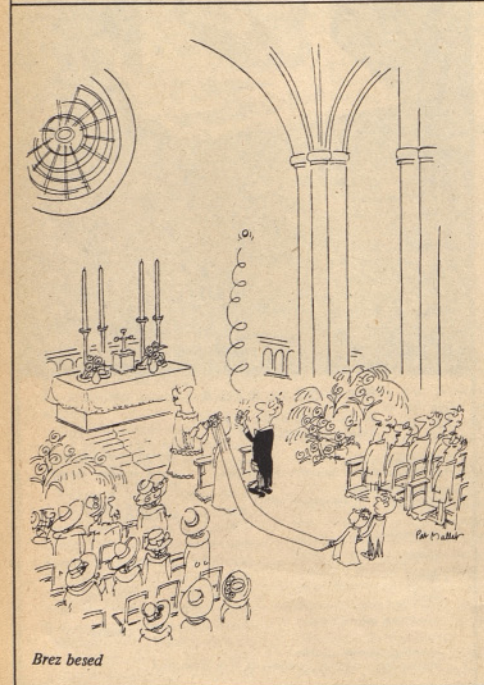
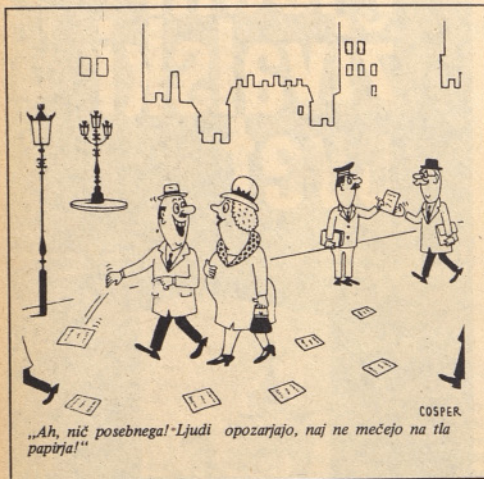
Naslov:

Datum:

(neustrezno prečrta/jet)

(podpis)

Naročilnico pošljite na naslov:
PARTIZANSKA KNJIGA, Vodnikova 43, 61000 LJUBLJANA

MAGGI

DAJE VEDNO VEČ

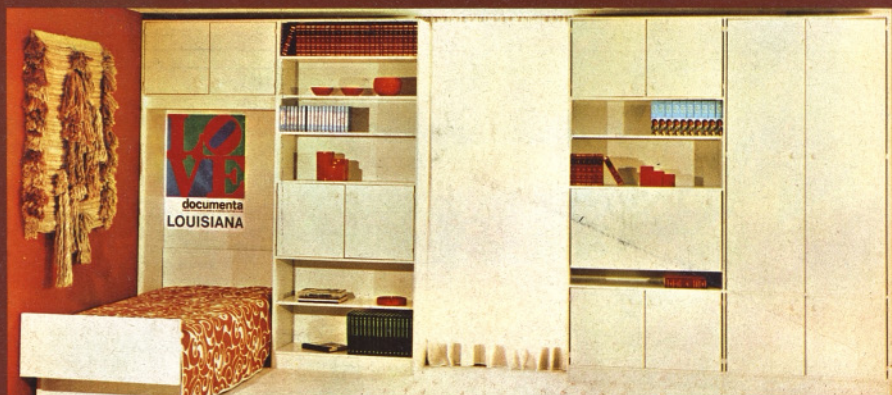
...okrepčilo,
svežino
in moč sonca

Paradižniki — sadovi sončne toplote, polni krepljivih snovi, svežine in moči!

Juha iz paradižnikov Maggi je hranljiva in krepljiva iz svežih, izbranih in sočnih paradižnikov, ki tekne. To je juha, ki vas bo navdušila.

MAGGI daje vedno več — svežino in moč sonca, pravo zalogo življenjske energije.

sistem

omogoča nešteto kombinacij
lahko oblikujete dnevno sobo,
spalnico, otroško sobo...
glede na svoje želje in okus.

meblo 65000 nova gorica telefon 22 611